

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİM ANABİLİM DALI

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

**100 TEMEL ESER'DE CİNSİYET ROLLERİNİN DİLE
YANSIMASI**

Derya YÜCEL ÇETİN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Temmuz, 2019

TELİF HAKKI

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Ek Madde 40 hükümleri çerçevesinde (Ek:22/2/2018-7100/10 md.) “*Lisansüstü tezler yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından gizlilik kararı alınmadıkça, bilime katkı sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından elektronik ortamda erişime açılır.*”

Araştırmacılar tezlerin tamamı veya bir bölümünü yazarın izni olmadan ticari veya mali kazanç amaçlı kullanamaz, yayınlamaz, dağıtamaz ve kopyalayamaz. Ulusal Tez Merkezi Web Sayfasını kullanan araştırmacılar, tezlerden bilimsel etik ve atıf kuralları çerçevesinde yararlanırlar.

YAZARIN

Adı : DERYA

Soyadı : YÜCEL ÇETİN

Bölümü : TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı :100 Temel Eser’de Cinsiyet Rollerinin Dile Yansıması

İngilizce Adı :The Reflection of Gender Roles in 100 Basic Works to the Language

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Derya YÜCEL ÇETİN

İmza:

KABUL VE ONAY

Derya YÜCEL ÇETİN tarafından hazırlanan “**100 Temel Eser’de Cinsiyet Rollerinin Dile Yansıması**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Ondokuz Mayıs Üniversitesi **Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi** Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman:Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Başkan:Doç. Dr. Şeyma BÜYÜKKAVAS KURAN

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Üye:Doç. Dr. Hakan ÖZDEMİR

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Giresun Üniversitesi

Üye:Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Bu tezin **Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi** Anabilim Dalı, **Türkçe Eğitimi Bilim Dalı**’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Tarihi: __/__/__

Prof. Dr. Ali ERASLAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

“Kıymetli Hocam İknur Karagöz’e...”

TEŞEKKÜRLER

Yüksek lisans eğitimimin her aşamasında birçok kişinin bilgisinden ve desteğinden istifade ettim. Öncelikle ders aşamasının her iki döneminde kendisinden ders alabilme şerefine nail olduğum, ne zaman kafamda soru işaretleriyle kapısını çalsam verdiği net ve anlaşılır cevaplarıyla beni aydınlatan, sadece akademik anlamdaki katkılarıyla değil geçirdiğim zor günlerde elini omzumda hissettiren, tez konumu belirleme ve yazma aşamasında bilgi ve birikimleriyle beni yönetip yönlendiren ilk danışman hocam Doç. Dr. İlknur Karagöz'e ömrüm boyunca minnettar kalacağım. İlknur Hocamın yaşadığı sağlık problemleri ve ardından aramızdan acı bir şekilde ayrılması sebebiyle tez çalışmama Dr. Öğr. Üyesi Mediha Mangır Hocam ile devam ettik. Zor anımda tüm yoğunluğuna rağmen bana yardım elini uzatan ve tezime katkılar sunarak savunma aşamasına getirmeme vesile olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mediha Mangır Hocama sonsuz teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi birikimlerini bizimle paylaşan ve alanla ilgili yetişmemizi sağlayan bölüm hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Tez yazma sürecinde aynı odayı paylaştığım mesai arkadaşım Arş. Gör. İrem Bayraktar'a fikirlerini benimle paylaştığı ve deneyimiyle tezime katkı sağladığı için teşekkürlerimi iletiyorum.

Eğitim hayatım boyunca istediğim her başarıya imza atabileceğim hususunda beni cesaretlendiren babam Muhsin Yücel'e, kendisinin yoğun iş hayatına rağmen her konuda bana desteğini esirgemeyen ve hayatımı kolaylaştırıp güzelleştiren sevgili eşim Ferhat Çetin'e minnetlerimi sunuyorum. Son olarak, tez yazım sürecinin yoğunluğunu ve stresini benimle aynı bedende yaşayan ilk göz ağrım oğlum Melih'e sonsuz teşekkürler.

100 TEMEL ESER'DE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN DİLE YANSIMASI

Yüksek Lisans Tezi

Derya YÜCEL ÇETİN

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2019

ÖZ

Bu çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında yayımlanan ortaokul öğrencilerine yönelik hazırlanmış 100 Temel Eser'de cinsiyet algısının adalet temelli bir anlayışla sunulup sunulmadığının tespiti amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda 100 Temel Eser metinleri içerisindeki cinsiyeti yansıtan ifadeler tespit edilmiştir. Araştırmanın verileri, 100 Temel Eser içerisinde yer alan Türk edebiyatına ait tahkiye esaslı metinlerden tekil tarama yöntemi ile elde edilmiştir. Taranan eserlerden elde edilen veriler, araştırmanın amacına yönelik olarak belirlenen kategoriler çerçevesinde değerlendirilmiş ve verilere frekans analizi uygulanmıştır. Belirlenen kategorilere ait tüm veriler çalışmaya dâhil edilerek sıklıkları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Hesaplanan sıklıklar ve yüzdeler tablolarda gösterilmiş ve tablolardan hareketle betimlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle 100 Temel Eser'de cinsiyet algısının adalet temelli bir anlayışla sunulmadığı, aksine eril cinsin pek çok alanda üstün görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyet, 100 Temel Eser, Türkçe Eğitimi.

Sayfa Sayısı : 116

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Mediha MANGIR

**THE REFLECTION OF SOCIAL GENDER ROLES IN 100 BASIC
WORKS TO THE LANGUAGE**

MS Thesis

Derya YÜCEL ÇETİN

ONDOKUZ MAYIS UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July 2019

ABSTRACT

In this study it is aimed to determine whether gender perception is presented in an egalitarian sense in 100 Basic Works prepared for secondary school students, published in 2005 by the Ministry of National Education. For this purpose, the expressions reflecting social gender in the text of 100 Basic Works have been figured out. The data of the study was obtained by using the single scanning method from the narration based texts of Turkish literature in the 100 Basic Works. The data received from the scanned works were evaluated within the framework of the categories established for the purpose of the research and frequency analysis was applied to the data. By including all data of the identified categories in the study, their frequencies and percentages were calculated. The calculated frequencies and percentages were shown in the tables and depicted from the tables. Based on the findings of the study, it was concluded that gender perception in 100 Basic Works was not presented with an egalitarian approach; on the contrary, masculine gender was seen as superior in many areas.

Key Words : Social Gender, Sex, 100 Basic Works, Education of Turkish.

Number of Pages : 116

Advisor : Asistant Professor Mediha MANGIR

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI	II
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	III
KABUL VE ONAY	IV
TEŞEKKÜRLER	VI
ÖZ.....	VII
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	XII
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	XIII
BİRİNCİ BÖLÜM	1
I. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
II. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Toplumsal Cinsiyet.....	7
2.1.1 Türk Toplumunda Toplumsal Cinsiyet	9
2.2. Türkçe Öğretiminde 100 Temel Eser	15
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	19
III. YÖNTEM	19
3.1. Araştırmanın Modeli	19
3.2. İncelenen Dokümanlar.....	19
3.3. Verilerin Toplanması	20
3.4. Verilerin Analizi	21
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	22
IV. BULGULAR.....	22
4.1. Dişil Cinsiyeti Aşağılayıcı Söylemler	22

4.1.1. Dişil Cinsiyetin Cinsel Obje Olarak Görülmesi	23
4.1.2. Dişil Cinsiyetin Fiziksel Özellikleriyle Ön Plana Çıkması	23
4.1.3. Dişil Cinsiyetin Güçsüz ve Korunmaya Muhtaç Görülmesi	24
4.1.4. Dişil Cinsiyet İçin Küfür ve Argo İfadelerin Kullanılması	24
4.1.5. Dişil Cinsiyetin Zihinsel Olarak Geri Görülmesi.....	25
4.1.6. Dişil Cinsiyetin Eril Cinsiyete Muhtaç Görülmesi.....	26
4.1.7. Diğer	27
4.2. Eril Cinsiyeti Yüceltici Söylemler	28
4.2.1. Eril Cinsiyetin Zihinsel Olarak İleri Görülmesi	28
4.2.2. Eril Cinsiyetin Güçlü ve Cesur Görülmesi.....	29
4.2.3. Eril Cinsiyetin Evin Reisi Olarak Görülmesi.....	29
4.2.4. Eril Cinsiyetin Dişil Cinsiyetten Üstün Görülmesi	30
4.2.5. Eril Cinsiyetin Dişil Cinsiyetten Daha Çok Hakka Sahip Görülmesi	30
4.2.6. Diğer	31
4.3. Dişil ve Eril Cinsiyetin Mensup Olduğu Meslek Grupları	31
4.3.1. Yöneticilik	33
4.3.2. Temizlik İşleri-Kapıcılık/Bekçilik-Bahçevanlık.....	35
4.3.3. Öğretmenlik	38
4.3.4. Kolluk Kuvvetleri.....	40
4.3.5. Doktorluk	42
4.3.6. Hemşirelik - Hasta Bakıcılık	44
4.3.7. İş İnsanlığı.....	45
4.3.8. Çobanlık	46
4.3.9. Esnaflık	47
4.3.10. Mühendislik	49
4.3.11. Memurluk	50
4.3.12. Muhtarlık	51
4.3.13. Balıkçılık	52
4.3.14. Hâkimlik - Avukatlık	53
4.3.15. İşçilik	54
4.3.16. Tüccarlık	56
4.3.17. Diğer Meslekler	57
4.4. Dişil ve Eril Cinsiyetin Günlük Yaşamdaki Rollerini	60
4.4.1. Mutfak İşleri.....	63

4.4.2. Evin Düzeni.....	68
4.4.3. Evin Temizlik İşleri.....	70
4.4.4. Soba-Ocak Yakımı	72
4.4.5. Ahır-Kümes ve Bahçe İşleri	72
4.4.6. Örgü-Dikiş İşleri	74
4.4.7. Çocuğun İhtiyaçlarını Karşılama	74
4.4.8. Çocuğun Eğitimi ile İlgilenme.....	78
4.4.9. Diğer Sorumluluklar.....	79
4.5. Dişil ve Eril Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurlar	82
4.5.1. Dişil Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurlar	82
4.5.2. Eril Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurlar	97
BEŞİNCİ BÖLÜM	107
V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	107
5.1. Sonuç ve Tartışma	107
5.2. Öneriler	109
TARANAN ESERLER	112
KAYNAKÇA	114

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Dişil Cinsiyeti Aşağılayıcı Söylemlerin Sıklık ve Yüzdeleri	22
Tablo 2: Eril Cinsiyeti Yüceltici Söylemlerin Sıklık ve Yüzdeleri.....	28
Tablo 3: Mesleki Gruplara Mensup Olan Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	31
Tablo 4: Mesleki Gruplara Mensup Olan Dişil ve Eril Cinsiyetin Toplam Sıklık ve Yüzdeleri.....	33
Tablo 5: Yöneticilik Mesleğine Mensup Olan Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri.....	33
Tablo 6: Temizlik İşleri, Kapıcılık/Bekçilik ve Bahçivanlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri.....	35
Tablo 7: Öğretmenlik Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	38
Tablo 8: Kolluk Kuvvetlerine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	40
Tablo 9: Doktorluk Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	42
Tablo 10: Hemşirelik ve Hasta Bakıcılık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri.....	44
Tablo 11: İş İnsanlığı Mesleğine Mensup Olan Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri.....	45
Tablo 12: Çobanlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	46
Tablo 13: Esnaflık Mesleklerine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	47
Tablo 14: Mühendislik Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri.....	49
Tablo 15: Memurluk Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	50
Tablo 16: Muhtarlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	51
Tablo 17: Balıkçılık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	52
Tablo 18: Hâkimlik ve Avukatlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	53
Tablo 19: İşçilik Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri....	54
Tablo 20: Tüccarlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri	56
Tablo 21: Diğer Mesleklere Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri....	57
Tablo 22: Dişil ve Eril Cinsiyetin Günlük Yaşamdaki Rollerinin Sıklık ve Yüzdeleri	60
Tablo 23: Dişil ve Eril Cinsiyetin Günlük Yaşamdaki Rollerinin Toplam Sıklık ve Yüzdeleri.....	62
Tablo 24: Dişil Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurların Sıklık ve Yüzdeleri .	82
Tablo 25: Eril Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurların Sıklık ve Yüzdeleri ...	97

SİMGELER VE KISALTMALAR

MEB Millî Eğitim Bakanlığı
s. Sayfa

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Dünya üzerinde var olan tüm kültürlerde insan, biyolojik nedenlere bağlı olarak kadın ve erkek olarak iki ayrı terimle karşılanır. Bu iki cins, doğuştan getirdiği hormonal, fiziksel ve bilişsel farklılıklar sebebiyle birbirlerinden ayrılır. Bunun dışında kadın ve erkeğin içinde yaşadığı çevrenin sahip olduğu kültürel anlayış, somut ve nesnel olmayan bazı özellikleri bu iki cinse yüklemeye çalışır. Bu farklar biyolojik farklar gibi her insan için genellenemez. Toplumdan topluma değişebileceği gibi aynı toplumda farklı zamanlarda yaşamış kişiler için de değişiklik gösterebilir. Türkçede biyolojik farklar ‘cinsiyet’ ile, içinde yaşanılan kültürün etkisiyle sonradan edinilmiş farklar ise ‘toplumsal cinsiyet’ kavramıyla karşılanır.

Cinsiyeti doğa belirlerken, toplumsal cinsiyeti içinde yaşanılan kültür belirlemektedir. Toplumsal cinsiyet kimliği hakkındaki kabuller, bunlarla bağlantılı olan cinsel tutum ve eğilimlerin de etkisiyle çok erken yaşlarda belirlenmektedir (Uluocak ve Aslan, 2011, s.26).

Her kültür, kendi inançları ve yaşam tarzı göz önünde bulundurulduğunda pek çok açıdan birbirinden farklı özellikler taşır. Toplumdan topluma ‘Kadın ve erkeğin günlük yaşamdaki rolü nedir? Kadın ve erkeğin uğraş alanları nelerdir? Kadın ve erkek nasıl giyinir?’ gibi soruların yanıtları değişebilir. Kadın ve erkek için oluşturulmuş kalıp yargılar, bu cinslerin günlük yaşam içindeki konumlanışı ve yaşayışını doğrudan etkiler.

İki cins arasındaki toplumsal cinsiyet kalıp yargıları henüz çocukluk dönemindeki bir birey için bile çoktan başlamıştır. Erkek ve kız çocuk için seçilen kıyafet ve eşyaların renkleri cinse göre belirlenmekte, oyuncaklar ‘kızlar için’ ve ‘erkekler için’ olmak üzere iki ayrı kategoride üretilmektedir. Kızlar için küçük mutfak gereçlerinden oluşan oyuncaklar, bebekler, ütü takımları, kuaför malzemeleri vb. oyuncaklar; erkekler için ise oyuncak arabalar, trenler, kamyonlar, oyuncak silahlar vb. oyuncaklar üretilir. Aileler de çocuklarının cinsine göre bu gruplar içinden oyuncak

tercihinde bulunur. Oyuncak türleri göz önünde bulundurulduğunda dikkati çeken bir husus vardır. Kız çocukları için üretilen oyuncaklar kapalı ortamlar için bir bilinçaltı oluştururken erkekler için üretilen oyuncaklar açık ortamlara gönderme yapar.

Bireyin bebeklik çağından itibaren pratiğini yaptığı alanda daha başarılı olması doğaldır. 80’li yıllarda Türkiye’de bir kadın sürücü ile karşılaşınca, biri ‘Aa, kadın şoför!’ diye bağırır ve herkes o yöne bakardı. Şimdiki çocuklar ise kadın şoförü, onları genellikle okula götüren ve okuldan alan kişinin annesi olması sebebiyle oldukça doğal görüyor. Fakat taksi şoförleri gibi bazı erkek sürücüler, trafiği zorlayan bir sürücü hatası olduğunda ‘Kesin bayan şofördür!’ diye yorumda bulunuyor (Sezer, 2018, s.97). Bebekliğinden beri arabayla oynayan bir cinsin şoförlüğe daha yatkın olması beklenen bir sonuçtur. Aynı şekilde tüm çocukluğunda oyuncak mutfak malzemeleri ile oynayan bir kız çocuğunun büyüdüğünde mutfak işlerinde başarılı olması doğaldır.

Okul çağındaki çocuklar sosyal çevrenin daha fazla etkisinde kalmaya başlar. Öncesinde sadece ailesinin ve akrabalarının kalıp yargılarına göre şekillenen karakter ve düşünce yapıları, devreye okul hayatının girmesiyle toplumun kültürel kimliğine bürünmeye başlar. Aile çocuğunu toplumsal cinsiyet algısının genel kalıp yargılarına göre büyütmemiş olsa dahi çocuğun okuldaki arkadaş çevresi ve hatta öğretmenleri ona bazı yaptırımlarda bulunabilir. Örneğin, renklerin cinsiyeti olmadığını farkında olan bir aile kıyafetlerindeki ve oyuncaklarındaki renk seçimini oğluna bırakıyorsa ve çocuk pembe ve kırmızı gibi canlı renkleri tercih ediyorsa Türk toplumunda arkadaşları tarafından alay konusu edilebilir. Özellikle arkadaşlarını acımasızca eleştirme ve onlarla alay etme konusunda sınır tanımayan ilkokul seviyesindeki öğrenciler arasında bu durum daha yoğun yaşanır. Fakat okul çağına gelmiş her çocuk, ailesinden toplumsal cinsiyet algısına dair kalıp yargıların genel geçer doğrular olmadığını öğrenerek gelse bu sorun belli bir oranda ortadan kalkabilir.

Okul çağına gelmiş çocuklar yukarıda bahsedildiği gibi sadece arkadaşlarından ve öğretmenlerinden etkilenmez. Okumayı öğrenen çocuklar artık her türlü yazılı materyali okumaya ve kendine olumlu veya olumsuz bir şeyler katmaya başlar. Çocuk yaşadıkları ve okuduklarından elde edindiği tecrübe ile kendine bir dünya görüşü oluşturur. Bu görüş olumsuz anlamda şekillenmeden önce, çocuğu eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı oluşturacak eserler ile buluşturmak gerekir.

Ana malzemesi dil olan ve metinler vasıtasıyla işlenen Türkçe dersi, öğrenciyi doğru eserlerle buluşturma hususunda en büyük paya sahiptir. Bu nedenle Türkçe dersinde kullanılan ve Türkçe öğretmenlerin tarafından önerilen eserlerin pek çok açıdan olduğu gibi adalet temelli cinsiyet algısı bakımından da süzgeçten geçirilmesi gerekir.

1.1. Problem Durumu

Türkçe dersi kapsamında öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma ve okuma eylemini sevdirmeye hususundaki en büyük problemlerden biri hangi kitabın önerileceği konusudur. Millî Eğitim Bakanlığı (2005), Türkçe öğretmenlerine yol gösterici olması ve eğitimde birliği sağlamak amacıyla *100 Temel Eser* adı altında bir kitap listesi belirlemiştir. Bu liste içerisinde; ortaokul düzeyine uygun olduğu düşünülen, Türk ve yabancı yazarlar tarafından kaleme alınan ve farklı edebî türlerden oluşan kitaplar yer almaktadır.

100 Temel Eser, çeşitli sivil toplum kuruluşlarından, kültür ve bilim adamları ve gazetecilerin katkıları ile bakanlıkça belirlenmiştir. Bu listeye dâhil edilecek eserler; çocukların yaratılıştan gelen kabiliyetlerinin gün yüzüne çıkarabilmeleri, Türkçeyi doğru ve anlaşılır bir şekilde konuşup yazabilmeleri ve kelime hazinelerini geliştirmeleri bağlamında incelenmiştir. Bu kıstaslara uygun olan eserler listeye dâhil edilmiş ve Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerine önermesi beklenmiştir.

100 Temel Eser içerisine seçilen eserlerin sadece yukarıda belirtilen hususlarda incelenmesi yeterli midir? Ortaokul çağındaki bir öğrencinin kişiliğinin henüz tam anlamıyla oturmadığı bilindiğine göre, eserlerdeki kadın ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet algısının öğrencilere etkisi göz ardı edilebilir mi? Birey sadece yaşadıklarından değil okuduklarından da edindiklerini içselleştirerek kendi bakış açısını oluşturur. Bu sebeple okudukları eserlerde kadına ve erkeğe yüklenen roller öğrencinin bilinçaltında yer edecektir.

Çalışmada yukarıda bahsedilenlerden hareketle aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

100 Temel Eser'deki kitaplara cinsiyet meselesi nasıl yansımıştır?

100 Temel Eser'deki kitaplar adalet temelli cinsiyet algısını doğru bir şekilde yansıtıyor mu?

100 Temel Eser, adalet temelli cinsiyet algısı oluşturmak için Türkçe dersi kapsamında öğrencilere güvenle önerilebilir mi?

Çalışmada, bu alt problemlere alınacak cevaplar ışığında genel bir bakış açısıyla; “MEB (2005) tarafından ortaokul öğrencilerine önerilen *100 Temel Eser*’de cinsiyet rollerinin dile yansması” konusu tartışılacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de geçmişten günümüze en çok tartışılan konulardan biri kadın ve erkek rollerinin adaletsiz dağılımıdır. Günlük yaşamda kadının hep ikinci plana atılması, ev işlerinden sorumlu cins olarak kadının görülmesi, çalışma hayatı söz konusu olduğunda kadının statüsü düşük işlerde çalıştırılması ya da erkekle aynı işi yapsa dahi daha düşük ücret alması, fiziksel veya psikolojik şiddet söz konusu olduğunda akla hemen kadının gelmesi vb. bu adaletsizliğin akla gelen ilk sebepleridir.

Kadın ve erkek arasındaki adaletsizliğe dayalı algının kırılması ancak eğitim ile mümkündür. İstendik yönde davranış değişikliği, çocuğun kendi yaşantıları yoluyla çevresinde olup bitenleri özümsemesiyle olabileceği gibi iyi bir öğretmen rehberliğinde seçtiği okuma kitaplarını içselleştirerek de gerçekleşebilir. Bu bağlamda Türkçe dersi ve öğretmenleri, diğer derslere oranla öğrencileri daha çok eserle buluşturması bakımından önemlidir. Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) özel amaçlarından biri “okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması”dır. Öğrencilerin okuduklarından hareketle duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirilmesi amaçlanıyorsa okuyacağı eserlerin seçimi konusunda oldukça hassas davranılmalıdır.

Çalışmada, MEB (2005) tarafından ortaokul öğrencileri için önerilen *100 Temel Eser*’in adalet temelli bir cinsiyet algısının sunulup sunulmadığının tespiti amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Kitap okumak, çocukların dili doğru konuşma ve yazma becerisini geliştirdiği gibi dış dünyayı daha iyi algılamak ve bildiklerine yenilerini katma imkânı da sunar. Edebi eserlerde kullanılan dil de bize büyük ölçüde gerçek dünyada olanı aktarır. MEB

(2005) tarafından yayımlanan ve Türkçe öğretmenlerinden ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmesi istenen *100 Temel Eser*'in okuruna sunduğu dünya önemlidir. Çünkü bu eserler, MEB (2005) tarafından tavsiye edildiği için, hemen hemen her okul kütüphanesinde hatta imkânları el veren okulların sınıf kütüphanelerinde bile kolaylıkla ulaşılabilen kitaplardır. Bu nedenle de ortaokul öğrencileri tarafından en çok okunan eserlerin bu eserler olduğu varsayılabilir.

100 Temel Eser'in öğrenciye; Türkçenin doğru ve anlaşılır kullanımını göstermesi, estetik duygusu kazandırmaya yardımcı olması, Türk gelenek ve göreneklerini öğretmesi ve dil, din, ırk, cinsiyet ayrımı yapmayan adalet temelli bir dünya görüşü kazandırması gerekir. Bu çalışmada, *100 Temel Eser* içerisinde seçilen eserler cinsiyet algısının dile yansımaları bağlamında incelenmiş, ortaokul öğrencilerine cinsiyet ayrımı yapmayan adalet temelli bir dünya görüşü sunulup sunulmadığı görülmeye çalışılmıştır. Çalışma, söz konusu eserlerin bu amaca uygunluğunun tespiti açısından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmada;

- ✓ *100 Temel Eser*'in Türkçe öğretmenleri tarafından ortaokul öğrencilerine önerildiği,
- ✓ Ortaokul öğrencileri tarafından en çok *100 Temel Eser*'in okunduğu,
- ✓ *100 Temel Eser* listesi içerisinde seçilen eserlerin tüm listeyi temsil ettiği,
- ✓ Seçilen eserlerden elde edilen bulguların Türklerin cinsiyet algısını yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

- ✓ MEB (2005) tarafından orta okul öğrencilerine önerilen *100 Temel Eser* ile,
- ✓ *100 Temel Eser* içerisinde seçilmiş Türk yazarlı 33 eser ile,
- ✓ Bu eserlerin yalnızca cinsiyet algısı bağlamında incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Aşağıda teze ilgili olan temel terimlerin tanımına yer verilmiştir. Bu terimlere, tezin ilerleyen bölümlerinde daha kapsamlı biçimde değinilmiştir.

Cinsiyet: Bireyin biyolojik cinsiyetine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir. İnsanların nüfus cüzdanlarında yazan cinsiyet bu terimin anlamına uygundur (Dökmen, 2017, s. 20).

Toplumsal Cinsiyet: Kadın ve erkek arasındaki köken bakımından biyolojik nitelikte olmayan farklılıklar ve onların yüklendikleri rollerin ve ilişkilerin sosyal olarak yapılandırılması olan toplumsal cinsiyet; kişinin kültürel, toplumsal rolü, ruhsal-işsel tanımlaması ve onların temsil edilmesi anlamında da kullanılmaktadır (aktaran. Uluocak ve Aslan, 2011, s. 26).

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet, son dönemlerde Türkiye’de çalışmalara konu olan kavramlardan biridir. Toplumsal cinsiyet kavramı Türkiye’de dünyaya göre daha ileri tarihlerde inceleme alanı içerisine girmiştir. İngilizcede cinsiyet ‘sex’, toplumsal cinsiyet ise ‘gender’ terimi ile karşlanır. Bu kavram en doğru anlamda ‘cinsiyet’ten ayrılan yönü vurgulanarak açıklanabilir. Kadınlar ile erkekler arasındaki fiziksel ve biyolojik farklar ‘cinsiyet’ ile ifade edilirken sosyal ve kültürel farklar ‘toplumsal cinsiyet’ kavramı altında ele alınır. Cinsiyetle ilgili bilgiler toplumdan topluma farklılık göstermez fakat toplumsal cinsiyet bazı değişkenlerin etkisiyle yerel bir kimlik kazanır. Farklı yaşantıların, kültürlerin ve inançların, farklı zaman dilimlerinin etkisi toplumsal cinsiyete değişebilirlik özelliği kazandırmaktadır (Yeşil, 2014, s.14).

İki cins arasındaki farkları, çalışma alanına göre birçok başlık altında sınıflandırmak mümkündür. Biyolojik, duygusal, düşünsel, davranışsal farklar incelenebileceği gibi konu daha da ayrıntılı hale getirilebilir. Biyolojik farklar, yukarıda bahsedilen cinsiyetle ilgilidir ve bunlar gerçek farklılıklar olarak nitelendirilir. Gerçek farklar arasında cinsel organ, hormon düzeyleri, doğurganlık gibi farklar sayılabilir. Bunlar toplumdan topluma değişmeyen, doğuştan getirilen, dünyanın her yerindeki iki cins için geçerli sayılan farklardır. Toplumsal cinsiyet kavramı ile anılan, gerçek olmayan farklar ise sosyo-kültürel çevrenin etkisiyle oluşmuş, toplumdan topluma değişebildiği gibi kişiden kişiye bile farklılık gösterebilen, doğuştan getirilmeyip sonradan öğrenilen farklılıklardır. Bu farklılıklar arasında; kadın ve erkeğin tutum ve davranışları, saç boyu, kıyafetleri, şefkat duygusunun yoğunluğu, meslek seçimi vb. sayılabilir.

Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsler arasındaki eşitsizliklere vurgu yapan, cinsiyetin sadece biyolojik tarafını gören bir anlayışın reddi ile ortaya çıkmıştır (Kadılar, 2012, s.17). Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri hakkındaki genel kanı, aradaki farkların

biyolojik sebeplerden kaynaklandığıdır. Biyolojik farklar elbette vardır ve göz ardı edilemez fakat bu farkları sebep göstererek kadını ikincil cins olarak göstermek, erkek egemen toplumların hayatı algılayışlarının ürünüdür.

Toplumsal cinsiyet bağlamında incelenen farklar, sadece sosyo-kültürel çevrenin etkisi ile mi oluşmuş yoksa zaten biyolojik olarak farklı olan bu iki beyin ve vücut neticesinde mi ortaya çıkmıştır? Bu soru bilim insanları ikiye bölmüştür. Erkekler ve kadınlar doğaları gereği mi, yoksa içinde buldukları toplum yüzünden mi farklıdırlar? Erkekler yine doğaları gereği saldırgan, akılcı ve duygusallıktan uzakken, kadınlar doğaları gereği pasif, sezgileri güçlü ve duygusal varlıklar mıdır? (aktaran Uluocak ve Aslan, 2011, s.25). Özellikle beyin araştırmalarının hız kazandığı son yüzyılda cinslerin farklı beyin yapılarına sahip olduğu düşüncesi hâkim olmaya başlamıştır. Beyin yapılarındaki farklılık daha ceninin anne karnındaki ilk oluşum haftalarında hormonların etkisiyle şekillendiği savunulmuştur.

Moir ve Jessel (2002, s.31) yaptıkları araştırmalar neticesinde, karşı cinslere ait olarak gelişen stereotiplerin ve bu cinslere ait toplumsal değerlerin bilimsel olarak da kanıtlanabilen temelleri olduğu sonucuna varmışlardır. Araştırmacılar, toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak ifade edilen durumların aslında iki cinsin beyin yapısı ve hormonlarının farklı olmasından kaynaklandığını savunur.

Bu görüşün aksini savunan araştırmacıların sayısı da yadsınamayacak kadar çoktur. Çubukçu ve Sivaslıgil'e (2007, s.8) göre toplumsal cinsiyet, doğuştan kazanılan biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumsal ve kültürel olarak her iki cinse yüklenen rollerin toplamıdır. Birey bu rolleri doğumundan itibaren ailesi ve daha geniş toplumsal çevresindeki deneyimleri aracılığıyla öğrenmektedir. Bu farklılıklar bireyin fizyolojik farklarından kaynaklanmaz, tamamıyla sonradan öğrenilen toplumun dayattığı kalıplardır.

Toplumsal cinsiyet farkları diye adlandırılan bu farklar doğuştan getirilen fizyolojik özelliklerden de oluşsa sonradan da öğrenilse netice itibarıyla iki cins arasında meslek seçiminden olaylara bakış açısına, çocukluk dönemi oyunlarından çocuk yetiştirme konusuna, aile içindeki rollerden cinsler için kullanılan niteliler kadar pek çok açıdan ayırım olduğu hemen hemen herkes tarafından kabul gören bir gerçektir.

İncil'deki ilk günahla ilgili öyküde, ya da ülkelerin tüm halkını felakete sürüklemeye tek bir kadının bile yeterli olduğunu anlatan Homeros'un İlyada'sında görüldüğü gibi, kadın genellikle dünyadaki bütün kötülüklerin sebebidir. Hemen hemen her dönemde anlatılır; kadının aşağılık, fesat, güvenilmez, kötü ruhlu, yalancı, döneke olduğundan söz eder. Hatta '*kadının hoppalığı*'nın hukuka dayanak olarak öne sürüldüğü görülür (Adler, 1999, s.13)

Toplumsal cinsiyet rolleri söz konusu olduğunda erkeğin dişiye göre daha avantajlı olduğu söylenebilir. Roller genellikle erkeğin lehine olacak şekilde düzenlenmiş, erkeğin mala ve güce sahip olan cins olma özelliği yüzyıllardır süregelmiştir (Adler, 1999, s.12). Bu genel kanının oluşmasının temelinde ilk insanların savaşarak kendi bölgelerini koruma isteği yatar. Erkeğin fiziksel olarak daha güçlü oluşu savaşlarda ön plana çıkmasına vesile olmuş, bunun neticesinde de erkeğe toplumda görece daha önemli cins olma özelliği kazandırmıştır. Erkek, toplum içindeki konumunu belirlerken bu özelliğinin artısıyla kadına, kendi çıkarlarına ters düşmeyecek roller çizmiştir. Kadın aile ve toplum içindeki yaşantısında erkeğe göre geri planda kalmış, emek gerektiren işlerde başrolü oynamıştır.

Kadınlar aile ve toplum içerisindeki yaşamlarında ikinci planda ve emek gerektiren işlerde rol oynamasının yanında toplumsal cinsiyetine bağlı olarak her türlü şiddete de maruz kalır. Pek çok kültürde kadınlara karşı şiddeti destekleyen ve hatta yasallaştıran inançlar, normlar ve sosyal kurumlar mevcuttur (aktaran Hablemitoğlu, 2004, s.228). Kadın aile içinde fiziksel şiddete maruz kalmasa bile psikolojik, cinsel, sözel istismara maruz kalabilmektedir. Günümüzde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet dendiğinde herkesin aklına ilk olarak 'kadına yönelik şiddet' gelmesi tesadüf değildir. Kadınlar; gerek fiziksel olarak daha güçsüz olmasından, gerek aileleri tarafından ikincil cins olarak yetiştirilmelerinden gerekse de ekonomik özgürlüğe sahip olmamalarından kaynaklanan problemlerle baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Bunların probleme dönüşmesi kadının suçu değil, içinde yaşadığı kültürün kadına bakış açısının bir sonucudur.

2.1.1 Türk Toplumunda Toplumsal Cinsiyet

İlk Türk Devleti olan Göktürklerde kadının toplum içindeki saygınlığı erkek ile eşitti. Bir kağan, devleti ile ilgili önemli bir karar olacağı zaman konuyu eşi ile istişare eder

onun neticesinde nihai kararını verirdi. Bu durum kadının devlet yönetiminde bile söz söyleme hakkı hakkı olduğunu gösterir.

Özellikle kadının bir de annelik vasfı varsa ona verilen değer katlanmaktaydı. Orhun Yazıtlarında anneden söz edilirken isminden sonra 'katun' eklenmektedir. 'Katun' kelimesi o dönemde 'saygıyla anılan kadın, hakan karısı, kraliçe' anlamlarında kullanılmaktadır. Bu da gösteriyor ki kadın eğer aynı zamanda anneyse hakan karısı kadar değerliydi (Aksan, 2011, s.29).

Türk kadını, İslamiyet öncesi dönemde erkeğinin yanında yer alırken, İslamiyet'in kabulünden sonra siyasal, sosyal, ekonomik ve hukuksal açıdan eşitsizlikle karşılaşmıştır. Bunun en önemli nedeni, İslam öğretilerinin yanlış yorumlanması ve uydurma sözlerin hadis olarak kabul edilmesidir. Ayrıca yabancı kültürlerin İslam'a nüfuz etmesi de etkili olmuştur (Sarıkoçuncu, 1999, s.114).

Fuat Köprülü'nün "Bütün Türk Edebiyatı terazinin bir gözüne, Dede Korkut diğer gözüne konya Dede Korkut ağır basar." sözüyle tanımladığı Türk kültürü hakkında eşsiz bilgiler sunan Dede Korkut Kitabı (Ergin, 2008, s.18), mukaddimesinde kadınları dörde ayırır: "Dede Korkut dilinden ozan der: Karılar dört türdür. Birisi solduran soptur. Birisi dolduran toptur. Birisi evin dayağıdır. Birisi ne kadar dersin bayağıdır." Dede Korkut bu sözlerinin devamında hepsini ayrı ayrı ele alır ve özelliklerini anlatır. Özellikleri incelendiğinde bu dört kadın türünden sadece birinin olumlu özellikler sergilediği dikkati çeker. Diğer üçü, uzak durulması gereken 'evlerden ırak' olarak nitelendirilebilecek türdedir. Buradan da anlaşılıyor ki henüz sözlü edebiyat döneminde oluşmuş hem müellifinin hem muhtevasının millet olduğu bu nadide kültür yansıtıcısı eserde kadınlar; genellikle gezip tozan, hiçbir işe yaramayan, varı yok eden sıfatları ile anılarak erkeğin çok altında bir yerde konumlandırılmıştır.

Osmanlı Devleti zamanında kadın, o dönem Batı'da kadınların başlattığı sosyal ve siyasal haklarını koruma mücadelesine ayak uydurmak bir yana sokağa çıkmak, eğitim almak, sosyal yaşama katılmak gibi birincil derece önem taşıyan haklardan bile mahrum bir şekilde hayat sürmekteydi. Tanzimat dönemine kadar, her İslam ülkesinde olduğu gibi, kadınlar günlük hayatta pek çok eşitsizlikle karşı karşıyaydı. Giyim ve kuşam kısıtlamalarından alışveriş yerlerindeki davranış düzenlemelerine,

kız çocuklarına sadece 9 yaşına kadar eğitim verilmesinden boşanma hakkının sadece erkekte olmasına kadar pek çok ayrımcı uygulama hüküm sürmekteydi (aktaran Kadılar, 2012, s.29). Bunun neticesi olarak kadınlar hayatlarını huzur içinde sürdüremiyor, kendini değersiz görüyordu. Hiçbir sosyal güveneceye sahip olmayan bir insan kendini nasıl güvende hissedebilirdi?

Geçmişten günümüze süregelen Türk kültürünü ve yaşayışını en güzel şekilde ifade eden atasözleri, günlük yaşamda erkeğin ve kadının yerini açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Kadını öven atasözlerinin yanında yeren atasözlerinin daha ağır basması Türk toplumunda kadına verilen değer bir göstergesi sayılabilir. Kadının ve erkeğin atasözleri içinde nasıl anıldığı aşağıda örneklenmiştir:

Kadın kocasını isterse vezir eder, isterse rezil eder.

Kadın var arpa ununu aş eder, kadın var buğday ununu keş eder.

Kadın kocasının çarığı, anasının sarığıdır.

Kadının fendi erkeği yendi.

Erkek arslan arslan da dişi arslan arslan değil mi?

Erkek sel, kadın göl.

Kültürün yansıtıcısı olan dil, toplumun düşünce ve yaşayış tarzını gösterir. Bu bağlamda Türk Dili incelendiğinde kadın ve erkeklere ilişkin birtakım sözcük ve deyimlerde kadınlara karşı olan tutumun daha acımasız olduğu gözlemlenmiştir. Kadınlar söz konusu olduğunda kullanılan sözcükler olumsuz çağrışımlara yol açmaktadır. Aşağılayıcı isimler ve sıfatlar genellikle kadınlar için kullanılmakta erkeği akla getiren küfürler bile kadınlar üzerinden söze dökülmektedir (König, 1992, s.26). Türkçede bu tür aşağılayıcı isim ve sıfatlara sık rastlanır: eksik etek, yosma, kaltak, sokak kadını, kahpe, odalık, sürtük, şillik, fingirdek, oynak... Erkeklere hakaret etmek istenildiğinde başvurulan kelimeler yine dişi cins üzerinden gönderimlidir: kadın gibi, karı ağızlı, kadınımsı, efemine vb.

Türkiye'nin toplumsal cinsiyet algısı özelinde günümüzdeki durumuna bakıldığında var olan tablonun hiç de iç açıcı olmadığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet algısı bakımından Türkiye diğer ülkelerle kıyaslandığında, ülkemizin oldukça gerilerde olduğu dikkati çekmektedir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 2009 yılında yapılan bir araştırma sonucu "İnsani Gelişim Endeksi" (İGE)

raporu hazırlanmıştır. Raporda kadınların ekonomik ve politik hayata aktif katılımını ölçen Cinsiyet Güçlendirme Ölçütü'nün sonuçları yer almaktadır. Araştırma neticesinde Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda 109 ülke arasından 101. sırada yani sondan sekizinci olduğu görülmüştür (Kadılar, 2012, s.36).

2.1.1.1 Günlük Yaşamda Kadın ve Erkeğin Rolü

Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürü; kadın ve erkeğin nasıl davranması, düşünmesi ve hareket etmesi gerektiğine ilişkin beklentileri ortaya koyar. Söz gelimi kültür, kadın ve erkeği sosyal olarak yapılandıran özellikleri belirlemektedir (aktaran Günay ve Bener, 2011, s.158). Kimi toplumlarda aile içi konularda fikrini beyan etme ve uygulama hususunda kadının açık bir üstünlüğü varken kimisinde de kadının ağzını açma hakkı bile yoktur.

Geleneksel Türk aile yapısına bakıldığında aile bireylerinin günlük yaşamdaki rollerinin cinsiyete göre şekillendiği görülür. Kadın ve erkeğe çizilmiş roller toplumsal olarak yazılı olmayan kurallarla belirlenmiş ve kişilerin bu kurallara uyması beklenmiştir. Kadınlar; temizlik, yemek yapımı, çocuk bakımı gibi evin tüm işlerinden sorumlu görülür. Bu işleri yerine getiren kadın, aile halkı için bir fedakârlık yapmış sayılmamakta aksine evle ilgili herhangi bir işi eksik yaptığında aile büyükleri, eşi ve hatta çocukları tarafından suçlanmaktadır.

Kentleşme ve küreselleşmenin etkisiyle kadın ve erkeğin günlük yaşamdaki rolü, kadının meslek hayatına atılması neticesinde bir nebze değişmiştir. İş hayatına atılan kadın ekonomik özgürlük elde etmiş, aile ekonomisine büyük bir katkı sağlamaya başlamıştır. Aile ekonomisine eşi ile aynı seviyede belki daha fazla katkı sağlayan kadına ev işlerinde aynı derecede katkı eşinden gelmekte midir? Bu sorunun cevabı Türkiye sınırları içerisinde yaşayan hemen hemen herkesin malumudur.

Erkeklerin değer yargılarıyla kadınlarınki birbirinden oldukça farklıdır. Erkeğe göre, 'kadın işi' alt düzey bir faaliyet biçimidir. İki cinsiyetin değer sistemindeki bu farklılık da beyinlerin yapısal farklılığının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Kadın evinin temiz ve cana yakın olmasını ister, çünkü değer verdiği, kendisi için önem taşıyan -aşk, sevgi, yakın ilişkiler ve güvenlik- her şeyin var olabileceği alan onun evidir. Erkekler ise evin temiz olmasına kadın gibi değişik anlamlar yüklemeyiz. Ev işlerinin ortaklaşa sürdürülmesi gibi bir hedef erkekler için çözüm değildir, çünkü

erkeklerin çoğunluğu ev işlerini temel faaliyet alanından saymazlar (Moir ve Jessel, 2002, s.179).

Kadınlar ev işlerini kendi sorumluluğunda görerek yapmaya devam ederken erkeğin kazandığı para aile geçimine yetmiyorsa kadın da çalışma hayatına katılır. Kadınların çoğu için ev işi haricindeki çalışma hayatı, maddi imkânsızlıkların doğurduğu bir zorunluluk olarak görülür. Bunun sebebi, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının kadının yerini evi olarak görmesi ve kadın-erkek tüm toplum üyelerinin bu kalıp yargıyı benimsemesidir. Eğer erkek iyi maaş alıyorsa kadınların çalışmasına gerek görülmez hatta kadın çalışmak istese bile genellikle erkek tarafından çalışmasına izin verilmez. Maddi sıkıntı çekilmiyorsa kadın evde oturmalı ve ev içi işleri titizlikle yerine getirmelidir.

2.1.1.2 Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Etkisi

Kadın ve erkek cinsi arasındaki toplumsal cinsiyet farklılıkları içerisinde dikkati çeken en önemli konulardan biri de meslek seçimleridir. İster toplumun dayatması ile ister yapısal farklılıklardan kaynaklı olsun bu iki cins arasında henüz bir mesleğe yönelme aşamasında bile belirgin ayrımlar vardır. Kadınların üniversite ve bölüm tercihi yaparken dikkate aldığı kriterler erkeklerinkinden farklıdır. Kadınlar insan ilişkilerinin ön plana çıktığı sosyal ağırlıklı alanları tercih ederler. Bunun yanında ileriki yaşamını düşünerek evlendikten sonra da zorlanmayacağı, evine ve çocuğuna vakit ayırabileceği meslek gruplarına öncelik verirler. Erkekler için kadınların dikkate aldığı bu hususların hiçbir önemi yoktur. Onlar için statü çok önemlidir. Rekabet hırsı, hiyerarşide üst basamaklara tırmanma imkânı, yöneticilik vasfı gibi kriterler erkeklerin büyük anlam yüklediği kavramlardır.

Çocuklar henüz bir meslek seçimi aşamasına gelmemiş oldukları halde aile ve sosyal çevre tarafından bilinçli veya bilinçsiz bir yönlendirmeye maruz kalırlar. Toplum; öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik gibi meslekleri hem çalışma koşulları hem de kadın cinsinin bazı duyguları daha yoğun yaşayıp mesleği içselleştirmesinden dolayı 'kadın mesleği' olarak adlandırır. Bunun aksine inşaat mühendisliği, cerrahlık, tesisatçılık, şoförlük gibi meslek gruplarına da kadını yakıştırmaz ve 'erkek mesleği' olarak niteler. Bu kalıplar çocukların bilinçaltına işler ve oyunlarına kadar girer.

Moir ve Jessel'in (2002, s.181) araştırmacı bir arkadaşlarının feminist dostlarına anlattığı hikâye ve hikâyenin sonunda sorduğu soruya aldığı cevaplar dikkate değerdir. Anlattığı hikâye şu şekildedir:

“Araba hızla giderken şarampole devrilir. Arabadaki baba ve oğlu ağır yaralanır. Gelen ambulans yaralıları derhal hastaneye taşır. Yolda baba ölür, oğlu ise hemen ameliyathaneye alınır. Operatör doktor sedyede yatan gence bakar ve şöyle haykırır: Aman Tanrım! Bu benim oğlum!”

Hikâyeyi anlatan araştırmacı ardından şu soruyu sorar:

“Eğer oğlanın babası kazada ölmüşse, ameliyathanede ‘bu benim oğlum’ diye haykıran kim oluyordu?”

Feminist arkadaşlarından aldığı cevapları duyan araştırmacı duydukları karşısında oldukça eğlenir:

Acaba üvey babası mı? Ya da başka bir akrabası mı? Ve nice karmaşık akrabalık ilişkilerine yönelik tahminler...

Genellikle erkeğe gönderim yapan tahminlerden sonra doğru cevabı buluyorlar:

“Operatör doktor otomobil kazasında yaralanan gencin annesidir, yani ölen adamın karısıdır!”

Özellikle bilimle ve akademi ile yakından ilgili meslek grupları söz konusu olduğunda akla gelen cinsin erkek olması pek çok araştırmaya konu olmuştur. Akademik hayata bakıldığında erkek akademisyen sayısının kadın akademisyen sayısından daha fazla olduğu kolaylıkla fark edilebilir. Peki, bunun sebebi nedir? Erkeklerdeki statüsü yüksek meslek gruplarında hakim olma düşüncesi mi, kadınların bilime ilgisi erkeklerinki kadar yoğun değil mi yoksa erkekler zihinsel olarak kadınlardan daha mı ileri?

Erkek ve kadın akademisyenler üzerinde yapılan bir araştırma bu konuda birtakım fikirler yürütülmesine yardımcı olmaktadır. Araştırma, erkek ve kadın akademisyenlerin hazırladıkları bilimsel çalışmalar üzerine yapılmıştır. Kadın ve erkeğin üzerindeki görev eşitsizliğini en aza indirmek için araştırmaya bekar ve

çocuksuz kadın akademisyenler seçilmiştir. Araştırma neticesinde elde edilen veriler erkeklerin kadınlardan daha başarılı çalışmalar ortaya koyduğunu göstermiştir. Araştırmacılar, bu sonucun iki farklı olasılık ile açıklanabileceğini öne sürmüşlerdir: Ya üniversitelerin tümünde kadın ve erkek ayrımcılığı katı bir şekilde uygulandığı için kadınlar beklenen başarıyı yakalayamamakta ya da erkeklerin ve kadınların başarıyı değerlendirme tarzları farklılık göstermektedir. Erkek akademisyenler, bilimsel prestiji olan yayınlar ve çalıştıkları kurumun hiyerarşisindeki konumları ile başarıyı tanımlamaktadır. Kadınlar ise bildiklerini öğrencilere aktarma, öğrencilerin gelişmesine katkı sağlama ve eğitime verdikleri destek oranında başarıya ulaştıklarını düşünmektedirler (Moir ve Jessel, 2002, s.185).

Kadınlar çalıştıkları kurumun yönetim hiyerarşisinde nadir olarak üst sralara yerleşebilirler. Var olan fakat tanımlanamayan, doğrudan gözlemin mümkün olmadığı engellerle karşı karşıya kalır ve yükseltilmezler. “Cam tavan etkisi” olarak tanımlanan bu durum, bireysel yetersizliklerden kaynaklanan yükselememeyi değil, sadece cinsiyetinin kadın olması hasebiyle yükseltilmemesini ifade eder (Dökmen, 2017, s.204). Çalışan kadın sayısının erkeğe oranla oldukça yüksek olduğu kurumlarda bile, tekstil fabrikaları gibi, yöneticilerin erkek olması cam tavan etkisini en iyi şekilde göstermektedir.

2.2.Türkçe Öğretiminde 100 Temel Eser

MEB 04.08.2005 tarih ve 70 sayılı genelge ile ilköğretim öğrencileri için tavsiye edilen okuma kitapları listesini *100 Temel Eser* adı ile yayımlamıştır. MEB bu eserleri tavsiye ederken; “...öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak; bu yolla onları düşünen, düşündüğünü doğru ve açık bir şekilde ifade eden, algılama gücü yüksek, analitik düşünen, sentez kabiliyeti kazanmış, doğruların tek noktadan değil çeşitli yönlerden bakmak yoluyla ortaya çıkacağını kavramış, güzellik duygusu ve estetik anlayışı gelişmiş, kültürlü, millî ve manevî değerlere sahip, yüksek karakterli bireyler yetiştirmek” amaçlarını gerçekleştirmeyi planlamıştır. MEB yayımladığı genelgede ilköğretim okullarında okutulacak eserlerle ilgili şu esaslara yer vermiştir:

Ortak duygu ve bilincin oluşması amacıyla belirlenen *100 Temel Eser*’in;

“- Sosyal ve kültürel etkinliklerde yararlanmak, boş zamanlarını olumlu uğraşlarla değerlendirmek üzere, öğrencilerin öncelikle başvurabilecekleri kaynak eserler olarak tavsiye edilmesi,

- Tavsiyesinin, öğrencilerin sınıf seviyeleri ve öğretim programları dikkate alınarak zümre öğretmenler kurulunca yapılması,

- İlköğretim Türkçe dersi müfredat programı ile ilişkilendirilip okutulması,

- İçinden en çok kitabı okuyan öğrencinin Bayrak Törenlerinde bütün öğrenciler önünde ödüllendirilmesi,

- Tanıtımı ile bu eserlerin konularını içeren münazara ve dinleti programlarının düzenlenmesi, dramalar hazırlanması ve başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi” hususlarına azami ölçüde dikkat edilecektir.

Ayrıca okul kütüphanelerinin öğrencilerin severek, isteyerek, kendiliklerinden gelebilecekleri sıcak bir ortama kavuşturulması istenmiştir. Genelgede, söz konusu eserlerin piyasada rahatlıkla temin edilebilirliği gerekçesi ile bakanlık tarafından ücretsiz olarak öğrencilere dağıtılmayacağı ifade edilmiştir.

Kitap okuma alışkanlığını kazandırma noktasında genel kanı, Türkçe dersi ve öğretmenlerine büyük görev düştüğü yönündedir. Kitap okuma etkinliklerinin genellikle Türkçe dersi içerisinde yapılması, en çok Türkçe öğretmenlerinin kitap bilgisinin olduğuna yönelik algı, Türkçe dersinin metinler üzerinden işlenmesi ve metinlerin genellikle edebî eserlerden seçilmesi dolayısıyla bu görev Türkçe dersi ve öğretmenlerine yüklenmiştir. Bahse konu genelgenin esasları arasında zikredilen “İlköğretim Türkçe dersi müfredat programı ile ilişkilendirilip okutulması” maddesi de *100 Temel Eser*’in okutulması görevinin Türkçe dersi ve öğretmenlerine düştüğünü kanıtlar niteliktedir. Hatta *100 Temel Eser*’in Türkçe dersi müfredat programı ile ilişkilendirilip okutulması istenmiş yani Türkçe öğretmenlerinden bu eserleri konularına göre tasnif edip programla eşzamanlı olarak tavsiye etmesi istenmiştir.

Peki, öğretmenlerin öğrencilere önermesi için hazırlanan bu liste öğretmenler tarafından koşulsuz şartsız kabul edilip öğrencilerin önüne sunulabilecek nitelikte

midir? “İlköğretim 100 Temel Eser” adıyla karşımıza çıkan listedeki tüm eserler, o yaş grubuna dil, içerik, kullanılan sözvarlığı, konu gibi çeşitli yönlerden incelenmiş ve uygunluğu tespit edilmiştir.” denilebilir mi? Bu konuyla ilgili bilim insanlarınca pek çok araştırma yapılmış ve söz konusu listeye çeşitli eleştiriler getirilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

1. 100 Temel Eser içerisinde öğrenciler tarafından ortalama 16 kitap okunduğu ve bu sayının tavsiye edilen sayıya oranla çok düşük bir orana (%18) sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç 100 Temel Eser’in öğrenciler tarafından pek tercih edilmediğini göstermektedir. Okunmayan eserler listeden çıkarılarak yaşayan yazar ve güncel eserlere yer verilebilir (Arı ve Okur, 2013).
2. Kitaplar “okuma alışkanlığı kazandırmak bu sayede ortak duygu ve bilinci oluşturmak” (MEB, 2005) düşüncesinden hareketle önerilse de beraberinde standartlaşmayı getirerek özgür düşünceyi etkileyebilmektedir. Çocuk Vakfı’nın (2009) 100 Temel Eser Raporu’na göre; temel eserler listesini 100 sayısı ile sınırlandırılması, bu kitaplardan başka bir kitabın okunmasına gerek olmadığı algısı, bu kitapların zorunlu olarak okunması gereken kitaplar gibi sunulması özgürlükler noktasında sıkıntılara neden olmaktadır (aktaran Yılmaz, 2014).
3. Tavsiye edilen 100 Temel Eser’in oluşturulmasında hangi kıstasların esas alındığı tam olarak bilinmemektedir. Muhtemelen birtakım değerlerin kazandırılması gerektiği düşünülmüştür. Bu eserlerin ilköğretim öğrencileri ile buluştuğunda hangi yaş aralığı için ne tür faydalar sağlayacağı, hangi yaş aralığı üzerinde olumsuz etki bırakacağı düşünülmemiştir (Çifçi ve Ulutaş, 2012).
4. MEB tarafından önerilen, 100 Temel Eser listesi içerisinde en fazla okunan kitaplar üzerinde yapılan araştırmada incelenen kitapların, çocuk hakları açısından kazanımları olmayan hatta çocuklar için uygun olmayan kitaplar olduğu tespit edilmiştir (Türkyılmaz ve Kuş, 2014).
5. 100 Temel Eser içerisinde seçilen Türk yazarlı romanlar üzerinde yapılan araştırmada; incelenen romanlarda toplam 2190 deyim ve 23 atasözünün geçtiği saptanmıştır. Öğrenciye sözvarlığı kazandırma noktasında saptanan

deyim sayısının yeterli olduğu fakat atasözü sayının oldukça sınırlı kaldığı görülmüştür (Tozoğlu, 2009).

İlköğretim *100 Temel Eser* üzerinde yukarıda bahsi geçen çalışmaların haricinde birçok çalışma yapılmış ve bu çalışmaların sonucunda eserlerin çeşitli yönleri hakkında eleştiriler dile getirilmiştir.

100 Temel Eser hakkında yapılmış çalışmaların sonuçlarından hareketle, eserlerin tavsiye edilen yaş aralığına uygun olarak titizlikle seçilmediğı dikkati çekmiştir.

Tez çalışmasının devam ettiğı 17.12.2018 tarihinde MEB, 2018/17 numaralı bir genelge yayımlamıştır. Söz konusu genelgede *100 Temel Eser* ile ilgili akademik çalışmalarda yapılan tespitler ve uygulamaya yönelik Bakanlıkça yapılan detaylı araştırmalar neticesinde *100 Temel Eser* uygulamasının yürürlükten kaldırıldığı belirtilmiştir. Bu genelgede öğrencilerin, öğretmenlerin rehberliğinde Anayasa'ya, yasalara ve millî eğitimin temel amaçlarına ters düşmeyecek, millî ve insani değerlere saygılı tüm eserlerden yararlandırılması gerekliliğı vurgulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ortaokul seviyesindeki öğrencilere önerilen *100 Temel Eser*'de toplumsal cinsiyet algısı ve bu algının dile nasıl yansıdığı incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda yapılan araştırma, *tarama* modeli niteliği taşımaktadır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (Karasar, 2011, s.77).

Karasar (2011, s.79), tarama modellerini genel tarama modelleri ile örnek olay taramaları olarak iki gruba ayırmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda eleman içeren bir evrende, evrenin tamamı ya da onun bir parçası, örnek veya örneklem üzerinde yapılan taramalardır. Genel tarama modelleri ile tekil veya ilişkisel taramalar yapılabilir. Değişkenlerin, tek tek, türü veya miktarının belirlenmesini amaçlayan araştırma modellerine tekil tarama modelleri denir. Bu tarama modelinde araştırılan konu, kişi, olay vb. birim ve duruma ait değişkenler ayrı ayrı ele alınır ve betimlenir. Bu araştırmada, *100 Temel Eser*'de cinsiyet algısının dile yansımaları cinsiyet ve belirlenen kategoriler bağlamında ayrı ayrı betimlenmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle araştırma tekil tarama modelindedir.

3.2. İncelenen Dokümanlar

Araştırmada incelenen dokümanlar, MEB (2005) tarafından ortaokul seviyesindeki öğrencilere önerilen *100 Temel Eser* içinden seçilmiştir. *100 Temel Eser*, Türk ve dünya edebiyatından seçilen eserlerden oluşmaktadır.

100 Temel Eser'de bulunan dünya edebiyatının yabancı yazarlarına ait eserleri, Türk yaşayışını ve Türklerin cinsiyet algısını yansıtmayacağı düşüncesi ile çalışmaya dâhil edilmemiştir. *100 Temel Eser*'de bulunan Türk edebiyatı seçkileri hikâye, roman,

şiiir, masal, deneme, anı gibi türlerin yanı sıra; atasözü, deyim, özlü sözler, tekerleme, mani ve ninnilerin derlendiği eserlerden oluşmaktadır.

Bu araştırmada, *100 Temel Eser*'de geçen cinsiyet algısı metin içi bağlamdan hareketle cümle düzeyinde incelenmiştir. Şiiir, deneme, atasözü, deyim, özlü sözler, tekerleme, mani, ninni gibi edebî türlerdeki eserler derleme niteliğinde olması ve anlatsal bağlamın bulunmaması nedeniyle araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Bu doğrultuda çalışmada, *100 Temel Eser*'de bulunan Türk edebiyatından seçilen tahkiye esaslı metinler ele alınmıştır. Çalışmada incelenen eserler şunlardır: *Seçme Hikâyeler*, *Keloğlan Masalları*, *Yonca Kız*, *Yankılı Kayalar*, *Anılardan Öyküler 1*, *Anılardan Öyküler 2*, *Ülkemin Efsaneleri*, *Bir Küçük Osmancık Vardı*, *Uç Minik Serçem*, *87 Oğuz*, *Tanrı Misafiri*, *Evvel Zaman İçinde*, *Sevdaalı Bulut*, *Halime Kaptan*, *Ötleğen Kuşu*, *Hep O Şarkı*, *İnci'nin Maceraları*, *Domaniç Dağlarının Yolcusu*, *Göl Çocukları*, *Falaka*, *Havaya Uçan At*, *Gururlu Peri*, *Yalnız Efe*, *Al'lı İle Fırfırı Masallar (Cilt 1)*, *Al'lı İle Fırfırı Masallar (Cilt 2)*, *Yer Altında Bir Şehir*, *Kuklacı*, *Gümüş Kanat*, *Bağrıyanık Ömer*, *Arılar Ordusu*, *Serçekuş*, *Yürekdede İle Padişah*, *Benim Küçük Dostlarım*.

3.3. Verilerin Toplanması

Nitel araştırmalarda içerik analizi yönteminde en sık kullanılan analiz birimleri sözcük ve cümlelerdir. Araştırılan konu ile ilgili oluşturulmuş kategoriler doğrultusunda incelenen dokümanlarda geçen sözcük veya cümleler kaydedilir. Araştırmada incelenen eserler cinsiyet algısı bağlamında taranmış; elde edilen veriler anlam bütünlüğünü bozmaması için, özgün biçimiyle, bir veya birkaç cümle şeklinde fişlenmiştir. Önceden belirlenen kategorilere uygun verilere özellikle dikkat edilmiş, veriler eril veya dişil cinse gönderim yapmasına göre ayrıca tasnif edilmiştir.

Fişleme yaparken çalışmaya dâhil edilen cümle veya cümlelerin sonuna 'eser adı, sayfa numarası/satır numarası' bilgileri eklenmiş ve hangi cümlelerin nereden alındığına dair bilgiye ulaşılması sağlanmıştır. Eğer kullanılacak cümle veya cümleler bir sayfanın sonu ile takip eden sayfanın başında yer alıyorsa, karışıklığa sebebiyet vermemek için, cümlelerin başladığı sayfa esas alınmış ve fişlemede bir sonraki sayfanın numarası yazılmamıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri nitel veri toplama teknikleri ile toplanmıştır. Çalışmada, verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, yayımların, söylemlerin ya da kayıtların anlaşılması ve karşılaştırılması amacıyla yapılan araştırmalarda kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemle, belge ve dokümandaki mesajın sistemli bir şekilde tanımlanması sağlanır. İçerik analizi teknikleri kullanılarak, bir belge veya söylemdeki içerikler derinlemesine çözümlenebilir (Arıkan, 2013, s. 51).

Verilere içerik analizi türlerinden frekans analizi (sıklık çözümlenmesi) uygulanmıştır. Tavşancıl ve Aslan (2011, s.87)'a göre frekans analizi, birimlerin nicel (yüzdesele ve oransal) olarak görülme sıklığını ortaya koymaya yarayan bir tekniktir. Sayılabilecek nitelikte birimler yani sözcükler veya cümleler frekans (f) türünde ifade edilir. Bu analiz türü ile araştırmaya konu edilen öğelerin yoğunluğu ve önemi anlamaya çalışılır. Elde edilen sonuçlar yüzdesele olarak oranlanır ve önem sırasına göre değerlendirilir.

İçerik analizi yönteminde en önemli aşamalardan biri araştırmanın amacına uygun kategorilerin belirlenmesidir. Kategoriler sayesinde elde edilen veriler ham veri olmaktan çıkar ve sistemli verilere dönüşür (Tavşancıl ve Aslan, 2011, s.72). Çalışmanın amacına uygun olarak kategori türlerinden *kişilere ve aktörlere göre kategoriler* seçilmiştir. Çalışmanın ana izleği dişil ve eril cinsin cinsiyet bağlamında ne denli farklı algılandığıdır. Ana izleğe bağlı olarak alt kategoriler; “dişil cinsiyeti aşağılayıcı söylemler, eril cinsiyeti yüceltici söylemler, dişil ve eril cinsiyetin mensup olduğu meslek grupları, dişil ve eril cinsiyetin günlük yaşamdaki rolleri ve dişil ve eril cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlar” olarak belirlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet algısı ve bu algının dile yansımaları betimlemeye yönelik bu araştırmada, MEB (2005) tarafından önerilen *100 Temel Eser* içinden seçilmiş anlatsal eserlerde, dişil ve eril cinsiyetin belirlenen kategoriler bağlamında elde edilen veriler içerik analizi türlerinden frekans analizi tekniği ile incelenmiştir. İlgili kategorilere ait tüm veriler çalışmaya dâhil edilerek sıklıkları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Hesaplanan sıklıklar ve yüzdeler tablolarda gösterilmiş ve tablolardan hareketle betimlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR

4.1. Dişil Cinsiyeti Aşağılayıcı Söylemler

Tablo 1: Dişil Cinsiyeti Aşağılayıcı Söylemlerin Sıklık ve Yüzdeleri

	f	%
Cinsel Objeye Olarak Görülen	7	9,09
Fiziksel Olarak Ön Plana Çıkan	9	11,68
Güçsüz ve Korunmaya Muhtaç	4	5,19
Küfür ve Argo Malzemesi	24	31,16
Zihinsel Olarak Geri	9	11,68
Eril Cinsiyete Muhtaç	9	11,68
Diğer	15	19,48
Toplam	77	100

Bu bölümde, taranan eserler dişil cinsiyeti aşağılayıcı söylemler bağlamında incelenmiş ve 77 veriye ulaşılmıştır. Dişil cinsiyeti aşağılayıcı söylemler 7 alt başlık altında değerlendirilmiş ve Tablo 1’de gösterilmiştir. Dişil cinsiyetin cinsel objeye olarak görüldüğü 7 (%9,09), fiziksel özellikleriyle ön plana çıktığı 9 (%11,68), güçsüz ve korunmaya muhtaç olarak görüldüğü 4 (%5,19), küfür ve argo ifadelerle malzeme edildiği 24 (%31,16), zihinsel olarak geri görüldüğü 9 (%11,68), eril cinsiyete muhtaç görüldüğü 9 (%11,68) ve bu kategorilere dâhil edilemeyen diğer 15 (%19,48) veri saptanmıştır.

Taranan eserler dişil cinsiyeti aşağılayıcı söylemler bakımından incelendiğinde elde edilen veriler, yukarıdaki tabloda belirtilen alt başlıklar halinde gruplanarak aşağıda listelenmiştir:

4.1.1. Dişil Cinsiyetin Cinsel Obje Olarak Görülmesi

- ✓ “Ya Pakize’yi yuvarlamaya azmetmiş bir çapkın...” (Tanrı Misafiri, 53/1-2)
- ✓ “Minimini bir Rum kızı...
-Ayol, pek küçük! dedim.
-Küçükse sen zihninde büyüt. İki kat hayal, bir hakikat yerini tutar.” (Yalnız Efe, 150/1-4)
- ✓ “Analarınız, kız kardeşleriniz, yavuklularınız, taze karılarınız gâvur eline düşecek. Sizi de körpe şalgam gibi doğrayacaklar.” (Yer Altında Bir Şehir, 65/31-32)
- ✓ “Düşman, köyleri, kasabaları ateşe veriyor, erkekleri, çocukları öldürüyor, sığırları sürüp götürüyor, işe yarar ne varsa alıkoyuyor, genç kızları ve kadınları eğlence ediyormuş.” (Yer Altında Bir Şehir, 39/27-30)
- ✓ “Herifi azdır. Seni öpmeye kalkışsın.” (Yalnız Efe, 29/25)
- ✓ “Dürbünle kendisine baktığımı görünce galiba daha da seviniyor, gözlerini süziyor; daha ateşli, daha fettan bir neşe ile haykırıyor...” (Yalnız Efe, 43/11-13)
- ✓ “Irza geçmişim.” (Seçme Hikâyeler, 104/29-30)

4.1.2. Dişil Cinsiyetin Fiziksel Özellikleriyle Ön Plana Çıkması

- ✓ “Civarın en güzel kızlarını zorla nikahına alıyor, bir hafta sonra boşayıveriyordu.” (Yalnız Efe, 117/12-13)
- ✓ “Etrafında birçok genç ilaheler çırılçıplak, -tıpkı meşhur Maison Americaine’deki kızlar gibi- bellerini çökertiyor ve memelerini dışarı çıkararak şuh ve nefis reveranslar yapıyorlardı.” (Yalnız Efe, 90/11-14)
- ✓ “Aman Ya Rabbi! Ya kalçaları.”(Yalnız Efe, 43/16)
- ✓ “Kezban’ın cepkeninden taşan memelerine, başörtüsünün altında solgun bir nur ile parlayan güzel yüzüne baktı.” (Yalnız Efe, 131/9-11)
- ✓ “Ama matmazel de ne piliç maşallah...” (Tanrı Misafiri, 71/12-13)
- ✓ “İşte kollarım, işte gerdanım, işte göğsüm karşınızda çırılçıplaktır, dedim. Siz de içinizi bana bu kadarlık açmak samimiyetini gösteriniz.” (Hep O Şarkı, 95/9-11)
- ✓ “Yanıdaki kadının yüzünü göremedim... Fakat belli ki enfes bir parça... Mamafih, netice itibarıyla aferin köftehora...” (Tanrı Misafiri, 77/11-13)

- ✓ “Hayali sırtında sıcak ürpermeler gezdiren iri, fırlak göğüslerini, dar cepkeni taşıracakmış gibi sıkıyor.” (Yalnız Efe, 44/5-6)
- ✓ “Tabî birçok kadınlar tanydın... Bunlardan hangisini vücudundan ziyade ruhu için sevdin?” (Tanrı Misafiri, 51/22-24)

4.1.3. Dişil Cinsiyetin Güçsüz ve Korunmaya Muhtaç Görülmesi

- ✓ “Burada bu kadar kız var, kadın var. Onlar bizim namusumuzdur.” (Yer Altında Bir Şehir, 65/24)
- ✓ “Nazlı bir erkek gibi silah kullanmasını biliyordu. Yine bir erkek kadar cesurdu.” (Yer Altında Bir Şehir, 151/8-9)
- ✓ “Kadını, gerçi, daima kendilerinden daha güçsüz görürler, ama bu güçsüzlüğe karşı duydukları acıma, çok defa, sevgi, saygı oluverir.” (Benim Küçük Dostlarım, 113/13-16)
- ✓ “Ailesi, kendisini bucakta okutabilecek güce sahipti. Fakat kız çocuğu olduğundan, onu uzaklara göndermekten yana değillerdi.” (Göl Çocukları, 27/11-13)

4.1.4. Dişil Cinsiyet İçin Küfür ve Argo İfadelerin Kullanılması

- ✓ “Ağzını bozar, ‘Bire kahpe!.. Bir daha buraya gelersen, senin bacaklarını ayırırım,’ der.” (Yalnız Efe, 94/7-9)
- ✓ “Külhanbeyler alay ediyorlar sakallı bir bekçi, “Vallahi benim karıdan iyi” diye gülüyor. Bir dilenci Arap karısı: “Bunun kaltak karısının gözü kör olsun!” diye bağıyordu.” (Tanrı Misafiri, 93/6-9)
- ✓ “Haspam düşmüş bayılmış.” (İnci'nin Maceraları, 80/17)
- ✓ “Oynak kız kılığındaki bu Keloğlan, nâmeyi alıp çekilmiş de geceyi beklemiş.” (Keloğlan Masalları, 105/1-2)
- ✓ “Adamın karısı da oynak aşüftenin biri imiş. Kocasının bir yere gitmesini fırsat bilir, hovardasını içeri alırmış.” (Keloğlan Masalları, 48/25-27)
- ✓ “Adam, ana avrat söverek kayboldu.” (İnci'nin Maceraları, 55/1-2)
- ✓ “Bu deli kızın sözüyle, ne idiği belirsiz, numaracı, hırsız, şıfıntı bir sokak kızını evime alacağım ha?” (İnci'nin Maceraları, 85/12-14)
- ✓ “...bu kıızı fazla hoppa ve züppe buluyordu, gayriihtiyarî, ondan ürkiyordu.” (Tanrı Misafiri, 148/6-7)

- ✓ “Aman ağam, sen bana ne yüz ne de ikiyüz lira verdin. Anana mı verdin, oynasına mı yedirdin?” (Keloğlan Masalları, 63/4-5)
- ✓ “Eksik etek olmasaydın, ben siye (sana) gursuturdum! Ne fayda eksik eteksin!...” (Benim Küçük Dostlarım, 113/21-22)
- ✓ “Bu eksiketeğin Allahtan gayrı kimi, kimsesi yokmuş, muhanete el açmaktansa ellerini saçak, saçlarını süpürge eder; alının teriyle geçinir, gidermiş...” (Evvel Zaman İçinde, 93/5-8)
- ✓ “Hele şu küçük yosmaya bakın!” (Hep O Şarkı, 16/18)
- ✓ “Kimlerin olacak... Kızlarımız olacak aşıftelerin... Ailemizin namusunu bir paralık ettiler.” (Tanrı Misafiri, 86/22-23)
- ✓ “Bize eksik etek derler buralarda. Aklımız fazla ermez bizim.” (Halime Kaptan, 123/15-16)
- ✓ “Bre eksik etek demiş, başından da mı korkmuyorsun, ne arıyorsun buralarda?” (Evvel Zaman İçinde, 113/14-15)
- ✓ “Kapının önünden geçerken oynakça yürüyor.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 70/2)
- ✓ “ “Demek anam kötü kadınımış!” diye karnına ağrılar giriyor.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 69/17-18)
- ✓ “Ne yaptın be deli karı! diye haykırmış.” (Sevdalı Bulut, 20/26)
- ✓ “Kaldı kaldı da ağabeyim öyle iki paralık kızlara kaldıydı...” (İnci’nin Maceraları, 85/19-20)
- ✓ “Müeyyet, yarı şaşkın yarı müstehzi bir tebessümle karısına baktı, Pakize’de şımarık bir neşe, tuhaf bir oynaklık vardı.” (Tanrı Misafiri, 53/9-11)
- ✓ “Romanlar ise bana, yoldan çıkan kadınların er geç büyük bir hüsrana uğradıklarını gösteriyordu.” (Hep O Şarkı, 75/9-10)
- ✓ “Hangi yolsuz yoldan çıkardıysa seni git onun eşiğine yüzünü sür!” (Evvel Zaman İçinde, 14/24-25)
- ✓ “Vay anasını. Bir de aptal derler köylülere.” (İnci’nin Maceraları, 96/1-2)

4.1.5. Dişil Cinsiyetin Zihinsel Olarak Geri Görülmesi

- ✓ “Yalnız senden mi, benden de iyi bilirler...” (Yürekdede ile Padişah, 58/5)
- ✓ “Bu budala şeylerin kadın ruhu üzerindeki tesiri malûm.” (Tanrı Misafiri, 28/18-19)

- ✓ “Karımın dediğine ne bakarsın, kadı efendi, benim karıcığım safçadır, tahtaları eksikçedir.” (Sevdalı Bulut, 22/3-4)
- ✓ “Büyük kızını dokuz sene evvel kaçırmışlardı. Küçük kızı daha uslu akıllı çıkmış, evlenmiş barklanmıştı.” (Seçme Hikâyeler, 5/13-15)
- ✓ “Sığırtmacın karısı safçaymış.” (Sevdalı Bulut, 18/2-3)
- ✓ “Bu aptal karı azdırdı, kel kafamı da kızdırdı.” (Keloglan Masalları, 63/22-23)
- ✓ “Karı kısmının her şeye akli ermez... Hele senin gibi alık olursa!” (Tanrı Misafiri, 123/21-22)
- ✓ “Halbuki kadın; çok sâf, çok görgüsüz bir mahlûk.” (Tanrı Misafiri, 30/23-24)
- ✓ “Bu inişte kadınca bir acemilik vardı, ama kimsenin gözüne çarpmamıştı karanlıkta.” (Halime Kaptan, 100/22-23)

4.1.6. Dişil Cinsiyetin Eril Cinsiyete Muhtaç Görülmesi

- ✓ “Hangi kocam? Ben dul bir kadınınm...” (Tanrı Misafiri, 91/4)
- ✓ “Meselâ üç ay evvel bir gece birkaç külhanbeyi sokakta bir yalnız kadın çevirmişler...” (Tanrı Misafiri, 102/3-5)
- ✓ “Yakalarına yapışırım. Namusumuzu temizlemelerini; kızlarımızı nikâhla almalarını söylerim...” (Tanrı Misafiri, 88/31-32)
- ✓ “Tek param pul olsun da, kızlarım dul olmasın!” (Evvel Zaman İçinde, 63/1-2)
- ✓ “Başını alıp denize çıkan kadın için her şeyi söylerler... Hiçbiri umurumda değil!” (Halime Kaptan, 128/1-2)
- ✓ “...Suçu asıl yapanlar, dul Ayşe’yi birkaç kuruşla kandırarak...” (İnci’nin Maceraları, 87/10)
- ✓ “Fena bir kocaya düşmüştüm ve eğer mukadderse yirmi yaşına basmadan boşanmış bir kadın olarak ana baba evinde kalacaktım. Ondan sonra beni artık kim alır.” (Hep O Şarkı, 107/11-14)
- ✓ “Erkeksiz kalınca karı milleti tez kötüler, solar beyim, dedi.” (Yonca Kız, 36/9-10)
- ✓ “Bir oğlum vardı, öldü; üç çocuğu benim başıma kaldı. Gelinimle onlara bakıyoruz. Erkeksizlik çok kötü.” (Anılardan Öyküler 1, 78/24-26)

4.1.7. Diğer

- ✓ “Tabii... Doğrusu para için bu zevzek kocakarının kahri çekilmez.” (Tanrı Misafiri, 40/2-3)
- ✓ “Pakize, şimdiki zamanda nadir bulunur bir parçadır. Bu gece burada gördüğünüz kadınlar şiiri, saffeti, esrarı, kuvveti kaybolmuş; kadınlık kokusu kaçmış mahlûklardır.” (Tanrı Misafiri, 29/23-27)
- ✓ “Hele çocuksuz kadınlara şeyhin mübarek nefesi iksir gibi tesir ederdi.” (Tanrı Misafiri, 81/7-8)
- ✓ “Faik Beyin kayınvalidesi Âdile Hanımı darbettiği, iki dişini kırıp bir tutam saçınıyolduğu, gerek şahitlerin ifadesi, gerek mütehemmin bizzat vukubulan itiraflıyla sabit olmuştur.” (Tanrı Misafiri, 109/5-8)
- ✓ “Bu, ne hal? Ahlâk düşkünlüğü desen, değil... Memur hayatının neticesi. Erkekler arasında yaşamaktan ileri gelmiş bir erkekleşme hâdisesi desen... O da değil...” (Tanrı Misafiri, 149/27-30)
- ✓ “Nöbetçiler başladılar kadını dövmeğe. “Kadın da dövülür müymüş, hem de ihtiyar bir kadın?” diyeceksiniz.” (Sevdalı Bulut, 45/17-18)
- ✓ “Yeter!” diye haykırıncaya kadar döveceksin kızı.” (Sevdalı Bulut, 63/2-3)
- ✓ “...gözlerini kapar, helal süt emmiş bir eş düşünür...” (Seçme Hikâyeler, 40/21-22) düşündüğü kadın
- ✓ “Kösenin karısı da o sırada oturmuş, hovardasıyla yemek yiyormuş.” (Keloğlan Masalları, 15/2-3)
- ✓ “Bir zamanlar, öteki dünyada biz iki ortak kuma idik. Bu karga da bizim kocamızdı.” (Keloğlan Masalları, 185/9-10)
- ✓ “Bizim memlekette adamlar karıları kollarına bile takarlar.” (İnci'nin Maceraları, 38/19-20)
- ✓ “Zira, benim nazarımda bunların çoğu rastıklı düzgünlü bir alay mahalle karısı idi.” (Hep O Şarkı, 65/22-23)
- ✓ “Şu savaşı bir türlü bitmedi ki biz de kadınlığımızı bilip evde oturalım!..” (Halime Kaptan, 122/13-14)
- ✓ “...oğlan olsun dersen, iki tutam olmazsa, bir tutam akıl ister, yok kız olsun dersen, o da çok ister, az ister, her halde naz ister...” (Evvel Zaman İçinde, 124/18-20)

- ✓ “ ‘Beni batırdın. Sencileyin karısı olanın iki yakası bir araya gelmez...’ gibilerden acı sözler söyleyerek kapı dışarı ediyor karısını.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 170/13-16)

4.2. Eril Cinsiyeti Yüceltici Söylemler

Tablo 2: Eril Cinsiyeti Yüceltici Söylemlerin Sıklık ve Yüzdeleri

	f	%
Zihinsel Olarak İleri	9	21,95
Güçlü ve Cesur	7	17,07
Evin Reisi Konumunda	5	12,19
Dişil Cinsiyetten Üstün	6	14,63
Dişil Cinsiyetten Daha Çok Hakka Sahip	6	14,63
Diğer	8	19,51
Toplam	41	100

Bu bölümde, taranan eserler eril cinsiyeti yüceltici söylemler bağlamında incelenmiş ve 41 veriye ulaşılmıştır. Eril cinsiyeti yüceltici söylemler 6 alt başlık altında değerlendirilmiş ve Tablo 2’de gösterilmiştir. Eril cinsiyetin zihinsel olarak dişilden ileri görüldüğü 9 (%21,95), güçlü ve cesur olarak nitelendirildiği 7 (%17,07), evin reisi konumunda görüldüğü 5 (%12,19), dişil cinsiyetten üstün bir cins olarak görüldüğü 6 (%14,63), dişil cinsiyetten daha çok hakka sahip olarak görüldüğü 6 (%14,63) ve bu kategorilere dâhil edilemeyen diğer 8 (%19,51) veri saptanmıştır.

Taranan eserler eril cinsiyeti yüceltici söylemler bakımından incelendiğinde elde edilen veriler, yukarıdaki tabloda belirtilen alt başlıklar halinde gruplanarak aşağıda listelenmiştir:

4.2.1. Eril Cinsiyetin Zihinsel Olarak İleri Görülmesi

- ✓ “*Yalnız senden mi, benden de iyi bilirler...*” (Yürekdede ile Padişah, 58/5)
- ✓ “*Kimseye zararı olmayan bu insanların besili hayvanları, güzel kızları, çalışkan ve akıllı erkekleri vardı.*” (Yer Altında Bir Şehir, 39/20-21)
- ✓ “*Hemen o ülkenin yol yordam bilir, gün görmüş, sakal ağartmış bilginlerini toplamış.*” (Keloğlan Masalları, 106/6-7)
- ✓ “*Ama nasıl da belliydi onun erkeklerin bile zor başaracağı işlere girişeceği...*” (Halime Kaptan, 118/11-12)

- ✓ “Fakat babasını dinleyecekti; o en doğruyu bilir, söylerdi.” (Gümüş Kanat, 140/2-3)
- ✓ “Sazlıtepe’yi su bastığını sen gördün mü?
-Ne ben, ne babam, ne dedem, ne de dedemin dedesi görmüş!..”
(BağrıyanıkÖmer, 7/20-22)
- ✓ “Nasıl olur, hanımefendiciğim? Bir kere paşa efendimizin fikrini almadan...”
(Hep O Şarkı, 102/7-8)
- ✓ “Şimdi ne yapmak fikrindesin? diye sordu. Ne emredersiniz efendim, dedim.”
(Hep O Şarkı, 104/15-16)
- ✓ “...oğlan olsun dersen, iki tutam olmazsa, bir tutam akıl ister, yok kız olsun dersen, o da çok ister, az ister, her halde naz ister...” (Evvel Zaman İçinde, 124/18-20)

4.2.2. Eril Cinsiyetin Güçlü ve Cesur Görülmesi

- ✓ “Nazlı bir erkek gibi silah kullanmasını biliyordu. Yine bir erkek kadar cesurdu.” (Yer Altında Bir Şehir, 151/8-9)
- ✓ “İnsan ölürse erkek gibi ölür.” (Yer Altında Bir Şehir, 65/22)
- ✓ “Sakın ağlamak falan yok ha, dedi; erkek adam ağlamaz!” (Ötleğen Kuşu, 152/6-7)
- ✓ “Kardeşi değil ya, ne olsa, bir erkek kadın yanında ağlamazdı.”
(BağrıyanıkÖmer, 64/23-24)
- ✓ “İçinden “Bir erkek çocuğa ağlamak yakışmaz!” diyordu.” (Gümüş Kanat, 161/12-13)
- ✓ “Sen, çocuk gibi ağlamaya başladın. Erkeksin, metin ol...” (Tanrı Misafiri, 88/7-8)
- ✓ “Selim’in annesi böyle sabahları yalnız başına mektebe giden hatta ortalık karardıktan sonra komşuya gelen erkek gibi çocuğa şaşıyordu.” (87 Oğuz, 116/5-7)

4.2.3. Eril Cinsiyetin Evin Reisi Olarak Görülmesi

- ✓ “Yengem dayımla ne soğuk konuşmuş, onu kapının önünde bırakıp gitmişti. Evin erkeği böyle mi karşılardı?” (Yankılı Kayalar, 74/15-17)

- ✓ “Çocukluk ve genç kızlık devirlerimle bu son bağlarımı muhafazaya, daha doğrusu halamın bir tâbiri veçhile “baba ocağını” büsbütün söndürmemeğe çalışırken...” (Hep O Şarkı, 144/9-11)
- ✓ “O nasıl söz baba? Sen evin direğisin bugüne bugün.” (Halime Kaptan, 13/16)
- ✓ “Halime Abla bir şey diyemez. Bu evin erkeği benim.
...
Bu evin erkeği sensin ama askerliğini yapıp gelersen.” (Halime Kaptan, 67/14-17)
- ✓ “Şehzade de gözünden gözüne emanet etmezken onu orada bırakıp “ver elini babam şehri!” der...” (Evvel Zaman İçinde, 84/19-21)

4.2.4. Eril Cinsiyetin Dışıl Cinsiyetten Üstün Görülmesi

- ✓ “Ah, şu bir erkek olsaydı! diye içini geçirdi.” (Yalnız Efe, 121/19)
- ✓ “Babam, oturduğu sedirde hemen bir mahkeme kuruverdi Ayşe’yi bir dizine, Hasan’ı bir dizine oturttu:
-Bir sana, bir sana... Kardeş payı.
Kabukları üleştirdi. Ayşe:
-Ama ben büyüklerini istiyordum.” (Ötleğen Kuşu, 36/5-10)
- ✓ “...babam önde annemle ben arkada komşularımızın davetine bu kapıdan geçerek gitmiştik.” (Hep O Şarkı, 23/13-14)
- ✓ “Çocukluğumda babam pulu bana vermişti. Ben de oğluma verecektim.” (Gümüş Kanat, 150/21-22)
- ✓ “Öyle ki İbo “Erkek kızmış...” derken, başkasıyla ilgili kişisel yargılarını belirten birisinin gururuyla koltuklarını kabartıyor, hindi gibi kabarıyordu.” (Gururlu Peri, 177/8-11)
- ✓ “Halime gibi erkek karıların ne yapacağı hiç belli olmazdı.” (Halime Kaptan, 48/19)

4.2.5. Eril Cinsiyetin Dışıl Cinsiyetten Daha Çok Hakka Sahip Görülmesi

- ✓ “Bu âlemin yabancısı değiliz. Biz de zamanında zamparalık ettik...” (Tanrı Misafiri, 56/15-16)
- ✓ “Haydi caddeden gidip arabaların tozunu yutacağıma, kendi kendime bir kız âlemi yapayım dedim...” (Tanrı Misafiri, 76/23-25)

- ✓ “Evet, ama erkekçe şeyler... Kadın ağzına yaraşmaz.” (Tanrı Misafiri, 111/15-16)
- ✓ “Meselâ haftanın birkaç gecesini dışarda geçirir.
Seniha - Olabilir a. Erkektir bu; işi olur.” (Tanrı Misafiri, 125/17-19)
- ✓ “Birkaç karı almış, boşamış olabilirsin diye.” (BağrıyanıkÖmer, 13/26)
- ✓ “Ben bir memurum... Günde on saat erkekler gibi çalışıyorum. Onlar gibi sigara içmeye neden hakkım olmasın?” (Tanrı Misafiri, 148/29-31)

4.2.6. Diğer

- ✓ “Kamet getirdi. Kalın, erkek, mübarek bir sesle.” (Yürekdede ile Padişah, 13/4-5)
- ✓ “Ağabey... Sen erkeksin... Buna bir çare bul!...” (Tanrı Misafiri, 88/22-23)
- ✓ “Kundaktaki kardeşimi de bana bırakıyor. Öyle kızıyorum ki. Boğasım geliyor. Ben kız mıyım?” (İnci'nin Maceraları, 68/11-13)
- ✓ “Şube reisi demiş ki gelsin teslim olsun. Ona erkek sözü. Bir keresine bağışlarım.” (Halime Kaptan, 69/1-2)
- ✓ “Hâlbuki şimdi kararını erkekçe bir tavır ve sesle ona söylüyordu.” (Gümüş Kanat, 39/2-3)
- ✓ “Eh, oğul yok, uşak yok; koç yok, koçak yok; geçinmeyecek ne başları var!” (Evvel Zaman İçinde, 156/11-12)
- ✓ “Bakır Efe dövmekle değil, öldürse Emine'den hiddetini alamayacaktı.” (BağrıyanıkÖmer, 24/14-15)
- ✓ “Kuşların, hayvanların canını yakmak hiç güzel değil ama el eline bakmaya, köleliğe dayanamaz adam olan.” (Al'lı ile Fırfırı 2, 67/4-6)

4.3. Dişil ve Eril Cinsiyetin Mensup Olduğu Meslek Grupları

Tablo 3: Mesleki Gruplara Mensup Olan Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Yöneticilik	1	5,55	17	94,44	18
Temizlik İş.-Kapıcılık-	16	64	9	36	25
Bekçilik-Bahçıvanlık					
Öğretmenlik	12	54,54	10	45,45	22
Kolluk Kuvvetleri	-	0	20	100	20

İşçilik	6	33,33	12	66,66	18
Doktorluk	-	0	17	100	17
Hemşirelik-Hasta Bakıcılık	2	66,66	1	33,33	3
İş İnsanlığı	-	0	5	100	5
Çobanlık	-	0	9	100	9
Esnaflık	-	0	13	100	13
Mühendislik	-	0	5	100	5
Memurluk	1	9,09	10	90,90	11
Muhtarlık	-	0	5	100	5
Balıkçılık	1	14,28	6	85,71	7
Hâkimlik-Avukatlık	1	12,25	7	87,75	8
Tüccarlık	-	0	6	100	6
Diğer Meslekler	13	26,53	36	73,46	49

Taranan eserler dışıl ve eril cinsiyetin mensup olduğu meslek grupları bağlamında incelenmiş ve 18 mesleki grup altında değerlendirilmiştir. Bazı mesleki gruplar kendi içinde de alt başlıklara ayrılmış ve bunlar aşağıda ayrı ayrı ele alınmıştır. Tablo 3 incelendiğinde yöneticilik mesleğini 1'i (%5'i) kadın, 17'si (%94,44'ü) erkek olmak üzere toplam 18 (%100) kişinin; temizlik işleri-kapıcılık-bekçilik-bahçıvanlık adı altında gruplandırılan meslekleri 16'sı (%64'ü) kadın, 9'u (%36'sı) erkek olmak üzere toplam 25 (%100) kişinin; öğretmenlik mesleğini 12'si (%54,54'ü) kadın, 10'u (%45,45'i) erkek olmak üzere toplam 22 (%100) kişinin; işçilik mesleğini 6'sı (%33,33'ü) kadın, 12'si (%66,66'sı) erkek toplam 18 (%100) kişinin; hemşirelik-hasta bakıcılık mesleklerini 2'si (%66,66'sı) kadın, 1'i (%33,33'ü) erkek olmak üzere toplam 3 (%100) kişinin; memurluk mesleğini 1'i (%9.09'u) kadın, 10'u (%90,90'i) erkek olmak üzere toplam 11 (%100) kişinin; balıkçılık mesleğini 1'i (%14,28'i) kadın, 6'sı (%85,71'i) erkek olmak üzere toplam 7 (%100) kişinin; hâkimlik-avukatlık mesleklerini 1'i (%12,25'i) kadın, 7'si (%87,75'i) erkek olmak üzere toplam 8 (%100) kişinin icra ettiği görülmektedir.

Tüm veriler incelendiğinde; hemşirelik mesleğine sadece 1 (%100) kez rastlanılmış onun da kadın olduğu dikkati çekmiştir. Buna karşılık; resmî kurum harici yöneticiliklere 9 (%100), kapıcılığa 5 (%100), bahçıvanlığa 2 (%100), bekçiliğe 4

(%100), polisliğe 8 (%100), askerliğe 12 (%100), doktorluğa 17 (%100), inşaat işçiliğine 3 (%100), iş insanlığına 5 (%100), çobanlığa 9 (%100), esnaflığa 13 (%100), mühendisliğe 5 (%100), muhtarlığa 5 (%100), hâkimliğe 4 (%100) ve tüccarlığa 6 (%100) kez rastlanılmış ve bu meslekleri sadece erkeklerin yaptığı tespit edilmiştir. Öğretmenlik, hasta bakıcılık, tarım ve fabrika işçiliği, memurluk, balıkçılık gibi meslek gruplarında erkeklerin sayısal üstünlüğüyle birlikte kadınların varlığından söz edilebilir.

Tablo 4: Mesleki Gruplara Mensup Olan Dişil ve Eril Cinsiyetin Toplam Sıklık ve Yüzdeleri

	f	%
Kadın	53	21,63
Erkek	192	78,36
Toplam	245	100

Tablo 4'te taranan eserlerde 53'ü (%21,63'ü) kadın, 192'si (%78,36'sı) erkek olmak üzere toplamda 245 (%100) kahramanın mesleğinin tespit edildiği görülmektedir.

Taranan eserlerde tespit edilen mesleki gruplar alt başlıklar olarak belirlenmiş ve bu mesleklere ait ulaşılan örnekler açıklanarak listelenmiştir:

4.3.1. Yöneticilik

Tablo 5: Yöneticilik Mesleğine Mensup Olan Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam
Resmi Kurum Müdürlüğü	1	11,11	8	88,88	9
Özel İşletme Müdürlüğü	-	0	3	100	3
İl-İlçe Yöneticiliği	-	0	6	100	6

Resmî veya özel bir kurumun başına seçimle ya da doğrudan atanarak gelen kişilerin yaptığı bu mesleğin statüsü oldukça yüksektir. O kurumda çalışanların tamamı hakkında söz sahibi olabileceği gibi kurumla ilgili tüm kararlarda son sözü söyleyen kişi vasfını da taşır. Bu meslek adı altında anılabilecek bir diğer grup ise bir il veya

ilçenin başındaki kişilerdir. Kaymakamlar, valiler, belediye başkanları gibi il-ilçe ilgili söz sahibi kişileri yönetici kategorisine dâhil edebiliriz.

Yöneticilik mesleği ile ilgili Tablo 5'e bakıldığında 1'i (%5,55'i) kadın, 17'si (%94,44'ü) erkek olmak üzere toplam 18 (%100) karaktere rastlanmıştır. Resmî okul yöneticiliği yapan o bir kadın karakter 'müdire' unvanı ile anılmıştır. Bu unvanın kullanılışı, cinsiyetin dile yansıyan yönünü göstermektedir. Arapça, dil bilgisel cinsiyet kategorisine sahip bir dildir. Kelime sonundaki -e biçim birimi anlamı dişileştirmektedir. Dilimizde de bu şekilde dişileştirilerek kullanılan bazı örnekler mevcuttur ve tamamı dilimize Arapçadan geçmiştir.

Taranan eserlerden elde edilen verilere il-ilçe yöneticiliği bağlamında bakıldığında toplam 6 şahsa rastlanıldığı fakat hiçbirinin kadın olmadığı dikkati çekmiştir. Bu da ortaokul seviyesindeki kız öğrencilerin kaymakamlık ve valilik gibi meslekleri sadece erkeklerin yapabileceği kanısına varmalarına sebep olabilir.

Aşağıda, yöneticilik mesleğini hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Okulun eski müdürü gitmiş, yerine yeni bir Müdire Hanım gelmişti.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 103/1-2)
- ✓ “Müdür de fena adam değildi.” (Tanrı Misafiri, 97/8)
- ✓ “Mal Müdürü Dursun Bey buna da gülümsedi.” (Gururlu Peri, 6/20)
- ✓ “Soğukta beklediğini gören Müdür Bey ona sesleniyordu.” (Gümüş Kanat, 43/7-8)
- ✓ “İş, hem yöneticilik hem de silindir biçimindeki duvarlar arasında gösteri yapmak...” (Anılardan Öyküler 2, 60/8-9)
- ✓ “İşte bu fabrikanın yöneticiliğini yapardı babam.” (Ötleğen Kuşu, 8/14)
- ✓ “Koca okulda üç kişiden yılarlardı: Müdür Aydın Bey'den...” (Gururlu Peri, 65/1)
- ✓ “İnegöl'de birçok memur, hatta mal Müdür'ü bile kendisini istemeye kalkar.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 17/17-18)
- ✓ “Şoför, makinenin gürültüsünü bastırmaya uğraşan sesiyle yanındaki gözlüklü yolcuya kasabadaki yeni mahsulden haber veriyor, ona 'Müdür Bey' diye hitap ediyordu.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 24/15-17)

- ✓ “Henüz acemi oldukları için müdür bey onları sınıfa kadar götürüyordu.” (87 Oğuz, 22/15-16)
- ✓ “Hastanenin yemeklerini yiyemiyorum, diye müdür beye de söylemiştim; müdire hanım.” (Benim Küçük Dostlarım, 25/13-14)
- ✓ “Ona da kaymakam bey, “Köpeklerde kuduz varmış, bunları öldürmeye seni memur ediyorum” demiştir.” (Seçme Hikâyeler, 65/1-2)
- ✓ “Kaymakam Bey niyetlisiymiş diyorlar.” (Gururlu Peri, 6/4-5)
- ✓ “On sekiz sene kaymakamlık ve mutasarrıflık ettim.” (Yalnız Efê, 72/14-15)
- ✓ “Kaymakam Bey’le görüşmek istiyorum.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 29/6)
- ✓ “Daha şimdiden bir vali vakarıyla oturduğu yeri dolduran Kasım da, şüphesiz, geleceğin sayın valilerinden biriydi!” (Benim Küçük Dostlarım, 67/26-28)
- ✓ “Bekledim ve Mayıs sonlarına doğru, Bursa Valisi Sayın Bay Fazlı Güleç’e, incelemem gereken bir konu için İnegöl Kaymakamlığı tarafından bana yardım edilmesinin sağlanmasını dileyen bir mektup yazdım.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 19/9-12)

4.3.2. Temizlik İşleri-Kapıcılık/Bekçilik-Bahçıvanlık

Tablo 6: Temizlik İşleri, Kapıcılık/Bekçilik ve Bahçıvanlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Temizlik İşleri	16	88,88	2	11,11	18
Kapıcılık	-	0	5	100	5
Bekçilik	-	0	4	100	4
Bahçıvanlık	-	0	2	100	2

Bulunulan ortamın temizlenmesi, bakımı ve onarımı gibi işleri kapsayan bu mesleki grup ağır ve yorucu işler kategorisinde değerlendirilebilir. Hiçbir mesleki gruba dâhil olamamış, eğitim almamış veya yarıda bırakmış insanların genellikle zorunlu olarak seçtiği bu meslek; hem bedensel olarak çok ypratıcıdır hem de hiçbir statüsü olmaması dolayısıyla manevî olarak tatmin edici değildir.

Temizlik işleri, kapıcılık, bekçilik ve bahçıvanlık meslek adlarının Türk toplumunca çağrışımsal cinsiyete sahip olduğu açıktır. Kelimelerin sözlük birim olarak bir cins gönderim yapmamasına karşın bu meslek isimlerini duyduğumuzda zihnimizde bir cins canlanır. Temizlik işleri dişil cinsiyete; kapıcılık, bekçilik ve bahçıvanlık ise eril cinsiyete gönderim yapar. Bunun sebebi temizlik işlerinin genellikle ev gibi kapalı ortamlarda, kapıcılık, bekçilik ve bahçıvanlığın ise açık ortamlarda, bahçelerde yapılmasıdır.

Taranan eserlerden elde edilen veriler hiç de şaşırtıcı değildir. Tablo 6’da bu meslek grubuna dâhil toplamda 29 (%100) şahsa rastlandığı gösterilmiştir. Temizlik işlerini yapan 18 kişiden 16’sı (%64’ü) kadındır. Kapıcılık, bekçilik ve bahçıvanlık işlerinin tamamı erkekler tarafından yapılmaktadır. Bu veriler göstermektedir ki kadınlar için kapalı ortam işleri Türk toplumunca daha münasip görülmüştür.

Aşağıda, temizlik işleri, kapıcılık/bekçilik ve bahçıvanlık mesleklerini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “*Madalyalı, bekçi elbiseli adam, bütün bu olup bitenlere bakarak babacan bir duruşla gülümsüyor...*” (Ötleğen Kuşu, 97/19-20)
- ✓ “*Külhanbeyler alay ediyorlar sakallı bir bekçi, “Vallahi benim karıdan iyi” diye gülüyor. Bir dilenci Arap karısı: “Bunun kaltak karısının gözü kör olsun!” diye bağıyordu.*” (Tanrı Misafiri, 93/6-9)
- ✓ “*Ya haddini bil, aklını başına toplayıp otur, ya da yıkıl git, baban bekçi Raşit Efendinin evine. Senin borun ancak orada öter.*” (Kuklacı, 15/12-14)
- ✓ “*Sonra bekçi Mehmet’i çağırır, teslim edersin...*” (Tanrı Misafiri, 123/17-18)
- ✓ “*Balıkesir’den Bursa’ya telefon ederek hizmetçi Zeynep Kız’a bu konuda gerekli talimatı verdi.*” (Yonca Kız, 86/14-16)
- ✓ “*Mehmet Efendi, karşıdaki apartmanımızın kapıcısı olarak hizmet görecek. Gonca Hanım mutfak işlerine yardım edecek, Yonca Kız da Şehvar’a arkadaş olacak.*” (Yonca Kız, 56/5-8)
- ✓ “*Aileevine bakan kapıcı Hayri Efendi’yle pazarlık ettiler.*” (Yonca Kız, 62/26-27)
- ✓ “*Hizmetçi kız dışarı çıktı.*” (Yalnız Efe, 23/13-14)

- ✓ “Evet; Boşnak bahçıvanın veya karısının devirdiği mangalın bir avuç ateşi, Baltalimanı'nın o güzelim, o kocaman çift yalılarını yarım saat içinde hâk ile yeksan etmişti.” (Hep O Şarkı, 144/24-26)
- ✓ “Kapıcının çevresine toplanmıştık.” (Anılardan Öyküler 1, 60/7)
- ✓ “Adres bitmişti. Zarfı kapadı. Kapının dışında bekleyen Marika’ya vererek yavaşça:
-Hemen postaya götür kızım, dedi.” (Tanrı Misafiri, 63/8-10)
- ✓ “Babası kapıcı, bir fabrikada.” (İnci'nin Maceraları, 74/10)
- ✓ “Hademe Zarife’ye, Neriman’ı bana göndermesini söyledim.” (Benim Küçük Dostlarım, 74/6-7)
- ✓ “Kapıyı açtığı zaman karşısına çıkan bahçıvan ve karısına boş boş baktı.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 12/24-25)
- ✓ “Babam yağlı çörek, açma, börek satardı. Bu camekândan başka bir şey bırakmadı bize... Annem evlere gündeliğe gidiyordu.” (Gümüş Kanat, 109/4-6)
- ✓ “Hele, hizmetimize bakan zavallı Peyman Hanımcık da hastalanıp yatınca, ne kadar eziyet çekmiştik.” (Benim Küçük Dostlarım, 119/29-31)
- ✓ “Kapıcılarıyla anlaşamamışlar. Herif yüzüüstü bırakıp savuşmuş.” (Kuklacı, 66/3-4)
- ✓ “Yalnız telgrafhanenin tek hademesi Ramazan Ağa sinirlerime dokunuyordu.” (Tanrı Misafiri, 97/11-12)
- ✓ “Evde Katina isminde bir Rum hizmetçi vardır.” (Tanrı Misafiri, 112/2-3)
- ✓ “...Rum hizmetçi kızın verdiği küçük ve kırmızı bir kitap bütün sinirlerini alt üst etmişti.” (Yalnız Efê, 80/1-3)
- ✓ “Apartmanın işlerini, incelebildiği kadar incemiş, yontulmuş bir köylü hizmetçi görüyordu. Ailenin ağız tadını almış olduğu için yemeklerine pek diyecek yoktu. Elli yaşına geldiği halde altın merakı gitmemişti üstünden.” (Kuklacı, 8/1-3)
- ✓ “Anası desen kapı kapı dolaşır. Üç gün orda, beş gün burda, boğaz tokluğuna çalışan bir kadın.” (Gururlu Peri, 47/23-24)
- ✓ “Hizmetçi kız yemek masalarının boş kalan bir köşesine beyaz keten bir örtü yaydı.” (87 Oğuz, 49/7-8)

- ✓ “*Ne iş yapıyor annen Özel İdare Müdürlüğünde? Tahta siliyor, çamaşır yıkıyor.*” (İnci'nin Maceraları, 68/14-16)
- ✓ “*Ahıra bakan işçinin karısı gelip bulaşıkları yıkamış, onlara yemek pişirmiş, evi temizlemişti.*” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 70/12-13)
- ✓ “*Buradan beş-on basamak dar bir merdivenle kalfaların ve hizmetçi kızların bölüğüne inilir.*” (Hep O Şarkı, 61/3-5)
- ✓ “*Haftada yalnız iki gün evimize temizliğe gelerek her yeri temizleyen Emine Kadın da olmasa, yalnız tavuklarla, böceklerle, kuşlarla konuşacaktım.*” (Anılardan Öyküler 2, 9/15-17)
- ✓ “*Bu adamların elbiselerinden anlaşıldığına göre biri Musul tüccarlarındandı. Öteki de bu tüccarın hizmetçisiydi.*” (Havaya Uçan At, 51/5-7)

4.3.3. Öğretmenlik

Tablo 7: Öğretmenlik Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Öğretmenlik	11	55	9	45	20
Yönetici Vasfı Olan Öğretmenlik	1	50	1	50	2

Öğretmenlik, akademik bilginin öğrencinin seviyesine uygun bir şekilde aktararak öğrenciye kavratılmasıdır. Bu meslek, sadece yeterli bilgiye sahip olunması ile icra edilemez. Çocukları sevmek, anlamak ve ihtiyaçları doğrultusunda onlara rehberlik etmeyi de gerektirir. Çocukları sevmeyen ve onlarla iletişim kuramayan bir öğretmenin iyi bir öğretmen olması pek de mümkün değildir. Bu nedenle hem alanında yeterli akademik bilgiye sahip olmalı hem de çocuklarla iyi iletişim kurarak onlara bildiklerini aktarabilmelidir.

Akademik bilgi bağlamındaki yeterlilik bir kenara bırakılırsa çocuklarla iyi iletişim ve onlara şefkatle yaklaşabilme söz konusu olduğunda öğretmenlik mesleği daha çok dişil cinsiyetin taşıdığı özelliklere uygundur. Kadın özellikle ‘anne’ vasfı da taşıyorsa çocukların dilinden daha iyi anlar. Ülkemizde branş dağılımında öğretmenlerin

cinsiyeti belirleyici rol oynar. Kadınlar daha çok okul öncesi, sınıf ve sosyal alanlar öğretmenliklerini; erkekler ise sayısal alanlar öğretmenliklerini tercih etmektedir.

Tablo 7'ye bakıldığında kadın ve erkek arasında belirleyici bir farkın olmadığı dikkati çeker. Kadın öğretmen sayısı erkek öğretmene göre daha fazla olsa da bu fark çok belirleyici değildir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus öğretmenlerin branşlarıdır. Cümlelerin alındığı metinlerden belirlenebildiği kadıyla 4 kadın öğretmen 2'si sınıf, 2'si de sosyal alanlar öğretmenidir. 2 erkek öğretmen 1'i sosyal alan 1'i sayısal alan öğretmenidir. Geriye kalan diğer öğretmenlerin branşı ise tayin edilememektedir.

Aşağıda, öğretmenlik mesleğini hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “O zamanlar, günün birinde Serpil’le evleneceğimi; onun bir öğretmen, benimse bir doktor olacağımı, birlikte köye gideceğimizi, komşularımıza, tanıdıklarımıza ve civar köylere birlikte hizmet edeceğimizi elbette bilemezdim.” (Yankılı Kayalar, 112/9-13)
- ✓ “Öğretmenimin hanımı da öğretmendi.” (Yankılı Kayalar, 26/5)
- ✓ “Ruhiyat hocamız ihtiyar bir adamdı.” (Seçme Hikâyeler, 16/5-6)
- ✓ “Bir sabah başmuallimin odasına giren Nezihe Hanım orada kibar giyimli, orta yaşlı güzel bir kadınla gayet temiz ve şık giydirilmiş bir çocuk gördü.” (87 Oğuz, 38/3-5) erkek
- ✓ “ ‘Muallime hanım’ tabirini ‘Malmanım!’ şeklinde, acayip bir hoş telâffuzla söyleyen, şeftali yüzlü, kalın, kestane rengi örgülü Bursalı kız, Fatma, ne kadar kıskançtı!” (Benim Küçük Dostlarım, 20/10-13)
- ✓ “Güldü güzel abla. Şaşar gibi olmuştu.
-Sevimciğim, senin öğretmenin benim. Sevdin mi beni, diye sordu.” (Anılardan Öyküler 1, 93/9-11)
- ✓ “İki bayan öğretmen, beni alt kattaki bir sınıfa götürdü.” (Anılardan Öyküler 1, 25/23-24)
- ✓ “Komşumuz Emekli Öğretmen Rıza Bey, bir kez gördü bizi.” (Anılardan Öyküler 1, 30/3-4)
- ✓ “Bir gün, fizik dersine gelen yaşlı öğretmenleri Nuri Bey’in trafik kazası geçirdiği haberi okula geldi.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 103/22-23)

- ✓ “Bahçeye indiğimiz zaman, sedirde iki komşu kadını otururken bulduk. Beni görmeye gelmişlerdi. Onlarla görüşmemiz biraz daha uzun sürdü. Bir tanesi ilkokul öğretmeni...” (Domanıç Dağlarının Yolcusu, 54/3-6)
- ✓ “Yaşlı bir anacığı vardı Salim Öğretmen’in. Ak saçlıydı. Nur yüzlüydü. Dikiş dikerken, pirinç ayıklarken, kitap ve gazete okurken gözlük takardı.” (Gururlu Peri, 19/27-29)
- ✓ “Büyümüş, serpilmiş, koskoca bayan öğretmen olmuştu, ama yine talebeliğindeki kadar sade giyiniyordu. Koyu renk bir tayyör içinde beyaz bir bluz, spor pabuçlar... Dudakları ve tırnakları yine boyasız... Yalnız, uzun örgülerini yanlarına salmamış da başına dolamış.” (Benim Küçük Dostlarım, 109/19-25)
- ✓ “Henüz askerden terhis edilmiş bir öğretmenin ilk dersi.” (Tanrı Misafiri, 105/1-2)
- ✓ “Yanımıza gelen Çiğdem Öğretmen’le dertleşir gibi konuşmaya başladılar.” (Ötleğen Kuşu, 105/23-24)
- ✓ “Murat öğretmen beni görmüştü.” (Ötleğen Kuşu, 50/7-8)
- ✓ “Çağrular arasında ihtiyar heyeti üyeleri, Jandarma Karakol Komutanı Selami Çavuş, Tuğrul Öğretmen, köyün ileri gelenleriyle Duygu’nun babası Selim Ağa da vardı.” (Göl Çocukları, 29/14-17)
- ✓ “Fakat Nezihe Hanım daha o günden, dördüncü sınıfı iş yoluna koydu. Tarih dersi çocuklarda büyük bir merak ve bağ uyandırdı.” (87 Oğuz, 30/2-5)
- ✓ “Hocanım 87 benimle alay ediyor...” (87 Oğuz, 21/28)
- ✓ “Akıllı uslu bir öğretmen, iyi bir ev kadını, mutlu bir ana olduğunu duysam ne kadar sevineceğim!” (Benim Küçük Dostlarım, 76/19-20)
- ✓ “Okulu bitirdiği yıl, gönlünün istediği ve kendisini sevip isteyen öğretmen Turhan’la nikâhını evimde kıydırmıştım.” (Benim Küçük Dostlarım, 128/1-3)
- ✓ “Müdire Hanım aynı zamanda edebiyat derslerine giriyordu.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 103/2-3)

4.3.4. Kolluk Kuvvetleri

Tablo 8: Kolluk Kuvvetlerine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Polis	-	0	8	100	8

Asker	-	0	12	100	12
-------	---	---	----	-----	----

Kolluk kuvvetleri, ülkeyi iç ve dış düşmanlardan koruyan güvenlik güçlerinin genel adıdır. Düşman ya da suçlu ile temas söz konusu olduğunda güç gerektiren bir meslek olduğu için erkekler tarafından tercih edilir. Kadın kolluk kuvvetleri geçmişten günümüze sayıları az olmakla birlikte mevcudiyetlerini sürdürürler. Fakat bu mesleği yapan kadınların genellikle geri görevlerde kullanıldıkları da gözden kaçmamalıdır. Kurtuluş Savaşı'nda kadın askerlerin yemek yapımı, yaralı bakımı ve cepheye mermi taşıma göreviyle kullanıldığı bilinir. Günümüzde de kadın polis veya askerler tehlikeli çatışmalarda görevlendirilmemekte genellikle yazışma işleri gibi masa başı konumlarda çalıştırılmaktadır.

Taranan eserlerden elde edilen verilere bakıldığında (Tablo 8) toplam 20 (%100) kişinin bu meslek ile meşgul olduğu ve hepsinin erkek olduğu görülür. Bu sonuç, Türk toplumunun erkeğe yüklediği 'güce sahip cins' olma özelliğini kanıtlar niteliktedir. Meslek seçiminde en önemli dönemlerden olan ortaokul çağı çocuklarının bu eserlerle teması, polis okulları veya askerî liselerini erkeklerin tercih etmesine sebebiyet verebilir.

Aşağıda, kolluk kuvvetleri kategorisine ait meslekleri hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “*Kumanda eden bir subay sırtından yediği bir kurşunla olduğu yere kapaklandı. İkinci bir kurşun bir çavuşu devirdi.*” (Yer Altında Bir Şehir, 63/24-26)
- ✓ “*Nöbetçi subayı Hüsnü sesini çıkarmadı.*” (Yalnız Efe, 63/7)
- ✓ “*Komiser sarışın ve tombul bir efendi idi.*” (Yalnız Efe, 80/16-17)
- ✓ “*O vakit nereden geldiği, nereli olduğu belli olmayan sarhoş bir zaptiye teğmeni varmış.*” (Yalnız Efe, 94/3-5)
- ✓ “*Önde iri biyıklı bir polis ile mahalle imamı vardı.*” (Tanrı Misafiri, 23/28)
- ✓ “*O sırada şişman polis, biyıklarını burarak, bunu neden indirmiş yerinden, diyor...*” (Anılardan Öyküler 1, 98/13-14)
- ✓ “*Bana hiç vurma polis amca!*” (Anılardan Öyküler 1, 55/1)

- ✓ “Bir iki gün sonra, ellerinde kazmalarla asker amcalar geldiler.” (Anılardan Öyküler 1, 15/22-23)
- ✓ “Nitekim, babası da Bölük Komutanı Üsteğmen Cafer Bey’in karşısına geçti mi aynı durumu alıyordu.” (Gururlu Peri, 38/12-14)
- ✓ “Vakitten önce evlendiği için bir genç subay ceza mı görmüş?..” (Benim Küçük Dostlarım, 112/24-25)
- ✓ “Polisin yanına gelince, adamın koca bıyıklarından ürktü.” (İnci’nin Maceraları, 17/2-3)
- ✓ “Komiser Mahmut Bey’e bildirelim. Hiç değilse bize bir fikir verir.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 15/6-7)
- ✓ “Yanına ihtiyar heyetinden bazılarını ve Jandarma Karakol Komutanı uzatmalı çavuş Selami’yi de alarak...” (Göl Çocukları, 11/13-15)
- ✓ “Ama biri çıkıp, Jandarma Başçavuşu Emin Türkü’nün oğlu Ahmet Türkü’ye, “Peki, sen niçin sevinmiyorsun?” diye sorsa...” (Gururlu Peri, 37/27-29)
- ✓ “Onbaşıya baktı: Sen çık, İdris.” (Gururlu Peri, 168/21-22)
- ✓ “Niyazi gibi, baba mesleğine özendirilmez, jandarma başçavuşu olması istenilmezdi.” (Gururlu Peri, 38/1-2)
- ✓ “Başta idare otoritesinin lokantadaki en büyük mümessili olan polis efendi olmak üzere bütün halk bana hak verdi.” (Tanrı Misafiri, 159/8-10)
- ✓ “Saat dokuz buçukta sivil polisler geldi. Bıyıklı, uzun boylu olanı bahçıvanın ve karısının başka odaya girmelerini istedi.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 23/13-15)
- ✓ “Çöpçü Mehmet’e kravatlı onbaşı, hemşerisi şöyle dedi...” (Seçme Hikâyeler, 66/9-10)

4.3.5. Doktorluk

Tablo 9: Doktorluk Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Doktorluk	-	0	17	100	17

Doktorluk; insan hayatına dokunan, insanı hastalıktan kurtaran ya da sağlıklı kalması için çabalayan kutsal mesleklerden biridir. Söz konusu insan sağlığı olunca bu mesleği edinmek de sürdürmek de epey zordur. Mesleğe sınavlardan en yüksek

puanları alanların seçilmesi ve uzun yıllar süren eğitim hayatı, mesleğin edinilmesi zor yönünü göstermektedir. Sürekli hastalarla iç içe olmak ve günün hastane ortamında geçmesi, sürdürmenin de hiç kolay olmadığını kanıtlar niteliktedir. Statü bakımından bakıldığında, ülkemizde değer gören ve saygı duyulan mesleki gruplardan biridir. Bazı uzmanlık alanları hariç 'doktor' kelimesinin zihinde eril cinsiyeti çağrıştırdığı düşünülür. Kadın hastalıkları ve doğum, çocuk hastalıkları ve sağlığı gibi uzmanlık alanları daha çok kadın doktorlar tarafından tercih edilir. Aynı zamanda bu alanlara başvuran hastaların da önceliği kadın doktorlardır.

Taranan eserlerden elde edilen veriler incelenen eserlerde doktorluk mesleği sadece erkekler tarafından yapılmaktadır. Toplam 17 (%100) doktor saptanmıştır ve hepsi erkektir (Tablo 9). Karşılaşılan doktor karakterlerin uzmanlık alanlarıyla ilgili bilgiler sınırlıdır. Metinlerden anlaşıldığı kadarıyla doktorların bir kısmı aile hekimidir.

Aşağıda, doktorluk mesleğini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ *“O zamanlar, günün birinde Serpil’le evleneceğimi; onun bir öğretmen, benimse bir doktor olacağımı, birlikte köye gideceğimizi, komşularımıza, tanıdıklarımıza ve civar köylere birlikte hizmet edeceğimizi elbette bilemezdim.”* (Yankılı Kayalar, 112/9-13)
- ✓ *“Mesela doktorun evine... Zaten bizi çağırıp duruyor.”* (Yalnız Efê, 8/8)
- ✓ *“Komşumuz doktor bey, bana hastanede ameliyat yaptırdı.”* (Tanrı Misafiri, 106/30-31)
- ✓ *“Doktor Bey, çocuğumuzu götürebilir miyiz, diye sordu babam, ona.”* (Anılardan Öyküler 1, 86/16-17)
- ✓ *“Ama, size namusum üzerine yemin ederim ki, Doktor Beyin yanımda gördüğü kadın...”* (Tanrı Misafiri, 78/21-22)
- ✓ *“Derinden bakan zeki, kara gözleriyle İhsan; bir profesör hekim kılığında karşıma dikilirdi.”* (Benim Küçük Dostlarım, 69/12-13)
- ✓ *“Ali Bey -Allah rahmet eylesin- hükûmet doktoru idi.”* (Benim Küçük Dostlarım, 90/21-22)
- ✓ *“İki çocuk hemen mahallenin doktorunu getirdiler. Bu iyi adam Ali’den yine para almadı.”* (Havaya Uçan At, 116/13-14)

- ✓ “*Bak, Doktor Bey bize, hastanemizde bu gece kalın, bu kızı sabaha kadar yürütün, bir şeyciği kalmaz, diyor babam.*” (Anılardan Öyküler 2, 75/21-23)
- ✓ “*O, Berin’in babası gibi şişman, saçları pırıl pırıl, ayakkabıları yeni, Berin’in babası gibi şakacı, doktor bir baba beklemişti.*” (İnci’nin Maceraları, 8/11-14)
- ✓ “*Babam, kentten doktor getirmiş.*” (Anılardan Öyküler 2, 52/15-16)
- ✓ “*Bu sene yedi yaşına basıp yeni mektebe başlayan doktorun kızı eve dönüyordu.*” (87 Oğuz, 31/4-5)
- ✓ “*Ziya Bey kırk, kırkbeş yaşlarında çok yaşamış, çok görmüş bir doktor.*” (Tanrı Misafiri, 114/1-2)
- ✓ “*Genç doktor, nazik bir ciddiyetle...*” (Tanrı Misafiri, 146/8)
- ✓ “*E.. e.. evet doktor bey.*” (Gururlu Peri, 151/20)
- ✓ “*Doktor Beyle de konuşuyorum.*” (Benim Küçük Dostlarım, 26/4)
- ✓ “*Doktor, Fatma Hanım’a ve Abdullah Bey’e sakinleştirici iğne yaptı. Kadınlardan birkaçına da heyecan yatıştırıcı ilaç verdi.*” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 39/19-21)

4.3.6. Hemşirelik - Hasta Bakıcılık

Tablo 10: Hemşirelik ve Hasta Bakıcılık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Hemşirelik	1	100	-	0	1
Hasta Bakıcılık	1	50	1	50	2

Hemşirelik ve hasta bakıcılık, doktora bazı durumlarda yardım eden, hasta ile birebir temasta bulunan kişilerin yaptığı mesleklerdir. Hastayla birebir temasta buldukları için merhamet duygularının ön planda olması gerekir. Sürekli hastalarla muhatap olması sebebi psikolojik olarak yıpratıcıdır. Statü olarak ise beraber çalıştıkları doktorlardan düşük ve daima yardımcı konumundadırlar.

Taranan eserlerde bu mesleki gruplara dâhil çok fazla kişiye rastlanmamıştır. Toplam 3 (%100) kişiden 1’i (%33,33’ü) erkektir (Tablo 10). İnsan ilişkilerinin ön planda olduğu bu meslekler, statüsünün de düşük olması sebebiyle erkekler tarafından çok tercih edilmemektedir.

Aşağıda, hemşirelik ve hasta bakıcılık mesleğini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Hemşire hanım! Bu delikanlıyı sekizinci koğuşta on sekiz numaraya götür.”
(Gümüş Kanat, 147/9-10)
- ✓ “Temiz temiz hastabakıcı hanımlar insana çorba, et, süt her şey getiriyorlar.” (Tanrı Misafiri, 106/34)
- ✓ “İçeri girdi. Kapıdaki hastabakıcı:
Nereye, küçük? Dedi.
Kemal, başından külahını çıkararak:
Bir hastayı ziyarete geldim efendim!... dedi.
Adam lâkayt, gevşek bir tavırla Kemal’e hiç önem vermeden:
Küçükler giremez, yasaktır! dedi.” (Gümüş Kanat, 146/9-15)

4.3.7. İş İnsanlığı

Tablo 11: İş İnsanlığı Mesleğine Mensup Olan Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
İş İnsan	-	0	5	100	5

İş insanlığı, halk arasında yaygın olan kullanımıyla iş adamlığı, kazanç sağlamak amacıyla ticaret veya sanayiye yatırım yapan kişilerin uğraştığı mesleğin adıdır (TDK, 2011, s.1222). Bu mesleği yapan kişilerin ticaret ya da sanayi ile uğraştıkları için genellikle maddi imkânları iyi ve statüleri yüksektir. Kadın-erkek eşitliğinin sık sık dile getirildiği günümüzde bile bu mesleğin adı ‘iş adamlığı’ olarak anılmaktadır. İş adamlığı meslek adı, çağrışimsal cinsiyeti bir kenara braksak dahi sözlüksel cinsiyete sahip ‘adam’ kelimesini içinde barındırmaktadır. Bu da gösteriyor ki iş adamlığı, eril cinse özgü bir meslek olarak değerlendirilmektedir.

Taranan eserlerde bu meslekle uğraşan 5 şahsa rastlanılmıştır (Tablo 11). Bunların 3’ü (%60’ı) metin içinde ‘iş adamı’ adıyla anılmakta ve cinsiyet tayini bakımından şüpheye mahal vermemektedir. Geriye kalan 2 (%40) kişi de fabrika sahibidir ve erkektir.

Aşağıda, iş insanlığı mesleğini hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “*Meselâ ince ruhlu bir kadın düşündünüz ki, kocası alelade bir işadamı... Akli fikri parada, o necabetsiz, sefil, kirli madende...*” (Tanrı Misafiri, 36/24-26)
- ✓ “*Müeyyet, eskiden çok haşarıydı. Fakat şimdi, ağır başlı bir işadamı oldu.*” (Tanrı Misafiri, 30/22-23)
- ✓ “*Ev sahibi: Elli beş, altmış yaşlarında gayet alafranga bir işadamı...*” (Tanrı Misafiri, 100/1-2)
- ✓ “*Babam, fabrikanın sahibi Hüsnü Biçer'e götüreceğimiz peynir, çökelek, kese yoğurdu...*” (Ötleğen Kuşu, 66/15-16)
- ✓ “*Abdullah Bey, inşaat çivisi imal eden bir fabrikanın sahibiydi.*” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 9/1-2)

4.3.8. Çobanlık

Tablo 12: Çobanlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Çobanlık	-	0	9	100	9

Çobanlık; dağ, bayır, mera gibi alanlarda koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanları otlatan genellikle köyde yaşayan kişilerin uğraştığı bir meslektir. Sabah hayvanları önüne katarak gün boyu hayvanları otlatarak akşam geri getiren çobanlar günlerinin büyük bir kısmını hayvanlarla boş bir arazide geçirir. Yaz-kış demeden sürekli açık alanda bulunmayı gerektiren bu mesleğin çalışma şartları oldukça zorlayıcıdır. Maddi durumu iyi olmayan ve eğitim alamamış köylü halk tarafından tercih edilen bu mesleği genellikle erkekler icra ederler.

Taranan eserlerdeki çoban karakterlerle genellikle masal türündeki eserlerde karşılaşmıştır. Toplamda çoban 9 (%100) karakter saptanmış ve hepsinin (%100'ünün) erkek olduğu tespit edilmiştir (Tablo12).

Aşağıda, çobanlık mesleğini hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Çoban, bir tek sözcük söylemeden tertemiz başlığı almış, koşa koşa sürüsünün yanına dönmüş.” (Ülkemin Efsaneleri, 64/1-2)
- ✓ “Dağın bayırın saf çobanı buna bir güzel inanmış.” (Keloğlan Masalları, 18/23-24)
- ✓ “Yonca Kız, Çoban Çocuk'un, memeleri torbanın içinde duran anaç keçilerden köpürte köpürte süt sağışını seyrediyor, ele avuca sığmayan, tüyleri kadife gibi yumuşak, kara, kahverengi oğlakları, kahkaha atarak kovalıyordu.” (Yonca Kız, 120/6-10)
- ✓ “Sonunda adamın biri, bunları, keçileri otlatsın diye yanına çoban almış.” (Keloğlan Masalları, 90/14-15)
- ✓ “Keloğlan köylünün malına davarına çobanlık eder..” (Keloğlan Masalları, 166/5)
- ✓ “Şu yerde yatan adam, öteki dünyada çobanlık ederdi.” (Keloğlan Masalları, 186/1-2)
- ✓ “Çoban, çuvaldan gelen bu sesi duyunca, durup dinlemiş, yaklaşıp sormuş.” (Keloğlan Masalları, 66/24-25)
- ✓ “Bu Keloğlan, dağda bayırda sığır davar güder, köylüye çobanlık eder...” (Keloğlan Masalları, 110/3-4)
- ✓ “Bunu da çoban baba görür.” (Evvel Zaman İçinde, 129/15)

4.3.9. Esnaflık

Tablo 13: Esnaflık Mesleklerine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Esnaflık	-	0	13	100	13

Esnaflık, küçük sermaye ve zanaat sahibi kişilerin yaptığı mesleklerin genel adıdır. Bu meslekler arasında berberlik, pastacılık, kahvecilik gibi farklı alanlardan pek çok çalışma alanı bulunmaktadır. Ülkemizde esnaflık meslek adının çağrışimsal cinsiyeti erildir.

Tablo 13'e bakıldığında taranan eserlerde 13 (%100) erkek esnafın yer aldığı görülmektedir. Farklı farklı alanlara uğraşmalarına karşın hepsinin cinsiyeti erkektir.

Bu durum, ortaokul çağında bu eserleri okuyan kız öğrencileri, esnaflık mesleklerinden birine yönelme meylini azaltabilir.

Aşağıda, esnaflık mesleğini hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “*Hatçe Ninelere bir atar fasulye götüreceksin.*
-Nereden alacağım?
-*Bakkaldan... Dün Selim 'a'ya söylemiş, parasını baban verecek...*” (Ötleğen Kuşu, 42/5-9)
- ✓ “*...berber Niyazi'yle çırağı, kahveci Sefer, iğneci Fatma Kadınla bizim Çancı Teyze,...*” (Ötleğen Kuşu, 106/26-27)
- ✓ “*Pastacı, eczacıbeyler bu adamın çocuklarla ilgilenmesine şaşırıyorlardı.*” (Kuklacı, 74/13-14)
- ✓ “*Börekçi Mahmut'un saat dokuzda dükkândan ayrıldığı görülmemiştir.*” (Seçme Hikâyeler, 71/11-12)
- ✓ “*Mürteza Efendiyi çağıran adam, kısa boylu, çığ sarı sakallı saçsız bir hırdavatçıydı...*” (Tanrı Misafiri, 119/23-24)
- ✓ “*Bakkal İlyas emmiye götürdüm verdim.*” (Gururlu Peri, 6/4-5)
- ✓ “*Sahaflarda kitapçılık yapan Rifat efendinin kızı olan on yaşında Süzen' in kitaplarını ciltler, piyasada rastlanmayan defterlerden kalemlerden bulur hediye ederdi.*” (Gümüş Kanat, 30/17-20)
- ✓ “*Sülman Ağabey'in kahvesine uğrarım, sonra da çeker giderim bağlara.*” (İnci'nin Maceraları, 72/1-2)
- ✓ “*Bir zamanlar Buhara'da Mustafa adında fakir bir terzi vardı.*” (Havaya Uçan At, 79/1-2)
- ✓ “*Kıymetli bir pul, dedi, senin kitabının içinden çıkmış bile olsa bu pul kitapçı Nevzat Bey'e aittir.*” (Gümüş Kanat, 139/14-15)
- ✓ “*Kahvecinin kendisi sevimsiz bir adamdır.*” (Seçme Hikâyeler, 80/12)
- ✓ “*Kesin okumayacaksan, babanın işi kalaycılıktı.*” (Al'lı ile Fırfırı 2, 68/11-12)

4.3.10. Mühendislik

Tablo 14: Mühendislik Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Mühendislik	-	0	5	100	5

Mühendislik, daha çok sayısal zekânın kullanıldığı elektronik, uçak, inşaat, endüstri gibi alanlarda uzmanlaşmış kişilerin yaptığı meslektir. İlgili alanda çalışan tekniker ve işçilerin başında durarak onları yönlendiren mühendis, işin kurallarına uygun yapımından ve bitirilmesinden sorumlu imza yetkisi olan kişidir. Tekniker ve işçileri yönlendirme ve bilgilendirme vasfı olması dolayısıyla belli bir çalışan grubun en yetkilisi konumundadır. Sayısal zekânın daha çok kullanılması, insan ilişkilerinin pek çok mesleğe göre daha arka planda olması, genellikle teknik ve mekanik alanda çalışma durumu ve statüsünün yüksek olması hasebiyle erkeklerden tarafından daha çok tercih edilen mesleki gruplardan biridir.

Taranan eserlerden elde verilere bakıldığında yukarıda bahsedilenler ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Toplamda 5 (%100) kişinin bu meslek ile uğraştığı saptanmış ve hepsinin (%100'ünün) de erkek olduğu dikkati çekmiştir (Tablo 14).

Aşağıda, mühendislik mesleğini hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “O, bir mühendisle evlendi.” (Tanrı Misafiri, 66/3-4)
- ✓ “Hüseyin Edip Bey, siz mühendis olduğunuz halde kendinize doktor süsü veriyormuşsunuz...” (Tanrı Misafiri, 162/8-9)
- ✓ “Mühendis Ahmet Bey söktürüyor.” (Seçme Hikâyeler, 84/14)
- ✓ “Mühendis Necip ağabey anlattıkça, Kemal'in hayalinde Heidelberg canlanırdı.” (Gümüş Kanat, 157/20)
- ✓ “Kemal de, büyüyünce, böyle makineler yapan bir mühendis olmak istiyordu.” (Gümüş Kanat, 7/15-16)

4.3.11. Memurluk

Tablo 15: Memurluk Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Memurluk	1	9,09	10	90,90	11

Memurluk, devlet dairelerinde belli bir maaş karşılığında çalışan kişilerin yaptığı meslektir. Memurların hepsi olmasa da birçoğu masa başı işlerde çalışır, beden yorgunluğundan ziyade zihin yorgunluğu yaşarlar. Genellikle bir amirin altında, onun verdiği sorumlulukları yerine getirerek iş hayatlarına devam ederler. Mesleğin devlet güvencesi altında oluşu ve düzenli maaş garantisi, memurluğun tercih edilen mesleklerden biri olmasını sağlamaktadır. Ülkemizde geçmişe oranla kadın memurların sayısının artması umut vericidir.

Taranan eserlerde, çeşitli dairelerde çalışan toplam 11 (%100) memur karakter olduğu saptanmıştır (Tablo 15). Bu memurlardan sadece 1'i (%9,09) kadındır. Kadının bulunduğu görev ise 'kâtip veya daktilo' olarak anılmaktadır. Metnin anlatım tarzından çıkarılan sonuç ise bu memurluğun önemsiz bir mevkide görülmesidir.

Aşağıda, memurluk mesleğini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “...Hırkalı kız Orta Anadolu vilâyetlerinden birinde kâtip veya daktilo gibi bir şeydir.” (Tanrı Misafiri, 139/25-27)
- ✓ “Oradan, açık bir belediye muhasebeciliği vardı. İnşallah kapanmamışsa, onu talep edeceğim.” (Tanrı Misafiri, 24/19-20)
- ✓ “Altı yedi sene evvel mühimce bir adliye memurluğuyla Aydın'a gitti.” (Tanrı Misafiri, 29/11-12)
- ✓ “Nadir Efendi: Elli beş yaşında... Sadık adliye memurlarından, kılık kıyafet, kelle kulak yerinde.” (Tanrı Misafiri, 94/2-3)
- ✓ “Gümrük memuru civanmert, insaflı bir adama benziyordu.” (Tanrı Misafiri, 172/20-21)

- ✓ “Evvvela ihtilalci imiş. Sonra prenslik yapılıncı içişleri memuru olmuş. Daha sonra milletvekili... birkaç ay da adliye bakanlığı yapmış...” (Yalnız Efê, 8/23-25)
- ✓ “İnegöl’de birçok memur, hatta mal Müdür’ü bile kendisini istemeye kalkar.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 17/17-18)
- ✓ “Ev ev dolaşan sağlık memurlarından bir tanesi pek iri yarı bir adamdı.” (Benim Küçük Dostlarım, 112/16-18)
- ✓ “Onun babası da devlet memuruydı.” (Anılardan Öyküler 1, 105/11-12)
- ✓ “Orta hâlli bir memurun oğluydu.” (Benim Küçük Dostlarım, 42/27-28)
- ✓ “Ben bir memurum... Günde on saat erkekler gibi çalışıyorum. Onlar gibi sigara içmeye neden hakkım olmasın?” (Tanrı Misafiri, 148/29-31)
- ✓ “O böyle deyince babası daldı odaya. Bir avukat yanında yazmandı.” (Gururlu Peri, 114/12-13)

4.3.12. Muhtarlık

Tablo 16: Muhtarlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Muhtarlık	-	0	5	100	5

Muhtarlık, köy ve mahallenin yasalarla belirtilmiş işlerini yürütmek için o köy veya mahallede oturanların seçtikleri kimsenin yaptığı iştir (TDK, 2011, s.1706). Normal şartlarda, seçimle başa gelen bir meslekte erkeklerle kadınların eşit oranda kazanma ihtimali vardır. Ancak az oy alma durumu bir kenara, kadınlar üye olarak bile çıkmamakta ya da çıkarılmamaktadır. Tam olarak yönetici vasıfları olmasa dahi muhtarlar, o köy veya mahallenin söz sahibi kişileridir. Bu nedenle köy veya mahalle sakinleri için statü sahibi olarak kabul edilen bir meslektir.

Taranan eserlerde elde edilen verilen göstermektedir ki tüm statüsü yüksek işler gibi bunu da erkekler yapmaktadır. 5 (%100) muhtar karakterinin de cinsiyeti erkektir (Tablo 16).

Aşağıda, muhtarlık mesleğini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Muhtarın sesi:

-*Şimdi kahveden geliyoruz, sağolasın... dedi.*” (Ötleğen Kuşu, 37/9-10)

- ✓ *“Ee bakalım muhtar Mehmet, ne var, ne yok!”* (Yalnız Efê, 110/1)
- ✓ *“Beni tuttu. Muhtay aaya göttü.”* (İnci'nin Maceraları, 91/16-17)
- ✓ *“Muhtar Rüstem de haberi duyunca, işin hiçbir resmi yanı olmamakla birlikte kalkmış, sahile inmişti.”* (Göl Çocukları, 11/13-15)
- ✓ *“Masaya yakın oturan Çarıkçılar Mahallesi Muhtarı Hasan Sönmez bilgi verdi.”* (Gururlu Peri, 10/22-23)

4.3.13. Balıkçılık

Tablo 17: Balıkçılık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Balıkçılık	1	14,28	6	85,71	7

Balıkçılık, deniz, göl, baraj gibi su birikintilerinden balık tutan ya da tutulan balığı satanların yaptığı meslektir. Genellikle balığa gece çıkılması ve bedenlen bir hayli yorucu olması bu mesleği ağır işler kategorisinde değerlendirme gerekliliğini doğurur. Sahil kentlerinde yaşayan yerli halk tarafından tercih edilir. Ülkemizde bu mesleği büyük oranda erkeklerin tercih etmesi sebebiyle balıkçılık meslek adı eril cinsiyeti çağrıştırır.

Taranan eserlerde 7 kez balıkçıya rastlanmış olup içlerinden birinin kadın cinsinde olması dikkati çeker (Tablo 17). Halime Kaptan romanının başkahramanı olan Halime, eşi asker kaçağı olmadan önce ev hanımıdır. Eşinin yokluğu ve aileyi geçindirme zorunluluğu onu, bölge erkeklerinin ekmek kapısı olan kaptanlığa itmiştir. Kadının asla yapamayacağı bir iş olarak nitelendirilen bu mesleği Halime Kaptan alınının akıyla yapmıştır. Yazar bu romanda okuyucusuna erkeğin yaptığı her işi isterse kadının da yapabileceği iletisini ustalıklı vermiştir. Diğer altı erkek balıkçı karakterin yanında Halime Kaptan o kadar güçlü bir imaj çizmiştir ki aradaki sayısal farkı sifira indirmiştir.

Aşağıda, balıkçılık mesleğini hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ *“Bu balıkçı Hristo’dur; kusurlu adam.”* (Seçme Hikâyeler, 76/6-7)
- ✓ *“Stelyanos, balığa akşamleyin çıktı.”* (Seçme Hikâyeler, 2/16)

- ✓ “İhtiyar, ak sakallı balıkçı döndü.” (Ötleğen Kuşu, 27/3)
- ✓ “Sandal Temel Reis’indi, ama bu genç irisi tüysüz kaptan da kim oluyor, diye düşündü.” (Halime Kaptan, 113/17)
- ✓ “Kaptan, korkak bir adamdı.” (Havaya Uçan At, 27/15)
- ✓ “Peki, ben şimdi ne diyeyim neler söyleyeyim balıkçı babalar?” (Keloğlan Masalları, 71/1-2)

4.3.14. Hâkimlik - Avukatlık

Tablo 18: Hâkimlik ve Avukatlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Hâkimlik	-	0	4	100	4
Avukatlık	1	25	3	75	4

Hâkimlik ve avukatlık, toplumun düzeni ve refahı için yasaların doğru bir şekilde uygulanmasını sağlayan ve gerekli şartları taşıyan kişilerin yaptığı mesleklerdir. Mesleğin kazanılması ve icrası epey zordur. Sosyal zekâsını iyi kullanan kişilerin tercih ettiği bu meslekler zihin yorgunluğunu göze almayı gerektirir. Bu meslekleri yapan kişilerin halk içinde hatırı sayılır bir konumları vardır. Kadınların da meslek hayatına atılmasıyla günümüzde kadın hâkim ve avukatların sayısı oldukça artmıştır. Buna karşılık mühendislik mesleğinde aynı oranda artış görülmemektedir. Hâkimlik ve avukatlıkta sosyal zekânın ağır basması kadınlar tarafından tercih edilme sebebi sayılabilir.

Tablo 18’de 4 (%50) kişinin hâkim, 4 (%50) kişinin avukat olduğu görülmektedir. Tanrı Misafiri romanından alınan örnekte üniversitelerin hukuk kısmına daha çok kadınların rağbet ettiği bilgisi görülmektedir. ‘Hanımlar’ sözü tabloda bir kişi olarak değerlendirilmiştir. Bunun sebebi -lAr biçim birimin kaç kişiye tekabül ettiği bilinmemesidir. Metinlerde bu kullanım haricinde hiçbir kadın kahramana rastlanmamıştır.

Aşağıda, hâkimlik ve avukatlık mesleğini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Bu sene Üniversiteye giren hanımlar bilhassa Hukuk kısmına rağbet göstermişlerdir.” (Tanrı Misafiri, 109/1-2)
- ✓ “Hem kuzum Hâkim Bey siz, kaynanaların ne akrep mahlûklar olduklarını bilmiyor musunuz?” (Tanrı Misafiri, 110/8-9)
- ✓ “Ne söylediğimi harfiyen Hâkim Beyefendiye tekrar et...” (Tanrı Misafiri, 163/21-22)
- ✓ “Abdürrezzak’ı muhteşem cüppesi içinde, uslu, haksızlık etmeyen bir yargıç olmuş görürdüm.” (Benim Küçük Dostlarım, 69/13-15)
- ✓ “Hâkim Efendi, sizde insaf olsa vallahi bu cadıyı astırırsınız.” (Tanrı Misafiri, 111/32-33)
- ✓ “Turhan, hangi mesleğe girerse girsin, sonunda bu milletin en tanınmış bakanlarından biri olacaktı; küçük Orhan da pek ünlü bir avukat.” (Benim Küçük Dostlarım, 69/19-21)
- ✓ “Avukat, Ankara Hukuk’tan iki yıl önce çıkmış, genç, kumral bıyıklı, fevkalade gururlu biriydi.” (İnci’nin Maceraları, 37/14-16)
- ✓ “Benim babam avukat ama.” (İnci’nin Maceraları, 61/6)

4.3.15. İşçilik

Tablo 19: İşçilik Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Fabrika İşçiliği	1	16,66	5	83,33	6
İnşaat İşçiliği	-	0	3	100	3
Tarım İşçiliği	3	45	1	25	4
Diğer	2	40	3	60	5

İşçilik, başkalarının yararı için bedenini, kafa gücünü ve el becerisini kullanarak ücret karşılığında çalışanların yaptığı meslektir. Bu mesleği yapanlar genellikle inşaatlarda, fabrikalarda veya tarlalarda çalışırlar. Sabahın erken saatlerinde iş başı yapıp günün tüm saatlerini tempolu bir şekilde çalışarak geçirirler. Ağır işler kategorisinde değerlendirilebilecek bu meslekte işçiler başkalarının yararına

çalıştıklarından başlarındaki kişiyi zengin ederler fakat kendileri ne maddi ne manevi tatmin olurlar.

Çalışmada, işçilik mesleği dört alt başlık altında ele alınmıştır. Bunun nedeni; tarım işçisinin inşaat işçisinden, inşaat işçisinin fabrika işçisinden bir hayli farklı koşullarda çalışıyor olmasıdır. Yukarıdaki tabloya bakıldığında cinsler arasındaki sayısal farkın işçilik gruplarında değiştiği görülür. Tarım işçiliğinde kadınların sayısal üstünlüğü varken inşaat işçiliğini yapanların tümü erkektir. Fabrika işçiliğinde ise 1'i (%16,66'sı) kadın 6 (%100) kişi görev yapmaktadır. İşçilik kategorisindeki toplam sayıya bakıldığında 18 (%100) kişiden 6'sının (%33,33'ünün) kadın olduğu dikkati çeker (Tablo 19). Kadınların da kendilerine yer bulduğu bu mesleğin hiçbir statüsü yoktur. Belki de bu yüzden erkekler tarafından çok tercih edilmemiş ve kadınlar da kendilerine yer bulabilmiştir.

Aşağıda, işçilik mesleğini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “İlk kez o bahar, Kale'nin erkekleri uzak şehirlere gitmediler, müteahhidin inşaatında çalıştılar.” (Yonca Kız, 11/6-8)
- ✓ “Babam inşaat işçisidir.” (Yankılı Kayalar, 7/1)
- ✓ “Çoğu ezici, yıpratıcı ağır işlerde gündelikle çalışan adamlar, ellerinde zembillerle, akşam karanlığı basana yakın dönerlerdi evlerine.” (Gururlu Peri, 132/21-23)
- ✓ “Bir meydanda dağdan inmiş erkeklerden daha erkek tavırlı yağ, koyun, keçi satan, baştan ayağa keçe elbiseler içinde ve Türkçe bilmeyen kadınların arasında dolaştım.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 52/7-10)
- ✓ “Annem, orada bir fabrikada çalışıyormuş.” (Anılardan Öyküler 1, 19/16-17)
- ✓ “Arkadaşlarımın babaları da işçiydi.” (Anılardan Öyküler 1, 61/13)
- ✓ “Babam, işte bu fabrikada çalışıyordu. İşçiydi.” (Anılardan Öyküler 1, 61/5-6)
- ✓ “Babam yapı işçisi, annem ev hanımıdır.” (Anılardan Öyküler 1, 69/1-2)
- ✓ “Köşe başında incecik iskarpinlerinin üstünde seke seke giden genç bir işçi kız gördü.” (87 Oğuz, 18/1-2)
- ✓ “Hikmet bir çorap fabrikasında çalışacakmış.” (87 Oğuz, 136/7)

- ✓ “Çünkü tatilde Beykoz’a taşınacaklarmış. Babası orada deri fabrikasında iş bulmuş da...” (87 Oğuz, 136/10-12)
- ✓ “Ahıra bakan işçinin karısı gelip bulaşıkları yıkamış, onlara yemek pişirmiş, evi temizlemişti.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 70/12-13)
- ✓ “Yazın çingene kadınlar şoparlarını alıp pamuk tarlalarında çalışmaya gittiler.” (Yonca Kız, 144/3-4)
- ✓ “Alacakaranlıkta pancar tarlalarını belleyen kadınlarla görüşüm.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 52/6-7)
- ✓ “İkisinin de karıları köyde. Harman için gitmişler, daha dönmemişler.” (Kuklacı, 64/19-20)
- ✓ “Kolay gelsin çiftçi dayı.” (Al’lı ile Fıfırı 2, 134/12)
- ✓ “İnci’nin babası günün birinde çalıştığı fabrikadan ayrıldı.” (İnci’nin Maceraları, 33/1-2)
- ✓ “Selçuk’un annesi Şaziye; tarlayla, hayvanlarla uğraşırken, babası Çetin de çok kez büyük toprak sahiplerinin buyruğunda ırgatlık yapıyordu. Ailesini geçindirmek için buna zorunluymuştu.” (Göl Çocukları, 24/13-17)

4.3.16. Tüccarlık

Tablo 20: Tüccarlık Mesleğine Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Tüccarlık	-	0	6	100	6

Ticaretle uğraşan kişilerin yaptığı iş olan tüccarlık, üreticiden uygun fiyata alıp daha yüksek fiyata satarak para kazanılan bir meslektir. Ürünü alırken ve satarken insanla iletişim içinde olduğundan insan ilişkilerinin ve pazarlık yeteneğinin iyi olması gerekir. Günümüzde her ne kadar daha küçük çaplı olsa da kadın tüccarlara rastlanmaktadır. Bu mesleği yapmak için gerekli olan beceri ve bilgi konusunda kadın beyni ve fiziksel özelliklerinin, erkeğinkinden aşağı kalır hiçbir yanı yoktur.

Tablo 20’ye bakıldığında taranan eserlerde 6 (%100) kişinin bu mesleği icra ettiği görülmektedir. Pek çok meslek grubunda olduğu gibi bu meslek erbaplarının da tamamı (%100’ü) erkektir.

Aşağıda, tüccarlık mesleğini hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Osman işini bilir, namuslu bir tüccar olacaktı.” (Benim Küçük Dostlarım, 69/15-16)
- ✓ “Rıdvan’ın babası tüccardı.” (Anılardan Öyküler 2, 36/3)
- ✓ “Halit Bey - (Kırk beş yaşlarında zengin bir tüccar...” (Tanrı Misafiri, 83/1-2)
- ✓ “-Babası ne iştedir?
-Un tüccarı.” (87 Oğuz, 41/13-14)
- ✓ “Bu adamların elbiselerinden anlaşıldığına göre biri Musul tüccarlarındandı. (Havaya Uçan At, 51/5-6)
- ✓ “Konstantin isminde bir herifti. Galata’da bir yazıhanesi vardı. Zahire tüccarıydı. Kalın, tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri kapanıp açılan üstü kara kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış da fırlamış gibi saçları, kısa kısa bir yürümesi, kalın kalın bir gülmesi...” (Seçme Hikâyeler, 81/27-32)

4.3.17. Diğer Meslekler

Tablo 21: Diğer Mesleklere Mensup Dişil ve Eril Cinsiyetin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Diğer Meslekler	13	26,53	36	73,46	49

Taranan eserlerde rastlanan diğer meslekler bu başlık altında değerlendirilmiştir. Eserlerde sayıca daha az geçen imamlık, gazetecilik, nalbantlık, aşçılık gibi mesleki gruplar için ayrıca alt başlık açmaya gerek görülmemiştir. Diğer mesleki gruplara ait toplam 49 (%100) veriye rastlanmıştır (Tablo 21). Bunların 13’ü (%26,53’ü) kadın, 36’sı (%73,46’sı) erkektir. Kadınlar genellikle kapalı ortamlarda yapılan aşçılık, falcılık, dadılık gibi meslekleri tercih etmişlerdir. Erkekler ise yukarıda bahsedilen diğer mesleklerde de olduğu gibi ev dışı ortamlarda yapılan imamlık, gazetecilik, nalbantlık gibi mesleklere yönelmişlerdir.

Aşağıda, diğer kategorisinde değerlendirilen meslekleri hangi cinsin yaptığını tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “*Cevriye anasıyla kadınlara fal da bakıyordu.*” (Yonca Kız, 143/23-24)
- ✓ “*‘İmam emminin okuduğu duadan sonra, öğretmenimin elini omzuma koymasıyla başımı çevirdim.*” (Yankılı Kayalar, 22/2-4)
- ✓ “*Zavallı diplomatın elini tuttu... Saçlarını okşadı. Dizine süründü.*” (Yalnız Efe, 30/9-10)
- ✓ “*Kendini almak arzu eden bu büyük adam, tek gözlüklü, şık bir elçiydi.*” (Yalnız Efe, 28/3-4)
- ✓ “*Hayır, ben gazeteciyim.*” (Yalnız Efe, 90/16)
- ✓ “*Muhtarın sağındaki uzun boylu, hasta yüzlü, perişan bir köylü -Nalbant İsmail- adeta inledi.*” (Yalnız Efe, 112/26-27)
- ✓ “*Yusuf, hem iyi bir at bakıcısı hem de attan en iyi anlayan kişiymiş.*” (Ülkemin Efsaneleri, 53/12-13)
- ✓ “*Çevrelerinde kesilen her ağaç, yıkılan her dam Sonçişek’in babasını günlerce üzerdi. Yoksul bir adamdı. Bütün geçimi, üç ineğinden aldığı süte bağlıydı.*” (Uç Minik Serçem, 26/4-9)
- ✓ “*Elif abla, evin aşçısıydı.*” (Tanrı Misafiri, 5/15)
- ✓ “*...mahalle imamının karısı geldi.*” (Tanrı Misafiri, 16/1)
- ✓ “*...hafız merhum olmuş diye ben, niçin senin babalığın oluyorum?*” (Tanrı Misafiri, 6/27-29)
- ✓ “*Babam fakir bir arabacı... Sert, ama pek sert bir adam, efendim...*” (Tanrı Misafiri, 106/6-7)
- ✓ “*Çocuğum dediği garson ferah ferah babası olacak yaşta, ak bıyıklı, çarpık boyunlu, yıprak bir Rumdu.*” (Tanrı Misafiri, 155/6-7)
- ✓ “*Bir defa vallahi bir aşçı kadına sataştı canım...*” (Tanrı Misafiri, 116/31-32)
- ✓ “*...şehirlerden bir şehirde bir sığırtmaçla bir de karısı varmış.*” (Sevdalı Bulut, 18/1-2)
- ✓ “*Hancı bir kocakarımış.*” (Sevdalı Bulut, 58/28-29)
- ✓ “*Sütünü sağar ineğin, geçinirmiş hatuncağız.*” (Sevdalı Bulut, 102/2-3)
- ✓ “*Bir zamanlar bir Keloğlan varmış, bir değirmencinin yanında çıraklık edermiş.*” (Sevdalı Bulut, 84/1-2)
- ✓ “*Bizim köyde bu adama zehirci diyorlar.*” (Seçme Hikâyeler, 64/1)

- ✓ “En uçta, bıçkı makinesinin basında kabak kafalı Rıfki Usta...” (Ötleğen Kuşu, 22/9-10)
- ✓ “O gün, okulun kapısına yeni bir saticı daha gelmişti... Göğsünde Kurtuluş Savaşı madalyası, bekçi gibi kuşanmış, yaşlıca bir adamcağızdı.” (Ötleğen Kuşu, 96/14-18)
- ✓ “Huriye Hanım hemen hemen Recai Bey’le aynı yaşıydı. Tam bir Türk ve ev hanımıydı.” (Kuklacı, 86/23-24)
- ✓ “Bu kadın da kocasından kalan sanatı işler, avcılardan ördek kaz alır, pişirir kızartır, çarşı Pazar dolanır satarmış.” (Keloğlan Masalları, 102/16-18)
- ✓ “Senin baban arabacı.” (İnci’nin Maceraları, 38/12)
- ✓ “Niçin dadım bana entarilerimin en güzelini giydirsin, tepeliklerimin en süslüsünü taktırsın isterdim?” (Hep O Şarkı, 16/12-13)
- ✓ “İyi bir ev kadını olduğu için lambayı temizlemek istedi.” (Havaya Uçan At, 82/21-22)
- ✓ “Sabiha ile Ali sevine sevine İmam Efendi’nin arkasında sokağa çıkıyorlar sevinçlerinden bağırmak istiyorlardı.” (Havaya Uçan At, 124/21-23)
- ✓ “Babası o büyük matbaanın mücellit ustabaşısı idi.” (Gümüş Kanat, 5/15)
- ✓ “Birkaç haftadan beri gündelikle dikişe giden annesi Sanat Mektebi mezunu olmasaydı belki de Kemal matbaaya çırak olacaktı. Fakat kadıncağız kocasına, “Yıllarca sen bize baktın! İyileşinceye kadar ben sana bakarım, herhalde pek mühim sayılmaz,” demişti.” (Gümüş Kanat, 15/25-29)
- ✓ “Üç genç mimar kız, Rumelihisarı’nu aslına uygun şekilde yenilediler.” (Gümüş Kanat, 63/5-6)
- ✓ “Yolun köşesinde, devrik küfesinin üstünde oturan hamalın önünden geçti. Adam sanki bir yaz günü, öğle sıcağında idi.” (Gümüş Kanat, 144/20-21)
- ✓ “Çerçi Süleyman adında, köy köy dolaşarak gezici tuhafiyecilikle geçinmeye çalışan birisi, söz almak istercesine parmağını yukarı kaldırdı.” (Gururlu Peri, 15/2-4)
- ✓ “İşte o günlerin birinde, Huriser Hanım, mahalle sucusu Kadir’i okula koşturdu.” (Gururlu Peri, 55/7-8)
- ✓ “Genç polis, otelci Ferhat Ağa’ya kaymakamın emirlerini söyledi.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 32/11-12)

- ✓ “Uykulu gözlerle koltukların arasında gidip gelen muavine sordu: Oğlum İstanbul’a geldik mi?” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 83/15-17)
- ✓ “İstanbul’dan kamyonunu yükleyen Şoför Ali, yanında muavini Garip’le Ankara’ya doğru gidiyorlardı.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 52/4-6)
- ✓ “Küçük kardeşimin dadısı koşarak geldi.” (Benim Küçük Dostlarım, 21/1)
- ✓ “Var ya efendim, benim babam tenekeci!” (Benim Küçük Dostlarım, 39/6)
- ✓ “Oğlum, babanın işi cambazlık. Sen oku, adam ol, başka yollardan para kazan, diyordu.” (Anılardan Öyküler 2, 61/2-4)
- ✓ “Babam, İzmir Fuarı’nın çocuk eğlenceleri bölümünde çalışıyor.” (Anılardan Öyküler 2, 60/1-2)
- ✓ “Ayrıca kentin dışına kurduğu ahırlarda hayvan besiciliği de yapıyordu.” (Anılardan Öyküler 2, 15/7-8)
- ✓ “O yıllarda babam, Devlet Hayvan Bakımevi’nde çalışıyordu. Oradaki görevi atlara bakmaktı.” (Anılardan Öyküler 1, 30/13-14)
- ✓ “Lağımçı geldiğinde suyu bitirememiştik. Adam hemen işe girişti...” (Anılardan Öyküler 1, 58/10-12)
- ✓ “Bize bu evi, kağıtçı amca verdi.” (Anılardan Öyküler 1, 56/3)
- ✓ “Bir ülkede, vaktin vak birinde, Avcıbaşı’yla karısı bir de oğulları varmış. İş, gücü avcılıkmış adamın; evinin geçimini avladıklarıyla sağlarmış.” (Al’lı ile Fırfır 2, 67/1-3)
- ✓ “Kınacı, unluk, bulgurluk buğday alıp getiriyor. ‘Kışlık yarma, dövme un, bulgur yap’ diyor karısına.” (Al’lı ile Fırfır 2, 179/26-27)
- ✓ “İlksiz mavi zamanda, mavi vaktin birinde bir tecimen varmış. Kına alıp satarmış.” (Al’lı ile Fırfır 2, 170/1-2)
- ✓ “O sırada hamal gelmiş, kapıyı çalıyor.” (Al’lı ile Fırfır 2, 171/9)
- ✓ “Ufak tefek, sakın ve tatlı bir kız olan Gülizar’in; kendim gibi, şefkatli, mesleğine âşık bir öğretmen olacağını düşünürdüm. -Oysa o bir diş doktoru oldu!” (Benim Küçük Dostlarım, 67/29-31)

4.4. Dişil ve Eril Cinsiyetin Günlük Yaşamdaki Rollerini

Tablo 22: Dişil ve Eril Cinsiyetin Günlük Yaşamdaki Rollerinin Sıklık ve Yüzdeleri

	Kadın (f)	%	Erkek (f)	%	Toplam (f)
Mutfak İşleri	83	97,64	2	2,35	85

Evin Düzeni	21	95,45	1	4,54	22
Evin Temizlik İşleri	21	95,45	1	4,54	22
Soba- Ocak Yakımı	8	100	-	0	8
Ahır-Kümes ve Bahçe İşleri	14	77,77	4	22,2	18
Örgü-Dikiş İşleri	8	100	-	0	8
Çocuğun İhtiyaçlarını Karşılama	45	76,27	14	23,72	59
Çocuğun Eğitimi ile İlgilenme	5	41,66	7	58,33	12
Diğer	13	25	39	75	52

Bu bölümde, taranan eserlerden elde edilen veriler eril ve dişil cinsiyetin günlük yaşamdaki rolleri bağlamında ele alınmıştır. Günlük yaşamdaki roller başlığı altında eril ve dişil cinsiyetin gün içinde nelerle meşgul olduğu, vaktini nasıl geçirdiği, aile içindeki yaşantıya ne denli katkıda bulunduğu, çocuğun ihtiyaçları ve eğitimi ile ne ölçüde ilgilendiği gibi kıstaslar ele alınmış ve ulaşılan veriler gruplandırılmıştır.

Taranan eserlerden elde edilen veriler yukarıda anlatılanları destekler niteliktedir. Veriler mutfak işlerini hangi cinsin yaptığının tespiti açısından değerlendirildiğinde toplam 85 (%100) işten 83'ünü (%97,64'ünü) kadının yaptığı görülmüştür. Geriye kalan 2 (%2,35) işi erkek yapmıştır (Tablo 22). Fakat metin içi bağlamdan anlaşıldığı üzere o erkeklerin bu işi sürekli yapmadığı anlaşılmaktadır. Ya erkek kadına yardım eden rodedir ya da nadiren mutfaka giren bir imaj sergilemektedir. Tüm bu verilerden anlaşılan, günlük yaşamda kadın tüm mutfak işlerinden sorumlu aile bireyidir. Eşi, çocukları ve varsa evin büyükleri tüm mutfak işlerini kadından beklemekte ve bunu kadının sorumluluğu olarak görmektedir.

Taranan eserlerde evin düzeni başlığı altında değerlendirilebilecek 22 (%100) veri tespit edilmiştir. Evin düzeni ile ilgili sorumlulukları üstüne alan cinsin dişil cinsiyet olduğu görülmektedir. Toplam işlerin %95,45'ini kadın yapmaktadır. Sadece 1 (%4,54) örnekte erkeğin de sorumluluk aldığı görülmektedir. Bu örnekte erkeğin sorumluluk almasının sebebi daha çok ev dışı bir sorumluluk olmasından

kaynaklanabilir. Kışlık odunun ve kömürün alınması evin düzenini sağlamaya yönelik bir iştir fakat ev dışında icra edilir.

Veriler, evin temizlik işlerini hangi cinsin yaptığına yönelik incelendiğinde 21 (%95,45) işin kadın, 1 (%4,54) işin erkek tarafından yapıldığı görülmüştür. Erkek tarafından yapıldığını gösteren 1 işin ise tam olarak ne olduğu anlaşılamamaktadır. İlgili cümlede 'köyün tüm insanları' ifadesinin geçmesi ve bu ifadenin erkeği de kapsamı dolayısıyla evin temizlik işine eril cinsin de katkısı olduğu düşünülmüştür.

Günlük yaşamda ev içi roller kapsamında değerlendirilen soba-ocak yakımı ve örgü-dikiş işlerini hangi cinsin üstlendiğine yönelik Tablo 22'ye bakıldığında her biri için toplam 8 (%100) verinin hepsinin dişil cinsi gösterdiği görülmektedir.

Tablo 22, günlük yaşamda ev dışı roller kapsamında ahır-kümes ve bahçe işlerini hangi cinsin yaptığı bağlamında incelendiğinde toplamda 18 (%100) işin 14'ünü (%77,77'sini) kadının, 4'ünü (%22,22'sini) erkeğin yaptığı dikkati çekmektedir.

Dişil ve eril cinsiyetin günlük yaşamdaki rollerinden belki de en önemlisi çocuklarına karşı üstlendikleri sorumluluklardır. Söz konusu bir insan ve onun gelişimi olduğunda diğer tüm işlerin anlamını yitirmesi beklenir. Tablo 22'de çocuğun ihtiyaçlarını 45 veri, %76,27 oranla kadının karşıladığı görülmektedir. Çocuğun eğitimi söz konusu olduğunda ise erkeğin daha etkin bir rol çizdiği görülmektedir. Çocuğun eğitimi ile ilgili, toplam 12 (%100) sorumluktan 5'ini (%41,66) kadın, 7'sini (%58,33'ünü) erkek üstlendiği görülmüştür.

Tablo 22'de, yukarıda sayılan rollerin dışında kalan aile içi diğer sorumluluklar kapsamında 52 (%100) adet veriden 13'ü (%25'i) kadını, 39'u (%75'i) erkeği gösterir.

Tablo 23: Dişil ve Eril Cinsiyetin Günlük Yaşamdaki Rollerinin Toplam Sıklık ve Yüzdeleri

	f	%
Kadın	218	76,22
Erkek	68	23,77
Toplam	286	100

Tablo 23'te dişil ve eril cinsiyetin günlük yaşamdaki rollerinin toplam sıklık ve yüzdeleri verilmiştir. Aile içi roller kapsamında taranan eserlerden 286 (%100) veri tespit edilmiştir. Dişil cinsiyetin 218 (%76,22) veri ile günlük yaşamda aile içi sorumluluk kapsamında daha etkin rol oynadığı dikkati çekmiştir. Eril cinsiyete ise bu bağlamda sadece 68 (%23,77) kez rastlanmıştır.

4.4.1. Mutfak İşleri

Aşağıda, günlük yaşamda mutfak işlerini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “*Ve Ayşe Nine çorbayı ocağa koydu.*” (Yürekdede ile Padişah, 13/16)
- ✓ “*şimdi kızanlar eski yıllarda olduğu gibi, “Ana, ana gı, ekmek!” diye vızıldıyorlardı.*” (Yonca Kız, 12/22-23)
- ✓ “*amaşır yuğduğu, sökük diktiği, aş pişirdiği sıra Yonca Kız, Ayşe'yle Aysel'i oyalıyordu.*” (Yonca Kız, 66/2-4)
- ✓ “*Gonca Ana, mantosunu çıkarır çıkarmaz mutfağa dalıyor, akşam yemeğinin hazırlığına koyuluyordu. Baba-kız, minderin üzerine oturuyorlar, Yonca Kız civil civil, gündüzün yapıp ettiklerini babasına anlatıyordu.*” (Yonca Kız, 67/15-19)
- ✓ “*Kezban gelin, misafir odasına sakızlar gibi temiz yataklar yaydı. Onlar için güzel yemekler pişirdi.”* (Yonca Kız, 181/26-27)
- ✓ “*şimdi gündüzleri mutfak işlerini, ortalık temizliğini bitirince, Kezban'la Asiye Kız da avluya çıkıp ip bkyorlardı.*” (Yonca Kız, 160/22-24)
- ✓ “*Kadınlar taştan ocaklarda ateş yakarak fasulye, yumurta haşlıyorlar, kahveler çaylar pişiriyorlardı. Erkekler tef darbuka alıyorlar, el ırpıyorlar, oyun bilenleri ortaya çıkıp bahriye iftetellisi, harmandalı, avaramu oynuyorlardı.*” (Yonca Kız, 69/6-10)
- ✓ “*Benim sizlere emniyetim kalmadı. Kız gözümün önünde dursun, hem bize yemek hazırlıyor, demişti.”* (Yer Altında Bir şehir, 124/27-28)
- ✓ “*Nazlı da misafirleri içeride karşılamıştı. Ellerini sıkıp hatırlarını sorduktan sonra yemeği hazırlamaya gitti.* (Yer Altında Bir şehir, 92/31-32)
- ✓ “*Anam ineklerimizi sağar, peynirimizi, yağımızı ve yoğurdumuzu yapar. Tavuklarımızı kuluçkaya yatırır.”* (Yankılı Kayalar, 7/19-21)
- ✓ “*Anamdan gördüğüm gibi bir çorba pişirdim.”* (Yankılı Kayalar, 27/2)

- ✓ “*Anam çok güzel bazlama açar. Babam doyamaz onun yaptığı bazlamalara.*” (Yankılı Kayalar, 10/7-8)
- ✓ “*Kezban siniyi, sofrayı örtüsünü kaldırdı. Yörük Hoca boz renginde keçe kaplı sedire çıktı. Çubuğunu yaktı. Kezban ocağın ateşini düzeltti.*” (Yalnız Efe, 107/23-25)
- ✓ “*Sen yemeği hazırla. Şimdi gelirim.*” (Yalnız Efe, 106/12-13)
- ✓ “*Şimdi kahve yapma, dedi, misafirlerle içerim.*” (Yalnız Efe, 108/3)
- ✓ “*Sonçiçek okuldan dönmemişti henüz. Karısı ise mutfaktaydı.*” (Uç Minik Serçem, 39/12)
- ✓ “*Kudsiye Hanım, Hafız Efendiye kendi eliyle tepsiler donatıyordu.*” (Tanrı Misafiri, 11/1-2)
- ✓ “*Hele gözünü seveyim bal yanaklım. Bir üzüm şerbeti yap da getir.*” (Tanrı Misafiri, 22/23-24)
- ✓ “*Babandan para geldi çocuğum. Sana yemek hazırladım.*” (Tanrı Misafiri, 107/18-19)
- ✓ “*Madam, kapının önünde balık pişiriyordu.*” (Tanrı Misafiri, 144/23-24)
- ✓ “*Böyle gözüme uyku girmediği geceler öteki anam kalkar, bana baklava börek pişirirdi. Ben de onları yer yemez uykuya dalıverirdim.*” (Sevdalı Bulut, 93/3-5)
- ✓ “*“Emret derviş baba,” dedi, “görülecek işin varsa göreyim. Karnın açsa tarhana pişireyim sana. Uykun geldiyse döşek sereyim altına.”* (Sevdalı Bulut, 24/30-32)
- ✓ “*Kocakarı oğlunu evlendiriyormuş o sırada:
-İneği keserim, demiş, düğün yemeği yaparım.*” (Sevdalı Bulut, 100/13-14)
- ✓ “*Demir bir sacayağının önünde çömeliyor, odunları tutuşturuyor ve üzerinde genellikle tarhana çorbasının kazanı kaynıyor.*” (Serçekuş, 26/18-20)
- ✓ “*Kadınlar da yetişkin kızlarla beraber tarlalarda, bahçelerde erkeklerle beraber çalışıp duruyor ve öğle yemeği için götürülmüş azıklarının başına bir hal gelmesin diye sık sık bakışlarını o yöne çeviriyorlar.*” (Serçekuş, 57/10-13)
- ✓ “*Vakit ikindiye aşınca genellikle erkeklerden daha önce akşam yemeği için evin yolunu tutarlar.*” (Serçekuş, 57/14-15)

- ✓ “Çünkü annemin sarmaladığı yemek çıkınıni babama götürmek, bana ayrı bir güven verirdi.” (Ötleğen Kuşu, 9/11-13)
- ✓ “Annem kalkmış, yatağı toplanmış, avluda yayık dövüyor olmalı.” (Ötleğen Kuşu, 10/10-11)
- ✓ “Eve uğradığımızda, annem ayranı dövüp, kaymağını ayırmış, çökelekli çalkama için ocağın başına çökmüştü.” (Ötleğen Kuşu, 13/1-2)
- ✓ “Babaannem size köfte yaptı, dedi.” (Ötleğen Kuşu, 14/7)
- ✓ “Annem, duvarın üstünde, güneşlensin diye domates salçalarını dizmiş, tahta bir kaşıkla karıştırıyordu.” (Ötleğen Kuşu, 51/8-9)
- ✓ “Yemekten sonra, annem sofrayı kaldırırken, çocuklar, ansızın ağulu örümcek sokmuş gibi bir yaygara kopardılar.” (Ötleğen Kuşu, 36/3-4)
- ✓ “Annem çıkarken:
-Babanız geldi, diye mırıldandı; yemeği ısıtayım.” (Ötleğen Kuşu, 101/24-25)
- ✓ “Annem, köpürttüğü cezveyi ateşten alıp üzerine bir damla su döktü.” (Ötleğen Kuşu, 102/24-26)
- ✓ “Belki lokma ya da aşure yapılırken yardım etmeye, belki de temizliğe gitmiş olacaktı yine... Hatçe Nine de alacakaranlık odada, bazlama yaptığı saçı kaldırmış, ocağı söndürüyordu.” (Ötleğen Kuşu, 45/18-21)
- ✓ “Hayri'nin yemeğini hazırlayayım, ben hepsini yaparım.” (Kuklacı, 14/20-21)
- ✓ “Sen Hanım oldun da Perihan'a hanımlık mı öğretiyorsun? Senin evinin işi, kalkıp sofrayı toplasana Sahire.” (Kuklacı, 49/12-13)
- ✓ “Nenesi bunun halinden âciz kalıp, ocağı yakmaya, çorbayı pişirip katarmaya yetişemez olmuş.” (Keloğlan Masalları, 7/6-8)
- ✓ “Kadın da önlerine bir tas imansız bulgur çorbası getirip koymuş.” (Keloğlan Masalları, 15/15-16)
- ✓ “Uyumadan önce, anam bana yağda yumurta pişirir getirirdi de, öyle uyurdum...” (Keloğlan Masalları, 31/11-12)
- ✓ “Yatmadan önce anam bana taze çalkama ayran getirirdi de, öyle uyurdum...” (Keloğlan Masalları, 31/26-27)
- ✓ “Arada bir karnı acıktıkça, anası ne verdiyse yer, ellerini koltukaltlarına sokar, yine kalkar uyurmuş.” (Keloğlan Masalları, 47/6-8)
- ✓ “...karısına demiş ki:

- Bugün evi bir güzel düzene koyar, hazırlarsın. Bir iki kap da yemek yaparsın.” (Keloğlan Masalları, 55/6-8)
- ✓ “Adam aç olduğundan, kadın ocağa yağ koymuş da, kümeden yumurta almaya gitmiş. Bu adam da yorgun olduğundan, yemek pişene kadar köşeye yaslanmış, uyuyuvermiş.” (Keloğlan Masalları, 48/28-31)
- ✓ “Hele Keloğlan, al bu balıkları eve götür, ablana ver de güzelce kızartsın, sonra da alıp buraya getir, öğleye kavuştur...” (Keloğlan Masalları, 157/15-17)
- ✓ “Karısının daha sofrayı hazırlamadığını gören cambaz, fena halde kızmış, kabarmış, laf söz ettirmeyip bıçağını çektiği gibi karnına saplamış.” (Keloğlan Masalları, 65/6-8)
- ✓ “Annesi, mutfakta kabak kızartıyordu.” (İnci'nin Maceraları, 19/4)
- ✓ “Gene kim bilir bize ne tatlı yemekler pişireceksin.” (İnci'nin Maceraları, 15/2-3)
- ✓ “Nurhan'ın sarı, sinirli, son derece zayıf ablası, mutfakta yemek masasını hazırlıyordu.” (İnci'nin Maceraları, 77/9-11)
- ✓ “Cici annem ekmeğime tereyağıyla reçel sürüyor.” (İnci'nin Maceraları, 62/9-10)
- ✓ “Evet, şimdi yiyeceğiniz kaymakları, börekleri de ben pişirdim.” (Havaya Uçan At, 95/18-19)
- ✓ “Sonra Süzen kocasının paltosunu, şapkasını alırdı ve hemen mutfağa koşardı.” (Gümüş Kanat, 20/25-27)
- ✓ “Celil, karısının soba üstünde alıp soyduğu kestanelere uzandı. Birkaç tanesini istekle yedi.” (Gümüş Kanat, 98/11-12)
- ✓ “Gözlerinde bir parıltı, yüzünde bir gülümseme, dudaklarında içe işleyen sesiyle bir şarkı hiç eksilmezdi. Temizlik yaparken, yemek pişirirken, dikiş dikerken hep böyleydi.” (Gümüş Kanat, 16/16-19)
- ✓ “Dılı da, geçer teknenin başına, yoğuracağını yoğurur, yapacağını yapar ve götürür dayar ocağın taşına!” (Evvel Zaman İçinde, 126/4-6)
- ✓ “...Mıstığın yüzüne bakmış ve el kadar kağıt vermiş ki eline, karım kızartıp da göndersin kuzuyu diye.” (Evvel Zaman İçinde, 41/17-19)
- ✓ “Günlerden bir gün, Hılı çalı çırpı toplar; Dılı da tandır yakıp, ekmek yapar.” (Evvel Zaman İçinde, 122/18-19)

- ✓ “O gece yemekten sonra her zamanki gibi annesine yardım etti. Annesi, bulaşıkları bitirdi.” (Gümüş Kanat, 168/24-25)
- ✓ “Annem, birkaç günden beri söyleyip durduğu kandil çöreklerini yapıp komşulara dağıtacaktı.” (Anılardan Öyküler 2, 28/3-4)
- ✓ “Ninem, bize küçük bir azık çıkısı hazırladı.” (Anılardan Öyküler 2, 104/19)
- ✓ “Ali ve Galip akşamüzeri yorgun argın geldiler. Karısı sofrayı hazırlarken, Ali de çocuklarıyla hasret giderdi.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 58/14-16)
- ✓ “Anasının pişirdiği etli pilavı kaşıklayacak, koca tasta, tahta kaşıkla ayran içecekti.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 55/17-18)
- ✓ “Caminin karşısındaki küçük kahvede oturan iri yarı, siyaha yakın esmer, sakallı yüzüyle, heybetli babasını, devamlı iş gören, yemek pişiren, çamaşır yıkayan anasını hatırladı.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 55/22-25)
- ✓ “Henüz on altı yaşında olduğu hâlde bütün evin işi -yemek ve çocuklar dâhil- onun üstünde idi.” (Benim Küçük Dostlarım, 94/27-28)
- ✓ “Elif Teyze de bulaşık yıkamak için evin önündeki ocağa, bu kuru dallardan koyuyordu.” (Anılardan Öyküler 1, 50/12-14)
- ✓ “Annem, babam avlunun ortasındaki büyük ocakta pekmez kaynatırken biz iki kız, bu kuru dalların arasında eğlencelere daldık.” (Anılardan Öyküler 1, 49/5-7)
- ✓ “Veli’nin annesi Adile Teyze, onları patateslerle güzelce kaynattı.” (Anılardan Öyküler 1, 32/21-22)
- ✓ “Ama sanıyorum, bir saat kadar sonra, annem öğle yemeği hazırlamaya gelince, nasıl bir ilgiyle bilmiyorum, adını bilmediğim bu kızın yanına yaklaştım.” (Anılardan Öyküler 1, 39/23-25)
- ✓ “Annem ara sıra duvarları çatlayan evimize gidiyor, tencere, tabak getiriyor, sonra da kuru fasulye, nohut, mercimek, bulgurdan bize yemek yapıyordu.” (Anılardan Öyküler 1, 15/17-20)
- ✓ “Bir kül bulutu odayı kapladı. Babası söylendi. Annesi: -Ne bağıryorsun ayol, kahve taşması iyidir... Berekettir!..” (87 Oğuz, 32/12-15)
- ✓ “Karıcığım, biz açız, yemek pişir de yiyelim.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 24/8)
- ✓ “Mercimek ayıklayan anasının başına dikiliyor.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 68/32)

- ✓ “*Mektubu okuyor, dikim işini bırakıyor. Oğlan’ın da yardımıyla kaz, ördek... yakaladıklarını boğazlayıp ocağa vuruyor.*” (Al’lı ile Fırfırı 2, 99/12-14)
- ✓ “*Bu mektubu götür, karıma ver. Akşama yemek yapsın.*” (Al’lı ile Fırfırı 2, 98/27-28)
- ✓ “*Annem, çayı hazırlamıştı...*” (Anılardan Öyküler 1, 89/1)
- ✓ “*Annem, başını sallayarak güldü ve mutfağa girdi.*” (Anılardan Öyküler 1, 100/15)
- ✓ “*Annesi dışarı çıkmış, bu ilk günün şerefine ona zengin bir yemek tası hazırlıyordu.*” (87 Oğuz, 13/26-27)
- ✓ “*Kaç kere annesi ona bir yiyecek veremediği için elini kolunu sallaya sallaya mektebe gitmişti” (87 Oğuz, 13/8-10)*
- ✓ “*Öte yandan Kınacı, ‘yemek göndersin’ diye bu geline adam göndermiş. Adam geliyor. ‘kocan yemek istiyor’ diyor.*” (Al’lı ile Fırfırı 2, 174/31-33)
- ✓ “*Kınacı, unluk, bulgurluk buğday alıp getiriyor. ‘Kışlık yarma, dövme un, bulgur yap’ diyor karısına.*” (Al’lı ile Fırfırı 2, 179/26-27)
- ✓ “*Üç gün sonra, ‘Yemek pişir’ diyor karısına. Kendisi de dükkânına gidiyor.*” (Al’lı ile Fırfırı 2, 177/29-30)
- ✓ “*Annesi ne koymuştu acaba? Peynir mi, zeytin mi, yumurta mı, yoksa helva mı?” (87 Oğuz, 48/12-13)*
- ✓ “*Hatta daha iyisi, bu salata ile sen meşgul ol... Aydın’da iken sen ne güzel yapardın.” (Tanrı Misafiri, 48/12-13)*
- ✓ “*Annem, babam avlunun ortasındaki büyük ocakta pekmez kaynatırken biz iki kız, bu kuru dalların arasında eğlencelere daldık.*” (Anılardan Öyküler 1, 49/5-7)

4.4.2. Evin Düzeni

Aşağıda, günlük yaşamda evin düzenini sağlamaya yönelik işleri hangi cinsin yaptığıнын tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “*Durma, Gonca Ana, çık şu kerevete, yatakları yapiver!” (Yonca Kız, 22/3-4)*
- ✓ “*Caminin karşısındaki küçük kahvede oturan iri yarı, siyaha yakın esmer, sakallı yüzüyle, heybetli babasını, devamlı iş gören, yemek pişiren, çamaşır yıkayan anasını hatırladı.*” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 55/22-25)

- ✓ “Henüz on altı yaşında olduğu hâlde bütün evin işi -yemek ve çocuklar dâhil- onun üstünde idi.” (Benim Küçük Dostlarım, 94/27-28)
- ✓ “Kezban gelin, misafir odasına sakızlar gibi temiz yataklar yaydı. Onlar için güzel yemekler pişirdi.” (Yonca Kız, 181/26-27)
- ✓ “ “Emret derviş baba,” dedi, “görülecek işin varsa göreyim. Karnın açsa tarhana pişireyim sana. Uykun geldiyse döşek sereyim altına.” (Sevdalı Bulut, 24/30-32)
- ✓ “Annem kalkmış, yatağı toplanmış, avluda yayık dövüyor olmalı.” (Ötleğen Kuşu, 10/10-11)
- ✓ “...karısına demiş ki:
-Bugün evi bir güzel düzene koyar, hazırlarsın. Bir iki kap da yemek yaparsın.” (Keloğlan Masalları, 55/6-8)
- ✓ “Bir gün sığirtmacın karısı dereden su almaya gitmiş.” (Sevdalı Bulut, 18/5)
- ✓ “Köyün insanları, kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere evlerde, ahırlarda ve tarlalarda işlerine dalmışlardı.” (Serçekuş, 55/5-7)
- ✓ “Üvey anam pufla bir yatak sermiş, yatağı kabartmıştı.” (Seçme Hikâyeler, 48/30-31)
- ✓ “Babadan kalma ev, anamın sayesinde gürül gürül işliyordu.” (Seçme Hikâyeler, 105/12-14)
- ✓ “Ev kadınlığının bütün mes’uliyetini, o yalnız bu hususta yüklenmiş bulunuyordu ve işte, sanırım, bütün bu zahmetlerinin acısını çıkarmak içindir ki, alabildiğine can besliyordu.” (Hep O Şarkı, 55/12-15)
- ✓ “Emine hem evine hem çocuğuna bakıyordu.” (Havaya Uçan At, 70/4-5)
- ✓ “Babası, zaten evde hiç durmadan didinen, evin büyük işlerini bir makine düzeniyle yerine getiren karısının bir de dışarıda işe gitmesine bir türlü razı olmak istememişti.” (Gümüş Kanat, 16/2-5)
- ✓ “Fatma Hanım, ev işlerini henüz bitirmişti.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 5/10)
- ✓ “Çok nazik olan Müdür, karısı kasabada bulunmadığından beni evinde misafir edemediği için son derece üzüldü.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 42/12-14)
- ✓ “Yemek için lazım olursa, perdeyi sıkıca kapatıp mutfak lambasını yak.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 32/15-17)

- ✓ “Oğuz giyinirken annesi onun yatağını kaldırıp yükliğe koydu.” (87 Oğuz, 123/12-13)
- ✓ “Akşamlara kadar çalışıp uğraşan bir kadın nasıl erkenden uyuklamasın?” (87 Oğuz, 9/9-10)
- ✓ “Haydi kızım, konuklarımızın yataklarını yap.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 173/4)
- ✓ “Elektrik kısıtlaması olduğu için annem, mumu ve kibriti masanın üzerine hazırlamıştı.” (Anılardan Öyküler 2, 24/3-5)
- ✓ “Bu nedenle babam, yaz aylarında kışlık odunu, kömürü alır, kış hazırlığını yapar.” (Anılardan Öyküler 2, 34/6-7)

4.4.3. Evin Temizlik İşleri

Aşağıda, günlük yaşamda evin temizlik işlerini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Çamaşır yuğduğu, sökük diktiği, aş pişirdiği sıra Yonca Kız, Ayşe’yle Aysel’i oyalyordu.” (Yonca Kız, 66/2-4)
- ✓ “Şimdi gündüzleri mutfak işlerini, ortalık temizliğini bitirince, Kezban’la Asiye Kız da avhuya çıkıp ip büküyorlardı.” (Yonca Kız, 160/22-24)
- ✓ “Belki lokma ya da aşure yapılırken yardım etmeye, belki de temizliğe gitmiş olacaktı yine... Hatçe Nine de alacakaranlık odada, bazlama yaptığı saçı kaldırmış, ocağısöndürüyordu.” (Ötleğen Kuşu, 45/18-21)
- ✓ “Gözlerinde bir parıltı, yüzünde bir gülümseme, dudaklarında içe işleyen sesiyle bir şarkı hiç eksilmezdi. Temizlik yaparken, yemek pişirirken, dikiş dikerken hep böyleydi.” (Gümüş Kanat, 16/16-19)
- ✓ “Caminin karşısındaki küçük kahvede oturan iri yarı, siyaha yakın esmer, sakallı yüzüyle, heybetli babasını, devamlı iş gören, yemek pişiren, çamaşır yıkayan anasını hatırladı.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 55/22-25)
- ✓ “Önümde önlük, elimde su kovası, yahut süpürge ile kendimi gördükçe hem kızıyor, hem de kırk yaşından sonra alâimisema altından geçmiş gibi hanım kız oluşuma gülüyordum.” (Tanrı Misafiri, 91/31-34)
- ✓ “Ahırın yakınındaki gübre yığınlarında tavuklar, horozlarla birlikte, onların ayakları altında dolanarak eşiniyorlar, Sonçiçek’in annesinin her yemekten sonra avluya silkelediği sofrta örtüsünden düşen kırıntıları, yiyecek artıklarını

- bölüşmekte tavuklar, horozlara ortak oluyorlardı.” (Uç Minik Serçem, 24/5-9)
- ✓ “Kezban sebepsiz bir üzüntü içinde sıkılıyordu. Ahırını temizledi. Biraz çamaşır yıkadı. Sonra, tahtaları sildi.” (Yalnız Efe, 123/1-3)
- ✓ “Suyun başında çamaşırılarını döven kalın çıplak baldırlı kadınları, evinin önünde ezeli çoraplarını ören hiddetli kızları...” (Yalnız Efe, 7/8-10)
- ✓ “Ayşe hayatlığı süpürüyor; hasan sedirin altından karpuz çıkarıp üzerine oturmuş;
-Deh... Deh... Deh!.. diye yürütmeye çalışıyordu.” (Ötleğen Kuşu, 13/3-5)
- ✓ “İnci, usulcacık, “Çamaşıra daldı galiba,” dedi ve hemen komutanlığını takındı.” (İnci'nin Maceraları, 51/1-2)
- ✓ “...annemin dadımla birlikte bazı büyük temizlik işlerine bakmakla meşgul olduğu zamanlara rastgetirirdim.” (Hep O Şarkı, 38/17-19)
- ✓ “Hayır, hayır... dedi. Ev işlerinde bana yardım etti.” (Gümüş Kanat, 154/6)
- ✓ “Buna bütün ev halkının kadınları ve Fatma Hanımın kendisi de sevinmişti. İşlerin üstüne yıkılacağından korkan gelinle annesi rahat bir nefes almışlar.” (Kuklacı, 22/16-18)
- ✓ “Sıra bizim evde toplanmaya gelince, annemle ablam bana yardım ettiler. Her yeri temizledik.” (Anılardan Öyküler 2, 69/9-10)
- ✓ “Çok sevdiğim ağabeyim bana,
-Melek, şu gömleğimin yıkar mısın, dedi.” (Anılardan Öyküler 2, 73/17-19)
- ✓ “Bir iki kadın, çamurlu derede, ellerindeki bezleri taşlara çarpa çarpa çamaşır yıkıyor.” (Domanıç Dağlarının Yolcusu, 70/9-10)
- ✓ “Bir kızım var. Kuyu temizlemesini bilir o. Yarın, göndereyim, temizleyiversin.” (Al'lı ile Fırfırı 2, 176/8-9)
- ✓ “Evimizde bayram temizliği yapıyorduk. Annem, bayram temizliğini öyle yapardı ki!..” (Anılardan Öyküler 1, 96/15-16)
- ✓ “Benim mantomdan da bir ceket çıktı. Onları bir güzel ütöleyip arkasına giydireyim.” (87 Oğuz, 114/1-2)
- ✓ “Anne, öbür gün bir misafirim gelecek... Ortalığı sil, süpür emi?” (87 Oğuz, 122/2-3)
- ✓ “Köyün insanları, kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere evlerde, ahırlarda ve tarlalarda işlerine dalmışlardı.” (Serçekuş, 55/5-7)

4.4.4. Soba-Ocak Yakımı

Aşağıda, günlük yaşamda evin soba ve ocağının yakımı işlerini hangi cinsin yaptığıının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Nenesi bunun halinden âciz kalıp, ocağı yakmaya, çorbayı pişirip katarmaya yetişemez olmuş.” (Keloğlan Masalları, 7/6-8)
- ✓ “Elif Teyze de bulaşık yıkamak için evin önündeki ocağa, bu kuru dallardan koyuyordu.” (Anılardan Öyküler 1, 50/12-14)
- ✓ “Bu dumanlar evin gelinleri veya kızları tarafından ocakların içinde yakılan ateşlerden çıkıyor.” (Serçekuş, 26/16-18)
- ✓ “Demir bir sacayağının önünde çömeliyor, odunları tutuşturuyor ve üzerinde genellikle tarhana çorbasının kazanı kaynıyor.” (Serçekuş, 26/18-20)
- ✓ “Süzen, sobaya iki odun atmak üzere kalktı.” (Gümüş Kanat, 116/13-14)
- ✓ “...Anasının içini hazırlayıp kapısını açık bıraktığı saç sobadaki çırayı tutuşturmakta gecikmedi.” (Gururlu Peri, 24/2-4)
- ✓ “Annesi yatağın bir ucuna oturmuş, önündeki mangalı eşeliyordu. Sacağının üstünde mavi çay ibriği kaynıyordu. Beyaz entarisiyle yatağın içinde ilk sigarasını içen babası Oğuz’u bir kere süzdü:
-Bugün mektep açılıyormuş öyle mi?” (87 Oğuz, 15/2-6)
- ✓ “Günlerden bir gün, Hıllı çalı çırptı toplar; Dılı da tandır yakıp, ekmek yapar.” (Evvel Zaman İçinde, 122/18-19)

4.4.5. Ahr-Kümes ve Bahçe İşleri

Aşağıda, günlük yaşamda ahr-kümes ve bahçe işlerini hangi cinsin yaptığıının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Anam ineklerimizi sağlar, peynirimizi, yağımızı ve yoğurdumuzu yapar. Tavuklarımızı kuluçkaya yatırır.” (Yankılı Kayalar, 7/19-21)
- ✓ “Kadınlar da yetişkin kızlarla beraber tarlalarda, bahçelerde erkeklerle beraber çalışıp duruyor ve öğle yemeği için götürülmüş azıklarının başına bir hal gelmesin diye sık sık bakışlarını o yöne çeviriyorlar.” (Serçekuş, 57/10-13)
- ✓ “Adam aç olduğundan, kadın ocağa yağ koymuş da, kümeden yumurta almaya gitmiş. Bu adam da yorgun olduğundan, yemek pişene kadar köşeye yaslanmış, uyuyuvermiş.” (Keloğlan Masalları, 48/28-31)

- ✓ “Köyün insanları, kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere evlerde, ahırlarda ve tarlalarda işlerine dalmışlardı.” (Serçekuş, 55/5-7)
- ✓ “Kezban sebepsiz bir üzüntü içinde sıkılıyordu. Ahırını temizledi. Biraz çamaşır yıkadı. Sonra, tahtaları sildi.” (Yalnız Efe, 123/1-3)
- ✓ “Akşamleyin kadıncağız, ineğini sağmaya giderken...” (Sevdalı Bulut, 99/25)
- ✓ “Dönerlerken Kezban ahıra uğramak için ayrıldı. Babası, -Yarın erken gideceğim! Atı erken hazırla! dedi.” (Yalnız Efe, 121/11-13)
- ✓ “Ahırdaki foluklardan yumurtaları topladı.” (Yalnız Efe, 124/10-11)
- ✓ “Anam çok çalışıyordu. Toprak işiyle, ineklerle uğraşıyordu. Bu işlerden boş kaldıkça da yün çoraplar örüyordu.” (Yankılı Kayalar, 18/1-3)
- ✓ “Ben evde, bahçede, bu ihtiyar halimle uğraşıyorum. Yün eğiriyorum, çorap örüyorum. Tavuktaki yumurtayı, ne denkleştirirsem pazarda satıyorum.” (Keloğlan Masalları, 166/16-19)
- ✓ “Sabahları babası ile beraber evlerinden çıkarırken annesi onları uğurlayacak ve sonra bahçesi ile uğraşacaktı.” (Gümüş Kanat, 176/10-12)
- ✓ “Selçuk’un annesi Şaziye; tarlayla, hayvanlarla uğraşırken, babası Çetin de çok kez büyük toprak sahiplerinin buyruğunda ırgatlık yapıyordu. Ailesini geçindirmek için buna zorunluymuştu.” (Göl Çocukları, 24/13-17)
- ✓ “Annem titizleniyor, -Ahıra girmeyin, çamaşırlarınız at kokuyor...” (Anılardan Öyküler 2, 18/6-7)
- ✓ “Ellerinde orağı, çapası, arkasında çocuğu, omzunda testisiyle kadınlar, loş yollardan dönüyor.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 58/7-8)
- ✓ “Günlerden bir gün, Hılı çalı çırpı toplar; Dılı da tandır yakıp, ekmek yapar.” (Evvel Zaman İçinde, 122/18-19)
- ✓ “Bir gün, çift sürmekten dönen iki adam, bu çocukların aşık oynamalarına bakıyorlar.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 68/23-25)
- ✓ “Kadınlar da yetişkin kızlarla beraber tarlalarda, bahçelerde erkeklerle beraber çalışıp duruyor ve öğle yemeği için götürülmüş azıklarının başına bir hal gelmesin diye sık sık bakışlarını o yöne çeviriyorlar.” (Serçekuş, 57/10-13)
- ✓ “Babam aşı yaptıkça, parmak büyüklüğünde zeytinler, sulu sulu armutlar veriyorlar...” (Ötleğen Kuşu, 7/26-27)

4.4.6. Örgü-Dikiş İşleri

Aşağıda, günlük yaşamda evdeki örgü ve dikiş işlerini hangi cinsin yaptığının tespit edildiği örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Çamaşır yuğduğu, sökük diktiği, aş pişirdiği sıra Yonca Kız, Ayşe’yle Aysel’i oyalıyordu.” (Yonca Kız, 66/2-4)
- ✓ “Gözlerinde bir parıltı, yüzünde bir gülümseme, dudaklarında içe işleyen sesiyle bir şarkı hiç eksilmezdi. Temizlik yaparken, yemek pişirirken, dikiş dikerken hep böyleydi.” (Gümüş Kanat, 16/16-19)
- ✓ “Elif abla, taşlıkta, idare kandilinin önünde, sökük dikiyordu.” (Tanrı Misafiri, 20/19-20)
- ✓ “Osman baba o gece bir iki kız daha buldu. Onlara file ördürdü.” (Yer Altında Bir Şehir, 131/14-15)
- ✓ “Annem, oturma odasında bir yere ilişmiş, sessizce söküklerimizi dikiyordu.” (Ötleğen Kuşu, 100/5-6)
- ✓ “Akşam babasının eskilerinden Oğuz’a bir pantolon diktim.” (87 Oğuz, 113/19)
- ✓ “Fakat bütün bu yamalar “çok dikkatli ve titreyen bir ana eliyle yapıldım” diyor gibiydi.” (87 Oğuz, 125/8-10)
- ✓ “Annem, arka bahçede, babamın iş tulumunu yamıyordu.” (Anılardan Öyküler 1, 44/22-23)

4.4.7. Çocuğun İhtiyaçlarını Karşılama

Aşağıda, günlük yaşamda çocuğun ihtiyaçlarını karşılama noktasında hangi cinsin etkin rol oynadığına dair örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Şimdi kızanlar eski yıllarda olduğu gibi, “Ana, ana gı, ekmek!” diye vızıldıyorlardı.” Yonca Kız, 12/22-23)
- ✓ “Henüz on altı yaşında olduğu hâlde bütün evin işi -yemek ve çocuklar dâhil- onun üstünde idi.” (Benim Küçük Dostlarım, 94/27-28)
- ✓ “Emine hem evine hem çocuğuna bakıyordu.” (Havaya Uçan At, 70/4-5)
- ✓ “Kötü olsa anaları onca kızın saçını örer miydi?” (Yonca Kız, 47/15-16)
- ✓ ““Durma kaldır, geydir kıza yeni urbalarını!” dedi, Mehmet.” (Yonca Kız, 51/1-2)

- ✓ *“Entarilerinden birini bozup ona bir entari uydurdu. Saçlarını taradı, ördü.”* (Yonca Kız, 159/1-3)
- ✓ *“Anam Hatice'nin saçlarını tarıyordu.”* (Yankılı Kayalar, 31/24)
- ✓ *“Çocukların gözüne uykuyu, yıldızlı bir gece gibi dolduran masalları söylemesini bilirdi ninem.”* (Sevdalı Bulut, 9/3-4)
- ✓ *“Anası: “Ninni söyleyelim çocuğa” diyor.”* (Sevdalı Bulut, 16/2-3)
- ✓ *“Keloğlan'ın anası hem bu sözleri söylemiş, hem de bir yandan ağlar, bir yandan evladına yol hazırlığı görürmüş.”* (Sevdalı Bulut, 91/15-16)
- ✓ *“Ana, demiş, haydi git bana padişahın kızını iste.”* (Sevdalı Bulut, 80/15)
- ✓ *“İkinci yol, ninelerimizin anlattığı masalların yoluydu sanki.”* (Ötleğen Kuşu, 6/9-10)
- ✓ *“Uyuyorlar mı diye merak edip, kapıdan başını uzatan annemi güldürdü.”* (Ötleğen Kuşu, 93/17-18)
- ✓ *“Annem, kahvaltıdan sonra hemen, pırıl pırıl önlüklerimizi kendi elceğiyle giydirdi; gıcır gıcır ütülenmiş yakalıklarımızı taktı.”* (Ötleğen Kuşu, 104/10-12)
- ✓ *“Ayşe, annem saçlarını tararken, boyuna törende okuyacağı kendi şiirini mırıldanıp duruyordu...”* (Ötleğen Kuşu, 104/14-16)
- ✓ *“...annem, pembecik pembecik sivilce belirtilerinden, onun kızamık olduğunu anladı.”* (Ötleğen Kuşu, 126/1-2)
- ✓ *“Yatmadan önce, anam bana elekle dereden taze su getirirdi de öyle uyurdum...”* (Keloğlan Masalları, 32/13-14)
- ✓ *“Ertesi sabah erkenden, anacığı davranmış, bu Keloğlan'ın azığına torbasına doldurmuş, yol hazırlıklarını görmüş.”* (Keloğlan Masalları, 111/7-8)
- ✓ *“Marizleyelim ama, annem beni her zaman sokağa bırakmaz ki...”* (İnci'nin Maceraları, 68/5-6)
- ✓ *“Annem sabahleyin erkenden -tıpkı çocukluğumun bayramlarında olduğu gibi- bana, “Kalk, hazırlan kızım,” derdi.”* (Hep O Şarkı, 43/17-19)
- ✓ *“Dadım, büyük bir itina ile saçlarımı örerdı.”* (Hep O Şarkı, 43/20)
- ✓ *“Kemal, pencereden dala uzanırken kulağında annesinin sesi çınladı: Şeytan çeker Kemal! Düşersin!”* (Gümüş Kanat, 10/15-16)
- ✓ *“Anası onların bakımında güçlük çekiyor, “Sen de bana hiç yardımcı olmuyorsun...” diye yakınıyordu ikide bir.”* (Gururlu Peri, 37/3-4)

- ✓ “*Duygu, annesinden izin isteyerek dürbünü evde asılı olduğu yerden aldı ve arkadaşının yanına geldi.*” (Göl Çocukları, 70/17-19)
- ✓ “*Fakat çocuklar, anneleri gecenin serinliğine karşı sırtlarına kalın bir kazak geçirdiğinden üşümüyorlardı.*” (Göl Çocukları, 108/2-4)
- ✓ “*Her ikisi de annelerinden ‘şöyle bir dolaşmak için’ izin aldılar.*” (Göl Çocukları, 53/17-18)
- ✓ “*Mutlaka annemin buyruğuyla olmalı, beni vedirdi, doyurdu.*” (Falaka, 25/5)
- ✓ “*Bırak elinden onu! Terleyip hasta olacaksın.*” (Falaka, 32/5)
- ✓ “*İşte sana söylüyorum. Terli terli su içmeyeceksin, anladın mı? Al sana para. Yanında bulunsun. Simit, yemiş almayacaksın. Akşama ağzını koklayacağım. Ötesini sen bilirsin. Şimdi aşağıya in. Güzelce karnını doyor. Hastalanırsan, inan olsun, bakmam. Kimsesiz odalarda inim inim inler durursun.*” (Falaka, 35/17-22)
- ✓ “*Ben içmiyordum. Annemin sözlerini pek sayardım.*” (Falaka, 38/13-14)
- ✓ “*Bir an oldu, bütün okul halkı, yani biz çocuklar ağlaya ağlaya haykırışmaya başladık: Anneciğim, anneciğim!*” (Falaka, 75/12-15)
- ✓ “*Annemin gezmeye giderken söylediği az da olsa doğrulanmıştı.*” (Falaka, 40/24-25)
- ✓ “*Çoğu babalar baca tütününü; ana güder kuzuyu...*” (Evvel Zaman İçinde, 22/21)
- ✓ “*Anneler çocuklarının başlarını, kollarını pencere kenarlarından içeriye çektiler.*” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 22/15-16)
- ✓ “*Kitaplığın yanına giderken öğle uykusuna yatırdığı Osman’a gözü ilişti.*” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 5/12-13)
- ✓ “*Annem, başucumda duruyor, her yer ilaç kokuyordu.*” (Anılardan Öyküler 2, 64/23)
- ✓ “*Annem bir yandan beni tartaklıyor, bir yandan da, şimdi babası gelsin de görür o, diyordu.*” (Anılardan Öyküler 1, 80/13-15)
- ✓ “*Annem, o gün kendisi giydirdi beni.*” (Anılardan Öyküler 1, 25/17)
- ✓ “*Annem, bana, ablamın giysilerini uydurarak giydiriyordu.*” (Anılardan Öyküler 1, 23/4-5)
- ✓ “*Ne anneler var yahu! Ne biçim kadınlar bunlar? Şu çocuğa bak, üflesen uçacak! Bir de her yeri söküük mü söküük!*” (Anılardan Öyküler 1, 26/23-25)

- ✓ “Annem bağıırır, çağırır, çoraplarımı, ayakkabılarımı babama gösterirdi; ama ertesi gün, kendimi yine o kumlukta bulurdum.” (Anılardan Öyküler 1, 84/18-20)
- ✓ “Annem o gün, saçlarımı özene bezene at kuyruğu yapmış, yeni önlüğümü giydirmiş, çantamı elime vermiş, okula uğurlamıştı.” (Anılardan Öyküler 1, 76/2-4)
- ✓ “Annem açiverdi kapıyı.
-Sevimciğim, günaydın! Haydi bakalım. Kahvaltını yap. Önlüğünü giy. Yakanı tak. Kurdeleni bağlayayım.” (Anılardan Öyküler 1, 88/11-13)
- ✓ “Annem, hiçbir komşu çocuğunu eve almadığı, beni de sokağa bırakmadığı için, günlerimi bu minik gözlü doldururdu.” (Anılardan Öyküler 1, 95/25-27)
- ✓ “Yanakların çamur içinde, şu cebini annene dik deseydin dikmez miydi?” (87 Oğuz, 67/1-2)
- ✓ “Hamdi Efendi onu almış, Bitpazarı’na gitmişti. Kânunuevveldeki üç aylıktan ayırabildikleri birkaç kuruşla Oğuz’un arkasına bir palto uydurmak istemişlerdi.” (87 Oğuz, 90/7-10)
- ✓ “Babamın boyadığı ayakkabı mı da giydim, bağladım bağcıklarını.” (Anılardan Öyküler 1, 25/20-21)
- ✓ “Ben iş görür iken beşiğini salladığı zamanlar bilem olurdu.” (Gururlu Peri, 62/21-22)
- ✓ “Babam merhum beni bu gibi eğlencelere götürürdü.” (Kuklacı, 28/10-11)
- ✓ “Bu nedenle babam, bana hep bir numara büyük ayakkabı alırdı.” (Anılardan Öyküler 2, 73/11-12)
- ✓ “Öğleden sonra babam bizi tiyatroya götürecekti, Sevda için de bilet almış.” (Anılardan Öyküler 2, 30/9-10)
- ✓ “Babam, her bayram sabahı bize gevrek alırdı.” (Anılardan Öyküler 2, 91/10-11)
- ✓ “Sonra Selami Çavuş’a çocukların babalarını çağırma sözünü söyledi.” (Göl Çocukları, 63/17-19)
- ✓ “Dördüncü sınıfı ‘pekiyi’ ile geçtiği için, babasının üç gün önce satın aldığı...” (İnci’nin Maceraları, 57/1-2)
- ✓ “Babandan para geldi çocuğum. Sana yemek hazırladım.” (Tanrı Misafiri, 107/18-19)

- ✓ “*En sonunda babam pembe yel değirmenini aldı bana.*” (Anılardan Öyküler 1, 14/1)
- ✓ “*Ali ve Galip akşamüzeri yorgun argın geldiler. Karısı sofrayı hazırlarken, Ali de çocuklarıyla hasret giderdi.*” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 58/14-16)
- ✓ “*Babamın sesini duydum:
-Haydi, herkes kahvaltıya!*” (Anılardan Öyküler 2, 91/8-9)
- ✓ “*Çünkü babam bana oyuncak alabilecek kadar kazanıyordu.*” (Anılardan Öyküler 1, 9/3-4)

4.4.8. Çocuğun Eğitimi ile İlgilenme

Aşağıda, günlük yaşamda çocuğun eğitimi ile hangi cinsin ilgilendiği tespit etmeye yönelik örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “*Anan rahmetli, seni gül yerine koyup da göğsünde taşıyacağına, önüne iş verip de parmaklarını işletseydi, ellerin her işe yatarı şimdi...*” (Evvel Zaman İçinde, 151/7-10)
- ✓ “*Babam tüm hareketlerime göz yumar; fakat annem karşı çıkar.*” (Anılardan Öyküler 2, 60/16-17)
- ✓ “*Oğuz, böyle çocuğunu mektebe kadar götürüp getiren, kitabı ile, okuması ile uğraşan analara şaşıyordu.*” (87 Oğuz, 31/13-14)
- ✓ “*Gerçi dövmezdi ama gözümü iyice yıldırması. Ondan korkardım.*” (Falaka, 9/21-22)
- ✓ “*Annene söyle, sana bizim okuldakiler gibi kitap alsın.*” (Falaka, 18/7-8)
- ✓ “*Annesi yatağın bir ucuna oturmuş, önündeki mangalı eşeliyordu. Sacağının üstünde mavi çay ibriği kaynıyordu. Beyaz entarisıyla yatağın içinde ilk sigarasını içen babası Oğuz’u bir kere süzdü:
-Bugün mektep açılıyormuş öyle mi?*” (87 Oğuz, 15/2-6)
- ✓ “*Babam, bir hafta önce, beni evimize yakın olan okula yazdırdı.*” (Anılardan Öyküler 1, 88/2-3)
- ✓ “*Olayı babam duyunca, hemen okula koştu. Öğretmenlerimle konuştu.*” (Anılardan Öyküler 2, 99/19-20)
- ✓ “*Babamdan çok korkardım. Çok döverdi beni.*” (Anılardan Öyküler 1, 49/12)
- ✓ “*Bir gün önce babamdan yediğim tokadı unutmuştum.*” (Anılardan Öyküler 1, 85/3)

- ✓ “Babam tüm hareketlerime göz yumar; fakat annem karşı çıkar.” (Anılardan Öyküler 2, 60/16-17)
- ✓ “Bu yıl da sınıfta kalırsa babası artık okula göndermez.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 89/15-16)

4.4.9. Diğer Sorumluluklar

Aşağıda, günlük yaşamdaki roller kapsamında geriye kalan diğer sorumlulukları hangi cinsin üstlendiğine dair örnekler sıralanmıştır:

- ✓ “Sonra Süzen kocasının paltosunu, şapkasını alırdı ve hemen mutfığa koşardı.” (Gümüş Kanat, 20/25-27)
- ✓ “Annem, çok geçmeden gülsuyu şişelerini getirerek Zeynep’e verdi; -Bunları içeri götürüver kızım.” (Ötleğen Kuşu, 150/20-22)
- ✓ “Sen karısı olup da kocana bakmadın, evin içinde en fazla harcanan o adam.” (Kuklacı, 16/1-3)
- ✓ “Baba, diyordu, kızın değil miyim, elbette sana hizmet edeceğim.” (Kuklacı, 48/10-11)
- ✓ “Para kazanırdı babam, getirir anneme verirdi. Annem de sandığında saklardı.” (İnci’nin Maceraları, 39/10-12)
- ✓ “Kimi sigara sarmıştı. Kimi bellerinden çıkardıkları çubukları dolduruyordu. Kezban babasının lülesini yaktı. Sonra herkese ateş gezdirdi.” (Yalnız Efê, 112/5-7)
- ✓ “Sen, ne kadar olsa kadınsın... Elin işe yaraşır... Şu kırık ibriği dikkatle sararsın...” (Tanrı Misafiri, 123/15-16)
- ✓ “...annem elinde yemek suyuna banılmış ekmeklerle avluya çıktı; -Gel pisi pisi pisi...” (Ötleğen Kuşu, 92/16-18)
- ✓ “Kalk karı, susuzluktan ölüyorum. Dilim damağıma sarmaşmış. Tez kuyudan, bana, su getir...” (Al’lı ile Fırfırı 2, 105/13-14)
- ✓ “Ve hemen besmeleyle kuyudan su çekti, ibriği hazırladı. Leğeni getirdi.” (Yürekdede ile Padişah, 11/19-20)
- ✓ “Saraydan bir kız çıkar, ayağında altın nalın, elinde altın kova, su doldurmaya gelir.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 192/29-31)
- ✓ “Bunların yumuşlarını yapmak üzre, yanlarına kızlar verildi.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 157/22-23)

- ✓ “Mahalleye yeni taşındığımız için kadınlar ‘safa geldiniz’e gelmişlerdi.” (Falaka, 54/16-18)
- ✓ “Bıçağı besmele ile çekip, deveciğin boynundaki tüyleri üfürerek iki yana açtı.” (Yürekdede ile Padişah, 43/11-12)
- ✓ “Kasabanın erkekleri para kazanmak için uzak şehirlere çalışmaya giderler, fakat kadınlarla çocuklar kaleden dışarı çıkmazlar, güneşle birlikte dokuma tezgâhlarının başına oturup gün kavuşasıya dek mekik atar, tarak vurur, masur salarlar.” (Yonca Kız, 8/3-7)
- ✓ “Gonca Ana, mantosunu çıkarır çıkarmaz mutfağa dalıyor, akşam yemeğinin hazırlığına koyuluyordu. Baba-kız, minderin üzerine oturuyorlar, Yonca Kız cıvil cıvil, gündüzün yapıp ettiklerini babasına anlatıyordu.” (Yonca Kız, 67/15-19)
- ✓ “O gece erkekler akşamdan hazırladıkları kazıklar, kazmalarla, sabah namazından çok önce yola çıktılar.” (Yonca Kız, 70/20-21)
- ✓ “Anasının adı Gonca olduğundan, babası Mehmet Torlak, ‘N’ola kızımın adı da Yonca ola,’ dedi.” (Yonca Kız, 10/5-8)
- ✓ “-Benim kızımı mı istiyorsun?
-Evet, senin kızını.” (Yer Altında Bir Şehir, 114/18-19)
- ✓ “Babamın kerpiçten yaptığı, üç odalı bir evde otururuz.” (Yankılı Kayalar, 7/22-23)
- ✓ “Babam kitabı uzandığı sedirde dinler.” (Yankılı Kayalar, 10/4)
- ✓ “Kimi sigara sarmıştı. Kimi bellerinden çıkardıkları çubukları dolduruyordu. Kezban babasının lülesini yaktı. Sonra herkese ateş gezdirdi.” (Yalnız Efe, 112/5-7)
- ✓ “-Ben kızımı, ne olduğu belli olmayan bir obanın oğluna veremem.
Böyle demiş ve köyün içinde, bağlarda, bahçelerde özgürce dolaşan kızını eve kapatmış, bir yere çıkarmamış.” (Ülkemin Efsaneleri, 24/10-13)
- ✓ “Babası, önden atın başını çekiyordu... Annesi, Karadut, Kuzeyli, Bolugüzeli, Pembe, öbür buzağılar yürüyerek arabanın ardından geliyorlar; Sürmeli, dili dışarıda, ileri geri koşarak bu kısa göç yolculuğunun düzenini sağlıyordu.” (Uç Minik Serçem, 122/9-13)
- ✓ “Otlağın girişinde, getirdiği yiyecek filesini elinden alırken: ‘Babacığım, bu baylar seni arıyorlar,’ dedi.” (Uç Minik Serçem, 97/15-17)

- ✓ “İşten ziyade eğlence hükmünde olan sokak işlerini erkeğin görüp, ev işlerini kadına bırakması içtimâî bir haksızlıktır. Binaenaleyh sabık zevcemi tekrar taht-ı nikâhına aldığım tarihten itibaren su çekmek, ortalık süpürmek, bulaşık yıkamak işlerini üzerime almayı taahhüt ediyorum...” (Tanrı Misafiri, 91/14-19)
- ✓ “Gündüz kime kızmışsa gece onun hincını annemden çıkarır, benden çıkarır.” (Tanrı Misafiri, 106/9-10)
- ✓ “Babam dün kağıyla, ilk çıkan buğdaylardan dört çuval getirmişti.” (Ötleğen Kuşu, 145/9-10)
- ✓ “Bugüne kadar beni anlamak hiçbirinizin aklına gelmedi. Beni sadece sizlere para yetiştirmekle görevli bir insan saydınız.” (Kuklacı, 36/6-8)
- ✓ “Amca onun babası çok fakir. İş bulursa çalışır. İş bulamazsa kahvede oturmuş.” (Kuklacı, 64/5-6)
- ✓ “Adam aç olduğundan, kadın ocağa yağ koymuş da, kümesten yumurta almaya gitmiş. Bu adam da yorgun olduğundan, yemek pişene kadar köşeye yaslanmış, uyuyuvermiş.” (Keloğlan Masalları, 48/28-31)
- ✓ “Bir gün anası bu Keloğlan’a on para vermiş:
-Haydi Keloğlan, keleş oğlan, bakkala git, on paralık ‘hiç’ al da geliver, demiş.” (Keloğlan Masalları, 70/3-5)
- ✓ “Günlerden bir gün kadının kocası, eşeğine iki tay, iki kile buğday yüklemiş, değirmene öğütmeye gitmiş.” (Keloğlan Masalları, 48/23-25)
- ✓ “Para kazanırdı babam, getirir anneme verirdi. Annem de sandığında saklardı.” (İnci’nin Maceraları, 39/10-12)
- ✓ “Baba, akşam haberlerini dinlemek için radyoya kalkarken, içini çekti.” (İnci’nin Maceraları, 86/11-12)
- ✓ “...babamın, taliplerime red cevabını verdiği menhus güne kadar daima açık dururdu...” (Hep O Şarkı, 23/8-9)
- ✓ “Sen bir padişahsın, kızını da şehzadelere vermelisin.” (Havaya Uçan At, 6/19-20)
- ✓ “Fakat benim babam da, senin baban da bizim izdivacımıza bakalım razı olurlar mı?” (Havaya Uçan At, 10/19-20)
- ✓ “Paşa, zalim padişahтан kurtulduğuna sevinerek kızını Mahmut’a verdi.” (Havaya Uçan At, 50/8-9)

- ✓ “... Babasıysa, ekmek parası derdine düşüp lise onuncu sınıftan ayrılmıştı.” (Gururlu Peri, 116/14-15)
- ✓ “Karıcığının, bir dediğini iki eder mi? Huli gider pazara.” (Evvel Zaman İçinde, 126/1-2)
- ✓ “Çoğu babalar baca tütünü; ana güder kuzuyu...” (Evvel Zaman İçinde, 22/21)
- ✓ “Beklemekten canı sıkılan erkekler, köşedeki kahvede çay, kahve içiyorlar.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 21/3-4)
- ✓ “Caminin karşısındaki küçük kahvede oturan iri yarı, siyaha yakın esmer, sakallı yüzüyle, heybetli babasını, devamlı iş gören, yemek pişiren, çamaşır yıkayan anasını hatırladı.” (Bir Küçük Osmancık Vardı, 55/22-25)
- ✓ “Babası bir süre sonra işe gitmemeye başlamış.” (Anılardan Öyküler 1, 19/11-12)
- ✓ “Özellikle yaz aylarında, babalarımız bizi işe vermemişse sokaklar alanlar, bahçeler bağlar bizden çok çeker.” (Anılardan Öyküler 1, 29/13-15)
- ✓ “Babam bıraksa geceleri de binecektim bisikletime.” (Anılardan Öyküler 1, 99/15-16)
- ✓ “Padişah babamız, biz evlenecek çağa geldik. Ever gayrı bizi. Etiler arasında geçimsizlik olmaması için, ana baba bir, bizcileyin, kırk kız kardeş bulmaya gideceğiz.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 29/6-9)
- ✓ “Güneşkız babası ile daha önce konuşup izin almış. Hakan da oğlanı beğeniyor.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 138/26-27)
- ✓ “Babam gelsin, kalaylatmaya götürsün.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 178/10-11)
- ✓ “Kız ayva gibi sararıp solar. Perioğlu’nu aramak için babasından izin ister.” (Al’lı ile Fırfırı 2, 189/4-5)
- ✓ “Bir kül bulutu odayı kapladı. Babası söylendi.” (87 Oğuz, 32/12-13)

4.5. Dişil ve Eril Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurlar

4.5.1. Dişil Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurlar

Tablo 24: Dişil Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurların Sıklık ve Yüzdeleri

	f	%
Yüz Güzelliğiyle İlgili Niteleyici Unsurlar	126	46,32

Vücut Hatlarıyla İlgili Niteleyici Unsurlar	16	5,88
Karakterle İlgili Niteleyici Unsurlar	97	35,66
Zekâyla İlgili Niteleyici Unsurlar	9	3,30
Eril Cinsiyete Bağımlılığıyla İlgili Niteleyici Unsurlar	14	5,14
Annelik Vasfıyla İlgili Niteleyici Unsurlar	10	3,67
Toplam	272	100

Bu bölümde, taranan eserler dışıl cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlar bağlamında incelenmiş ve 272 veriye ulaşılmıştır. Dışıl cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlar 6 alt başlık altında değerlendirilmiştir. Dışıl cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlardan yüz güzelliğiyle ilgili 126 (%46,32), vücut hatlarıyla ilgili 16 (%5,88), karakterle ilgili 97 (%35,66), zekâyla ilgili 9 (%3,30), eril cinsiyete bağımlılığıyla ilgili 14 (%5,14) ve annelik vasfıyla ilgili 10 (%3,67) veriye ulaşılmıştır.

Tablo 24 incelendiğinde dışıl cinsiyetin en çok dış görünüş özellikleriyle nitelendirildiği görülmektedir. Zekâsıyla ilgili verilerin tablo genelinde en az yüzdeye sahip olması dikkati çeken bir diğer önemli husustur.

Taranan eserler dışıl cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlar bakımından incelendiğinde elde edilen veriler, yukarıdaki tabloda belirtilen alt başlıklar halinde gruplanarak aşağıda listelenmiştir:

4.5.1.1. Dışıl Cinsiyetin Yüz Güzelliğiyle İlgili Niteleyici Unsurlar

- ✓ “*Kumral, güzel, iri, kuvvetli bir kız ahırın solundaki taraçadan bakıyor...*” (Yalnız Efê, 40/4-5)
- ✓ “*Evet sahiden güzel bir kız olacaktı!*” (Yalnız Efê, 150/8)
- ✓ “*Yanakları al al, bir esmergüzeliydi.*” (Yonca Kız, 28/2)

- ✓ “Kimseye zararı olmayan bu insanların besili hayvanları, güzel kızları, çalışan ve akıllı erkekleri vardı.” (Yer Altında Bir Şehir, 39/20-21)
- ✓ “Peri gibi güzelmiş...” (Yalnız Efe, 95/17)
- ✓ “Kezban’ın cepkeninden taşan memelerine, başörtüsünün altında solgun bir nur ile parlayan güzel yüzüne baktı.” (Yalnız Efe, 131/9-11)
- ✓ “Evet, güzel kadın, sen ayağının parmaklarını tıpkı bir el gibi kullanıyordun...” (Yalnız Efe, 146/22-23)
- ✓ “Benim sevgili güzel kızım, hadi anlat ablana, neden uyuyamıyorsun?” (Uç Minik Serçem, 109/13-14)
- ✓ “Maamafih olsun, yirmi sekiz, yirmi dokuz... Yani, tam kadınlık çağımız... Sonra hiç çirkin değiliz.” (Tanrı Misafiri, 126/7-9)
- ✓ “Ey elif kaşlı, elâ gözlü dilber
Hacıyağları süreyim gerdanına...” (Tanrı Misafiri, 17/27-28)
- ✓ “Hele gözünü seveyim bal yanaklım. Bir üzüm şerbeti yap da getir.” (Tanrı Misafiri, 22/23-24)
- ✓ “Nur topu, gül koncası, sümbül hevengi gibi bir kızları olsa...” (Ülkemin Efsaneleri, 75/7-8)
- ✓ “Gelin, tüm güzelliğini göstermek için başının örtüsünü de açmış ve defile kıvrak bir Eğin türküsü söylemeye başlamış.” (Ülkemin Efsaneleri, 32/2-4)
- ✓ “Bu ünlü, iyi zengin çok güzel, pek ince bir kızı varmış. Boylu boslu, tatlı huylu, babası kadar iyi, şeker mi şeker bir kız...” (Ülkemin Efsaneleri, 62/1-3)
- ✓ “Belkis, çok güzelmiş.” (Ülkemin Efsaneleri, 81/1)
- ✓ “Genç, güzel, alımlı çalımlı gelin, kocasını sağlığa kavuşturup mutluluğa ermek için Delipınar’a gitmekten korkmaz olmuş.” (Ülkemin Efsaneleri, 30/18-20)
- ✓ “Devin bu durumunu öğrenen Eğin’in güzelleri toplanırlar, mağaraya su içmeye giderlermiş.” (Ülkemin Efsaneleri, 29/18-19)
- ✓ “Köyün içinde, güzelliği dört yöne ulaşmış gencecik bir kız yaşıyormuş. Güzel boylu, güzel huylu; yüzü, gözü tatlı, bakışları engin, dili zengin bu kızın tek bir eksigi yokmuş.” (Ülkemin Efsaneleri, 21/7-10)
- ✓ “Gelin de güzel kızmış, telli duvaklı da...” (Sevdalı Bulut, 101/9-10)
- ✓ “Olur anacım, güzel anacım...” (Ötleğen Kuşu, 11/13)

- ✓ “Zamanın padişahın dünya güzeli bir kızı varmış.” (Keloğlan Masalları, 179/7-8)
- ✓ “Güzel kızlar getir bana, üstümde gülüp oynasınlar, ben de taze ot vereyim sana, demiş çayır.” (Sevdalı Bulut, 103/26-27)
- ✓ “Peki, demiş güzel kız, beklerim seni.” (Sevdalı Bulut, 68/27)
- ✓ “Bir de ne görsün? Gün gibi güzel bir kız.” (Sevdalı Bulut, 70/5)
- ✓ “Böyle bir saraya dünya güzelinden başka kim layık olabilir ki?” (Sevdalı Bulut, 62/13-14)
- ✓ “Kız dünya güzeliydi. Sırma saçları topuklarında. Yüzü ay parçası. Ela gözlerinin kara kirpikleri uzun mu uzun, kıvrır mı kıvrır.” (Sevdalı Bulut, 24/26-28)
- ✓ “Bir kız girdi içeri ayın on dördü.” (Sevdalı Bulut, 49/17)
- ✓ “Calibe Hanım kocasından ayrıldıktan sonra kendisiyle ilgilenen çok olmaya başlamıştı. Güzeldi.” (Kuklacı, 73/4-5)
- ✓ “Güzel, akıllı kızmış diye duydum.” (Sevdalı Bulut, 44/8)
- ✓ “Calibe güzel bir kızken yakışıklı ve sevimli görünen bir erkek olan bu Hayri Bey’e varmıştı.” (Kuklacı, 46/21-22)
- ✓ “Her anne gibi sevecen yüzlü, yumuşak tenli, süt kokulu, bal sesli, iyi yürekli bir kadıncıktı.” (Ötleğen Kuşu, 11/24-26)
- ✓ “Bir de birinci delikanlı uyanmış ki, oğlum, başucunda elleri kınalı, gözleri sürmeli güzeller güzeli bir kız duruyor.” (Sevdalı Bulut, 12/9-11)
- ✓ “Kapı aralanmış da, ağzı maç maç sakızlı, gözleri çıldır çıldır ışıklı, kendisi nazlı bir hatun başını çıkarmış.” (Keloğlan Masalları, 77/17-19)
- ✓ “Minimini güzel, şeytan Bedia’yı ailesi büyük bir adama vermek istiyordu.” (Yalnız Efe, 28/1-2)
- ✓ “Kaç yaşlarında acaba? Güzel mi?” (Hep O Şarkı, 173/26)
- ✓ “Emine, daha gençti ve güzeldi; kime versen alırdı.” (BağrıyanıkÖmer, 121/16)
- ✓ “Otomobil lastiğine tutunarak, bizim evin üstündeki eve yeni gelen çirkin kızı konuşuyorduk.” (Anılardan Öyküler 1, 36/20-21)
- ✓ “...bunun içinden de bir kız çıkar. Güzel demek de ne oluyor; ay ile bahsetmiş, gün ile doğuyor...” (Evvel Zaman İçinde, 81/13-15)

- ✓ “Üvey ana da “has kızım, elmas kızım” dediği maymun surathlı kızını giydirip kuşatmış; kaşlarına kalem gözlerine sürme çekip...” (Evvel Zaman İçinde, 22/6-9)
- ✓ “Gel zaman, git zaman derken, biri filiz gibi bir delikanlı olmuş; biri de gül gibi bir kız! (Evvel Zaman İçinde, 164/17-18)
- ✓ “Varlı vakitli bir evin yarlı yakışıklı bir kızı varmış; dil ile tarif edilemez ki edeyim.” (Evvel Zaman İçinde, 148/2-4)
- ✓ “Teyzesi de iyi kadındı, güzel kadındı, annesi gibi...” (Halime Kaptan, 6/27)
- ✓ “Evvel zaman içinde, bir padişahın gayet güzel bir hanımı, bir oğlu, bir de kızı vardı.” (Havaya Uçan At, 62/1-2)
- ✓ “Paşanın on iki yaşlarında, gayet güzel bir kızı vardı.” (Havaya Uçan At, 34/12-13)
- ✓ “Ağaçların arasında bu güzel sultanı bir ağaca bağlı görmez mi?” (Havaya Uçan At, 14/8-9)
- ✓ “Güzel kocakarısın sen!” (Gururlu Peri, 22/3)
- ✓ “O zamana değin gördüğü küçük kızların en güzeliydi kuşkusuz.” (Gururlu Peri, 40/23-24)
- ✓ “O güzel kıza mahallede ‘Sarı Süzen’ derlerdi.” (Gümüş Kanat, 30/20-21)
- ✓ “Kızcağız çok da güzelmiş, değil mi?” (Gururlu Peri, 143/10)
- ✓ “Arkadaşları boşuna “Şirin kız” dememişlerdi ona.” (Gururlu Peri, 113/7-8)
- ✓ “Benim evde gül gibi kızım var!” (Evvel Zaman İçinde, 14/12-13)
- ✓ “...üç kız! Güzel demek de söz mü... Biri çiçek açmış dal gibi... Biri kekik kokan bal gibi... Biri de, bir ana kuzusu, daha ağızından süt kokuyor... (Evvel Zaman İçinde, 42/13-16)
- ✓ “Yaradana kurban olayım, bu ne güzellik! Bu ne dilberlik!” (Hep O Şarkı, 82/14-15)
- ✓ “Zaten annesi annelerin en güzeli, en beceriklisi, en tatlısıydı.” (Gümüş Kanat, 16/14-15)
- ✓ “Hele bu hanımlar arasında bir tanesi vardı ki, güzellikte hepsinden güzel, zarafette hepsinden zarif ve kibarlıkta hepsinden kibar görünmüştü bana.” (Hep O Şarkı, 125/4-6)
- ✓ “Melek gibi güzel bir kızı elinden tutuyordu.” (Havaya Uçan At, 77/3-4)

- ✓ “Öyle ya; hepsinin en güzeli, hepsinin en genci ve hepsinden daha alımlı olan ben değil miydim?” (Hep O Şarkı, 25/28-29)
- ✓ “Nice senelere güzel kızım.” (Hep O Şarkı, 34/10)
- ✓ “Elbette bu dolayların en has, en güzel kızına, padişahın kızına dünür gideceksin.” (Keloğlan Masalları, 167/19-21)
- ✓ “Annesi melek yüzü ile gülümseyerek ona eğilmişti.” (Gümüş Kanat, 36/18-19)
- ✓ “Siyah saçlı, kara gözlü, güler yüzlü, dolgun yanaklı güzel bir kızdı Duygu.” (Göl Çocukları, 12/18-20)
- ✓ “Vay, ben bu kadar güzel olayım da, su testisi gibi su yolunda türap olayım!” (Evvel Zaman İçinde, 86/6-7)
- ✓ ““A peri kızı, güzel kız; sen hangi gönlün sabrı, hangi gülün yıldızısın?” diye sorar.” (Evvel Zaman İçinde, 97/2-3)
- ✓ “Yaşlı adam, al yanaklıgenç kadının kulu kölesiydi.” (Benim Küçük Dostlarım, 44/29)
- ✓ “O ne ince bir kadın zekâsıydı Yarabbi... Ve ne güzellikti!.. Çoğu kez çok güzel kadınlar, çok zeki olmazlar; ama Mefharet’e bu iki nimet de kendisine bol bol verilmişti.” (Benim Küçük Dostlarım, 19/23-25)
- ✓ “...nice güzel ve kibar hanımlar da bu mehtap ve saz sefasına iştirak etmektedirler.” (Hep O Şarkı, 28/6-8)
- ✓ “Biricik nazlı, şirin kızları...” (Gururlu Peri, 117/23)
- ✓ “...yanakları al gibi, dudakları bal gibi, boyu dersin çiçek açmış dal gibi...” (Evvel Zaman İçinde, 82/15-17)
- ✓ “Başta ağanın on altı yaşındaki yuvarlak yüzlü, al yanaklı, siyah kâküllü, mor şalvarlı, başörtülü, gözleri yerde, utangaç gelini olmak üzere hepsi elimizi öptüler; yerlere diz çöküp bağdaş kurdular.” (Domanıç Dağlarının Yolcusu, 63/9-13)
- ✓ “Dümdüz, bembeyaz alına altın renkli küçük saç kıvrımları düşüyor ve beyaz boynunun iki yanından bir çift kalın, parlak örgü sarkıyor, dudakları kızıl bir gül goncasına benziyor ve dişleri pırıl pırıl yanan iki dizi inciye.” (Benim Küçük Dostlarım, 19/6-10)
- ✓ “Yaşına göre biraz fazla şişman, fakat tatlı, sevimli, yumuşak başlı bir kumral güzeliydi.” (Benim Küçük Dostlarım, 72/24-26)

- ✓ “Öğretmenin pembe, nur yüzlü annesi her zamanki sevimli, güler yüzühâliyle onu merdiven başında karşıladı.” (Gümüş Kanat, 86/7-9)
- ✓ “Yaşlı bir anacığı vardı Salim Öğretmen’in. Ak saçlıydı. Nur yüzlüydü. Dikiş dikerken, pirinç ayıklarken, kitap ve gazete okurken gözlük takardı.” (Gururlu Peri, 19/27-29)
- ✓ “Bunların bazılarında, hayali açarcasına güzel, süslü hanımlar vardı. Bazılarında bu hanımlara hayran hayran bakan genç beyler vardı ve musiki susunca yalnız bunlar arasındaki fısıltılar işitiliyordu.” (Hep O Şarkı, 124/17-20)
- ✓ “Bu küçük kız çirkin değildi. Güzel de sayılmazdı, ama birçok meziyetleri vardı: Namuslu, uslu; sessiz ve hamarattı.” (Benim Küçük Dostlarım, 94/25-27)
- ✓ “Bu ne kadar sevimli bir kız!” (Anılardan Öyküler 1, 108/8)
- ✓ “Cici, ince, bir kuş kadar küçük bir kız.” (Anılardan Öyküler 1, 18/16-17)
- ✓ “...bir taze hanımefendiye tesadüf etmiştim. Ama görseniz ne güzel, ne kibar, ne şık bir hanımefendi...” (Tanrı Misafiri, 80/11-13)
- ✓ “Nur gibi karısının üstüne o kokulu hizmetçiyi seviyormuş...” (Tanrı Misafiri, 113/1-2)
- ✓ “Aman hanım, soylu soplu, güzel huylu, ulu yollu, incili hotozlu güzel hanım.” (Keloğlan Masalları, 139/24-25)
- ✓ “Kenarında al yanaklı, mor şalvarlı, sarı örgülü genç kızlar...” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 24/25-26)
- ✓ “Domaniç’te, Sultan dağları arasındaki köylerde son derece güzel, iyi, zengin bir kız vardır.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 17/3-4)
- ✓ “Esmere ve şişman bir kız olan Fatma’da karar kıldı. Fatma, tavuk kardeş...” (Gururlu Peri, 76/3-5)

4.5.1.2. Dişil Cinsiyetin Vücut Hatlarıyla İlgili Niteleyici Unsurlar

- ✓ “Suyun başında çamaşırlarını döven kalın çıplak baldırlı kadınları, evinin önünde ezeli çoraplarını ören hiddetli kızları...” (Yalnız Efe, 7/8-10)
- ✓ “Bu tombalak, tembel küçük hanım, uykuyu çok severdi.” (Tanrı Misafiri, 10/7-8)

- ✓ “Bu ünlü, iyi zengin çok güzel, pek ince bir kıızı varmış. Boylu boslu, tatlı huylu, babası kadar iyi, şeker mi şeker bir kız...” (Ülkemin Efsaneleri, 62/1-3)
- ✓ “Genç, güzel, alımlı çalımlı gelin, kocasını sağlığa kavuşturup mutluluğa ermek için Delipınar’a gitmekten korkmaz olmuş.” (Ülkemin Efsaneleri, 30/18-20)
- ✓ “Köyün içinde, güzelliği dört yöne ulaşmış gencecik bir kız yaşıyormuş. Güzel boylu, güzel huylu; yüzü, gözü tatlı, bakışları engin, dili zengin bu kızın tek bir eksigi yokmuş.” (Ülkemin Efsaneleri, 21/7-10)
- ✓ “Salona otuz beş yaşlarında tombalak bir hanım getirirler...” (Tanrı Misafiri, 162/18-19)
- ✓ “Gözleri sürmeli, geniş kalçalı bir kadındı.” (İnci’nin Maceraları, 23/15-16)
- ✓ “Bir akşam, bir şairane yalıda asırlık çınarların altında narın bir kadın gölgesi gördü.” (Tanrı Misafiri, 43/8-9)
- ✓ “...yanakları al gibi, dudakları bal gibi, boyu dersen çiçek açmış dal gibi...” (Evvil Zaman İçinde, 82/15-17)
- ✓ “Yaşına göre biraz fazla şişman, fakat tatlı, sevimli, yumuşak başlı bir kumral güzeliydi.” (Benim Küçük Dostlarım, 72/24-26)
- ✓ “Sandal Temel Reis’indi, ama bu genç irisi tüysüz kaptan da kim oluyor, diye düşündü.” (Halime Kaptan, 113/17)
- ✓ “Dönünce karşısında incecik belli, altın örgülü bir genç kız görmüştü.” (Gümüş Kanat, 31/9-10)
- ✓ “Yedi yaşında, boysuz, zayıf, küçük bir kızdım.” (Anılardan Öyküler 1, 76/1-2)
- ✓ “Esmer ve şişman bir kız olan Fatma’da karar kıldı. Fatma, tavuk kardeş...” (Gururlu Peri, 76/3-5)

4.5.1.3. Dişil Cinsiyetin Karakteriyle İlgili Niteleyici Unsurlar

- ✓ “Bre ne kadar kıbarsın. Ne cilvelisin sen, ne şakrak, ne hoşsun...” (Yürekdede ile Padişah, 58/12-13)
- ✓ “Anam da çok iyi kalpli, şefkatli, güler yüzlü ve tatlı sözlüdür.” (Yankılı Kayalar, 7/11-12)

- ✓ “Ayşe Teyze'nin masallarında hep gelinine benzeyen cadı karılar vardı.” (Yonca Kız, 59/21-22)
- ✓ “Siz, çok ince bir kadınsınız... Ruh inceliklerini ne güzel hissediyorsunuz!” (Tanrı Misafiri, 41/22-24)
- ✓ “Meselâ ince ruhlu bir kadın düşününüz ki, kocası alelade bir işadamı... Akli fikri parada, o necabetsiz, sefil, kirli madende...” (Tanrı Misafiri, 36/24-26)
- ✓ “Fakat sen, ağırbaşlı bir kadınsın.” (Tanrı Misafiri, 65/17-18)
- ✓ “Ben, namuslu bir kadının İneyet Bey.” (Tanrı Misafiri, 61/3)
- ✓ “Vallahi, bu hayâ, bizim şimdiki kızlarda yok...” (Tanrı Misafiri, 8/21)
- ✓ “Pakize, sen dürüst ve sade bir kadınsın...” (Tanrı Misafiri, 56/4)
- ✓ “Bu tombalak, tembel küçük hanım, uykuyu çok severdi.” (Tanrı Misafiri, 10/7-8)
- ✓ “-Sen kimsin?
-Kumdereli Yörük Hoca'nın kızıyım.
-Bre, bre! Amma kabadayı şey bre!” (Yalnız Efe, 129/21-23)
- ✓ “Kadınlar, hassas mahlûktur...” (Tanrı Misafiri, 91/21)
- ✓ “Bu ünlü, iyi zengin çok güzel, pek ince bir kızı varmış. Boylu boslu, tatlı huylu, babası kadar iyi, şeker mi şeker bir kız...” (Ülkemin Efsaneleri, 62/1-3)
- ✓ “Göğüs, bağır açık, gözler süzgül, âğuşunda nazlı cânân...” (Tanrı Misafiri, 77/2-3)
- ✓ “Köyün içinde, güzelliği dört yöne ulaşmış gencecik bir kız yaşıyormuş. Güzel boylu, güzel huylu; yüzü, gözü tatlı, bakışları engin, dili zengin bu kızın tek bir eksigi yokmuş.” (Ülkemin Efsaneleri, 21/7-10)
- ✓ “Sağa atsam nenem, sola atsam nazlı yâr, öne atsam kardaşlar, arkaya atsam gerek.” (Keloğlan Masalları, 11/16-18)
- ✓ “Sen adamakıllı yüzsüz bir kız olmuştun, Leman.” (Tanrı Misafiri, 149/10-11)
- ✓ “Her anne gibi sevecen yüzlü, yumuşak tenli, süt kokulu, bal sesli, iyi yürekli bir kadıncıktı.” (Ötleğen Kuşu, 11/24-26)
- ✓ “Kapı aralanmış da, ağzı maç maç sakızlı, gözleri çıldır çıldır ışıklı, kendisi nazlı bir hatun başını çıkarmış.” (Keloğlan Masalları, 77/17-19)
- ✓ “Behice, nazlanıyordu.” (Tanrı Misafiri, 116/5-6)

- ✓ “Minimini güzel, şeytan Bedia’yı ailesi büyük bir adama vermek istiyordu.” (Yalnız Efe, 28/1-2)
- ✓ “Bu haylaz oğlan, bu sessiz, mazlum kızcağızı bir hayli hırpalayacak galiba? diyordum, üzüliyordum.” (Benim Küçük Dostlarım, 96/13-14)
- ✓ “Emine densiz, Bakır Efe huysuzdu. Gün geçtikçe, birinin hurçunluğu, öbürünün de titizliği artıyordu.” (BağrıyanıkÖmer, 19/12-13)
- ✓ “Bakır Efe çocukluğunda bile emretmeye, çocukluğunda bile efeliğe alıştı. Ama Emine de nazlı büyümüşü. O da buyruk kendisinde olsun istiyordu.” (BağrıyanıkÖmer, 19/13-16)
- ✓ “Meral en yakın arkadaşım. İyi huylu, uslu, uysal bir kızdı.” (Anılardan Öyküler 1, 36/15-16)
- ✓ “Eee, kocakarı demişler ona, ne efsuncu, ne düzenbaz, kimseler eline su dökemez onun.” (Evvel Zaman İçinde, 117/1-3)
- ✓ “Gayri çalmış sazlar coşkun coşkun, söylemiş kızlar nazlı nazlı...” (Evvel Zaman İçinde, 24/16-17)
- ✓ “Onun gibi meraklı kadınlar, meraklı analar çoktu herhâlde şu yeryüzünde, şu ilçede.” (Gururlu Peri, 150/24-25)
- ✓ “İkisi de çok marifetli, becerikli kızlardı.” (Gümüş Kanat, 100/3)
- ✓ “Eşref Paşa’nın haremi, tıpkı bundan birkaç yıl evvelki halam gibi, küçükle küçük, büyükle büyük olmasını bilen güleryüzlü, hafif ruhlu bir hanımdı. Benden birkaç yaş genç evli bir kızı ve babacan bir dul hemşiresi vardı.” (Hep O Şarkı, 136/13-17)
- ✓ “Aman nazlı kızım, iki gözüm evlâdım, sahibi gelmiş, isterken vermemek olmaz.” (Keloğlan Masalları, 177/1-2)
- ✓ “Sen büyüdüğün zaman evini nasıl temiz tutacaksın? Eğer bugünden itibaren çalışkan, becerikli ve hamarat olmazsan, büyüdüğün zaman hiç iyi bir ev kadını olamayacaksın! (Havaya Uçan At, 88/4-7)
- ✓ “Zaten annesi annelerin en güzeli, en beceriklisi, en tatlısıydı.” (Gümüş Kanat, 16/14-15)
- ✓ “Ben, biraz daha nazlandıktan sonra isteksiz isteksiz kupadan inerken Fatma Hanım, yine arabacıbaşının duyacağı bir sesle...” (Hep O Şarkı, 90/19-21)

- ✓ “*Hele bu hanımlar arasında bir tanesi vardı ki, güzellikte hepsinden güzel, zarafette hepsinden zarif ve kibarlıkta hepsinden kibar görünmüştü bana.*” (Hep O Şarkı, 125/4-6)
- ✓ “*Hattâ, öbürlerine nispeten hanım hanımcık bir hali de vardı diyebilirim.*” (Hep O Şarkı, 66/3-4)
- ✓ “*...nice güzel ve kibar hanımlar da bu mehtap ve saz sefasına iştirak etmektedirler.*” (Hep O Şarkı, 28/6-8)
- ✓ “*Erkekçe bir gülüşten sonra oturuşuna daha rahat bir biçim verdi.*” (Halime Kaptan, 116/12)
- ✓ “*Halime gibi erkek karıların ne yapacağı hiç belli olmazdı.*” (Halime Kaptan, 48/19)
- ✓ “*“Yaşşa be Halime Abla!” dedi içinden. “Erkek kadınsın!..”*” (Halime Kaptan, 82/8)
- ✓ “*Biricik nazlı, şirin kızları...*” (Gururlu Peri, 117/23)
- ✓ “*Bir daha o şumarık kızla oynamayacaksın, anladın mı?”* (İnci'nin Maceraları, 11/1-2)
- ✓ “*Aşırı olmamak koşuluyla, bir kız için bu duygusallık kötü değilse de...*” (İnci'nin Maceraları, 79/19-20)
- ✓ “*...Şâhende Hanımefendi gibi kibar ve zarif bir kadının işi ne?*” (Hep O Şarkı, 35/20-21)
- ✓ “*Evet, Şâhende halam, babamın zıttına pek ehli dil bir kadındı.*” (Hep O Şarkı, 35/23-24)
- ✓ “*İkiyüzlü karı, ikiyüzlü karı; derdi.*” (Hep O Şarkı, 66/10)
- ✓ “*İncenarin, sağlıklı bir kızdı.*” (Kuklacı, 70/12)
- ✓ “*Hem kuzum Hâkim Bey siz, kaynanaların ne akrep mahlûklar olduklarını bilmiyor musunuz?”* (Tanrı Misafiri, 110/8-9)
- ✓ “*Başta ağanın on altı yaşındaki yuvarlak yüzlü, al yanaklı, siyah kâküllü, mor şalvarlı, başörtülü, gözleri yerde, utangaç gelini olmak üzere hepsi elimizi öptüler; yerlere diz çöküp bağdaş kurdular.*” (Domanıç Dağlarının Yolcusu, 63/9-13)
- ✓ “*Yaşına göre biraz fazla şişman, fakat tatlı, sevimli, yumuşak başlı bir kumral güzeliydi.*” (Benim Küçük Dostlarım, 72/24-26)

- ✓ “Öğretmenin pembe, nur yüzlü annesi her zamanki sevimli, güler yüzlü hâliyle onu merdiven başında karşıladı.” (Gümüş Kanat, 86/7-9)
- ✓ “ ‘Muallime hanım’ tabirini ‘Malmanım!’ şeklinde, acayip bir hoş telâffuzla söyleyen, şeftali yüzlü, kalın, kestane rengi örgülü Bursalı kız, Fatma, ne kadar kıskançtı!” (Benim Küçük Dostlarım, 20/10-13)
- ✓ “Dördüncü sınıftan bir çocuğumuz ciğerlerinden hasta, görseniz ne ince, ne hisli, ne zeki bir kızdı.” (Benim Küçük Dostlarım, 23/4-5)
- ✓ “Ama benim kanaatime göre, en hafif tabirle ‘beceriksizce’ bir kadın olmalıydı.” (Benim Küçük Dostlarım, 39/16-17)
- ✓ “Anamın elinden her iş gelir. Komşumuz Kezban nine, onun için: ‘çok becerikli taze!’ der.” (Yankılı Kayalar, 7/18-19)
- ✓ “Bu küçük kız çirkin değildi. Güzel de sayılmazdı, ama birçok meziyetleri vardı: Namuslu, uslu; sessiz ve hamarattı.” (Benim Küçük Dostlarım, 94/25-27)
- ✓ “...bir taze hanımefendiye tesadüf etmiştim. Ama görseniz ne güzel, ne kibar, ne şık bir hanımefendi...” (Tanrı Misafiri, 80/11-13)
- ✓ “Bir meydanda dağdan inmiş erkeklerden daha erkek tavırlı yağ, koyun, keçi satan, baştan ayağa keçe elbiseler içinde ve Türkçe bilmeyen kadınların arasında dolaştım.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 52/7-10)
- ✓ “Fakat bu ciddi ve gururlu kız kimseye yüz vermez.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 17/5-6)
- ✓ “Aman hanım, soylu soplu, güzel huylu, ulu yollu, incili hotozlu güzel hanım.” (Keloğlan Masalları, 139/24-25)
- ✓ “Hele ana, ak pürçekli, hem de gayretli ana.” (Keloğlan Masalları, 168/3)
- ✓ “‘‘Amaaan!’’ dedi İnci. “Ne pis bir kadın, İnci İnci.’’” (İnci’nin Maceraları, 55/8-9)
- ✓ “Pek sade, pek silik bir taşralı kadıncağız; demişti. İyi bir ana, iyi bir zevce. Belki, pek iyi bir ev kadını.” (Hep O Şarkı, 174/8-9)
- ✓ “O; gözlerine benzeyen zümrütler, boynundan renk almış inciler takınarak, ipekler, kürkler içinde, rahat ve nazlı yaşamak için doğmuş bir süs-kadın idi.” (Benim Küçük Dostlarım, 86/27-29)
- ✓ “Hatun bacı, karıncayı bile incitmeyen yufka yüreklinin biri...” (Evvel Zaman İçinde, 95/6-7)

- ✓ “Günler geçtikçe bugün uslanır, yarın akıllanır derken Sarı Kız dedikleri bu yaramaz, bu afacan, bir türlü istenen, dilenen duruma gelmemiş.” (Ülkemin Efsaneleri, 76/21-23)
- ✓ “Hadi aslan gelinim, sen çıkar kuruntuları içinden.” (Halime Kaptan, 14/20)
- ✓ “Domaniç’te, Sultan dağları arasındaki köylerde son derece güzel, iyi, zengin bir kız vardır.” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 17/3-4)
- ✓ “Hakkı Paşa’nın haremi, devrin en iyi giyininir, en süslü, en zarif hanımlarından biri değil miydi?” (Hep O Şarkı, 25/7-9)

4.5.1.4. Dişil Cinsiyetin Zekâsıyla İlgili Niteleyici Unsurlar

- ✓ “Güzel, akıllı kızmış diye duydum.” (Sevdalı Bulut, 44/8)
- ✓ “Leman, çocuk ve şımarık görünmesine rağmen, ekmeğini taştan çıkaran zeki, çalışkan bir yeni asır kızı öteki, laboratuvarıyla mektebinden başka bir şey bilmeyen merdümgiriz, saf bir eski zaman âlimiydi...” (Tanrı Misafiri, 147/32-33)
- ✓ “Sen büyüdüğün zaman evini nasıl temiz tutacaksın? Eğer bugünden itibaren çalışkan, becerikli ve hamarat olmazsan, büyüdüğün zaman hiç iyi bir ev kadını olamayacaksın! (Havaya Uçan At, 88/4-7)
- ✓ “Ninem, bütün köylülerin akıl danıştığı yaman bir kadındı.” (Anılardan Öyküler 1, 49/23-24)
- ✓ “O ne ince bir kadın zekâsıydı Yarabbi... Ve ne güzellikti!.. Çoğu kez çok güzel kadınlar, çok zeki olmazlar; ama Mefharet’e bu iki nimet de kendisine bol bol verilmişti.” (Benim Küçük Dostlarım, 19/23-25)
- ✓ “Ese’nin bir kızı varmış; akıllı mı dedin, akıllı imiş...” (Evvel Zaman İçinde, 139/15-16)
- ✓ “Dördüncü sınıftan bir çocuğumuz ciğerlerinden hasta, görseniz ne ince, ne hisli, ne zeki bir kızdı.” (Benim Küçük Dostlarım, 23/4-5)
- ✓ “Akıllı uslu bir öğretmen, iyi bir ev kadını, mutlu bir ana olduğunu duysam ne kadar sevineceğim!” (Benim Küçük Dostlarım, 76/19-20)

4.5.1.5. Dişil Cinsiyetin Eril Cinsiyete Bağımlılığıyla İlgili Niteleyici

Unsurlar

- ✓ “Melek kardeşinin yetimini, Mehmet’in ersiz kalan genç karısını aileevlerinde sürünmeye bırakmamalıydılar.” (Yonca Kız, 77/6-8)

- ✓ “Dul kadın yalnız başına edemezsin.” (Yonca Kız, 85/6)
- ✓ “İnayet Bey, bu hareketiniz çok fena... Ben kocalı bir kadını...” (Tanrı Misafiri, 59/4-5)
- ✓ “Hangi kocam? Ben dul bir kadını...” (Tanrı Misafiri, 91/4)
- ✓ “Zavallı bir dul kadının da bir tek oğulcağızı varmış.” (Keloğlan Masalları, 19/9-10)
- ✓ “Kız büyümüş, gelinlik çağına gelmiş.” (Ülkemin Efsaneleri, 21/11)
- ✓ “Vaktin birinde, fakir, kimsesiz, dul bir kadıncağzın bir Keloğlan’ı varmış.” (Keloğlan Masalları, 110/2-3)
- ✓ “Görücüye çıkmış bir kız gibi hep önüme bakıp susuyordum.” (Hep O Şarkı, 120/33)
- ✓ “Eşref Paşa’nın haremi, tıpkı bundan birkaç yıl evvelki halam gibi, küçükle küçük, büyükle büyük olmasını bilen güleryüzlü, hafif ruhlu bir hanımdı. Benden birkaç yaş genç evli bir kızı ve babacan bir dul hemşiresi vardı.” (Hep O Şarkı, 136/13-17)
- ✓ “Lâkin, o tarihte ben otuzumu geçmiş bir dul kadındım ama, henüz genç kızlık toyluklarından ve utangaçlıklarından kurtulamamıştım.” (Hep O Şarkı, 136/25-27)
- ✓ “Yani haberim olmaksızın görücüye çıkan bir kız rolünü oynamıştım.” (Hep O Şarkı, 29/20-21)
- ✓ ““Bak gelin,” dedi, “senin namusuna nasıl güvenirim bilirsin! Erkeksiz kadının düşmanı çok olur. İnsanların en namussuzu kimdir bilir misin? Herkes toprağı için cephelerde dövüşürken düşmana arkasını dönüp kaçandır.”” (Halime Kaptan, 26/7-9)
- ✓ “O gün, orada kaç göç olmadığı için bir yanda gelinlik kızlar salınıp seyran ediyor; bir yanda ergen delikanlılar dolanıp devran eyliyor.” (Evvel Zaman İçinde, 119/2-4)

4.5.1.6. Dişil Cinsiyetin Annelik Vasfıyla İlgili Niteleyici Unsurlar

- ✓ “Kocasını kaç yıldır dölsüz koduğuna ciğeri yanıyordu.” (Yonca Kız, 148/25)
- ✓ “Hele çocuksuz kadınlara şeyhin mübarek nefesi iksir gibi tesir ederdi.” (Tanrı Misafiri, 81/7-8)

- ✓ “Bugün deniz, yüz veren bir anne gibidir.” (Seçme Hikâyeler, 104/13)
- ✓ “...ne annemin şefkatli müsamahası, ne de dadımın vefalı himayesi imdadıma yetişemez oldu...” (Hep O Şarkı, 31/2-4)
- ✓ “Emziklisin kızım, bol bol ye ki, çocuğuna süt olsun.” (İnci'nin Maceraları, 24/5-6)
- ✓ “Şimdiden tezi yok, yeni doğan bütün erkek çocuklar öldürülecek. Gebe kadınlar da kentin dışına sürülecek.” (Arılar Ordusu, 10/25)
- ✓ “Karnı nah böyle olmuş, gebe kadınlar gibi.” (Gururlu Peri, 177/29-30)
- ✓ “Pek sade, pek silik bir taşralı kadıncağız; demişti. İyi bir ana, iyi bir zevce. Belki, pek iyi bir ev kadını.” (Hep O Şarkı, 174/8-9)
- ✓ “Akıllı uslu bir öğretmen, iyi bir ev kadını, mutlu bir ana olduğunu duysam ne kadar sevineceğim!” (Benim Küçük Dostlarım, 76/19-20)

4.5.1.7. Dişil Cinsiyetin Yaşıyla İlgili Niteleyici Unsurlar

- ✓ “Hiddetinden ayaklarını yere vuran bir genç kız gibi sandalın döşemesini dövdü.” (Seçme Hikâyeler, 78/3-4)
- ✓ “Bu Pakize, doğrusu pek hoşuma gidiyor; fakat ben elliye yakın bir adamım. Aksi gibi güzel filan da değilim. Hasılı, böyle toy bir kadının nazar-ı dikkatini celbetmem için pek az şans var; halbuki siz bir zaman birbirinizi seçerseniz iş değişir.” (Tanrı Misafiri, 31/9-13)
- ✓ “Yaşlı karılar cadiya benzer. Hayır kızım, benimkisi melek gibidir.” (Gururlu Peri, 19/3)
- ✓ “Yaşlı bir anacığı vardı Salim Öğretmen'in. Ak saçlıydı. Nur yüzlüydü. Dikiş dikerken, pirinç ayıklarken, kitap ve gazete okurken gözlük takardı.” (Gururlu Peri, 19/27-29)
- ✓ “Sabiha bu yaşlı kadına hizmet edebilmek için, hiçbir bebek oyununda hissedilmeyen büyük bir sevinçle, her sabah erkenden sokağa çıkıyor, süslü hanımlara bir demet uzatarak: Alınız, bu demet size çok yakışır, diyordu.” (Havaya Uçan At, 101/12-19)
- ✓ “İlk feraceye girdiğim akşamdaki kadar körpe, taze bir kızdım.” (Hep O Şarkı, 85/9-10)
- ✓ “Anamın elinden her iş gelir. Komşumuz Kezban nine, onun için: ‘çok becerikli taze!’ der.” (Yankılı Kayalar, 7/18-19)

- ✓ “*Bu küçük kız çirkin değildi. Güzel de sayılmazdı, ama birçok meziyetleri vardı: Namuslu, uslu; sessiz ve hamarattı.*” (Benim Küçük Dostlarım, 94/25-27)
- ✓ “*Benim süt kızımı, o softaya vermeye kalkmış!*” (Tanrı Misafiri, 16/9-10)
- ✓ “*Yedi yaşında, boysuz, zayıf, küçük bir kızdım.*” (Anılardan Öyküler 1, 76/1-2)
- ✓ “*Cici, ince, bir kuş kadar küçük bir kız.*” (Anılardan Öyküler 1, 18/16-17)
- ✓ “*...bir taze hanımefendiye tesadüf etmiştim. Ama görmeniz ne güzel, ne kibar, ne şık bir hanımefendi...*” (Tanrı Misafiri, 80/11-13)
- ✓ “*Hemen iki metre uzaktaki Bursa Oteli'nin penceresinde saçları dalgalı, üzerinde parlak çiçekler olan bir elbise giyinmiş, iki eli çenesine dayalı genç bir kız, bana bakıyor.*” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 35/3-5)
- ✓ “*Kenarında al yanaklı, mor şalvarlı, sarı örgülü genç kızlar...*” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 24/25-26)

4.5.2. Eril Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurlar

Tablo 25: Eril Cinsiyet İçin Kullanılan Niteleyici Unsurların Sıklık ve Yüzdeleri

	f	%
Dış Görünüşle İlgili Niteleyici Unsurlar	105	49,29
Karakterle İlgili Niteleyici Unsurlar	96	45,07
Zekâyla İlgili Niteleyici Unsurlar	7	3,28
Maddi Güce Sahip Olmayla İlgili Niteleyici Unsurlar	5	2,34
Toplam	213	100

Bu bölümde, taranan eserler eril cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlar bağlamında incelenmiş ve 213 veriye ulaşılmıştır. Eril cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlar 4 alt başlık altında değerlendirilmiştir. Eril cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlardan dış görünüşle ilgili 105 (%49,29), karakterle ilgili 96

(%45,07), zekâyyla ilgili 7 (%3,28) ve maddi güce sahip olmayla ilgili 5 (%2,34) veriye ulaşılmıştır.

Taranan eserler eril cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlar bakımından incelendiğinde elde edilen veriler, Tablo 25'te belirtilen alt başlıklar halinde gruplanarak aşağıda listelenmiştir:

4.5.2.1. Eril Cinsiyetin Dış Görünüşüyle İlgili Niteleyici Unsurlar

- ✓ “Boylu boslu bir delikanlı olan damadın ayağında külot pantolon vardı.” (Yonca Kız, 28/3-4)
- ✓ “Üçüncü bir bakıştan sonra obanın oğlunun güzelliğine vurulmuş.” (Ülkemin Efsaneleri, 22/16-17)
- ✓ “Gün gelmiş, gün geçmiş, Yusuf’un oğlu büyümüş, gelişmiş, güçlü, gösterişli bir delikanlı olmuş.” (Ülkemin Efsaneleri, 57/10-12)
- ✓ “Kendini almak arzu eden bu büyük adam, tek gözlüklü, şık bir elçiydi.” (Yalnız Efe, 28/3-4)
- ✓ “Komiser sarışın ve tombul bir efendi idi.” (Yalnız Efe, 80/16-17)
- ✓ “Muhtarın sağındaki uzun boylu, hasta yüzlü, perişan bir köylü -Nalbant İsmail- adeta inledi.” (Yalnız Efe, 112/26-27)
- ✓ “Şişman Galip uzun, okkalı bir küfür salladıktan sonra.” (Yalnız Efe, 63/8)
- ✓ “Onun uzun boyuna, dar ve tahta gibi düz göğsüne, kesik bıyıklarına, siyah ve dolgun gözlerine baktı.” (Yalnız Efe, 80/17-19)
- ✓ “Oğlan, oğlanmış hani; bir gören yürek, ayırlamazmış ondan. Boy desen uzun, omuzlar desen geniş, kollar, bilekler yaman; göz, kaş tam yerinde. Çevik, kıvrak, av avlar, ata biner, tüm işlere yardım eder, tam bir delikanlıymış.” (Ülkemin Efsaneleri, 22/9-13)
- ✓ “Henüz on yedi buçuk yaşında, pembe beyaz, saf, masum bir civandı.” (Yalnız Efe, 23/12-13)
- ✓ “Ev sahibi: Elli beş, altmış yaşlarında gayet alafranga bir işadamı...” (Tanrı Misafiri, 100/1-2)
- ✓ “Masadaki yerime oturduğum zaman yanımda dazlak bir ihtiyar oturuyordu.” (Tanrı Misafiri, 160/19-20)
- ✓ “Bıyıklı bir adam kadına çarptı... Derken kadının arkadaşı kızdı...” (Tanrı Misafiri, 144/10-11)

- ✓ “Bu Pakize, doğrusu pek hoşuma gidiyor; fakat ben elliye yakın bir adamım. Aksi gibi güzel filan da değilim. Hasılı, böyle toy bir kadının nazar-ı dikkatini celbetmem için pek az şans var; halbuki siz bir zaman birbirinizi seçerseniz iş değişir.” (Tanrı Misafiri, 31/9-13)
- ✓ “Büyük oğlu genç Kafdağı, babasına benziyormuş. Büyük, gösterişli ve yakışıklıymış.” (Ülkemin Efsaneleri, 46/9-10)
- ✓ “Arabadan önce oldukça şişman, gür bıyıklı, gömleğinin üst iki düğmesi iliklenmemiş, boynuna altın zincir takmış bir adam indi. Arabayı o kullanıyordu. Adam şaşılacak kadar kıllıydı.” (Uç Minik Serçem, 95/13-15)
- ✓ “Mürteza Efendiyi çağıran adam, kısa boylu, çiğ sarı sakallı saçsız bir hırdavatçıydı...” (Tanrı Misafiri, 119/23-24)
- ✓ “Yüksek, iri, levent ihtiyarın karşısında çarpık, bodur, iğrenç herifin çürük dişleriyle sırttığını görür gibi oluyordu.” (Yalnız Efe, 123/22)
- ✓ “Kâmi- (Yirmi iki yaşlarında çapkın, sarışın genç)” (Tanrı Misafiri, 117/2-3)
- ✓ “Çocuğum dediği garson ferah ferah babası olacak yaşta, ak bıyıklı, çarpık boyunlu, yıprak bir Rumdu.” (Tanrı Misafiri, 155/6-7)
- ✓ “Hüsnü Biçer, tıknazca, yuvarlak şapkalı, yelek cebinden saat kösteğini sarkıtmış, iyi yüzlü, yabancı bakışlı bir adamdı.” (Ötleğen Kuşu, 73/17-18)
- ✓ “İhtiyar, ak sakallı balıkçı döndü.” (Ötleğen Kuşu, 27/3)
- ✓ “Neyin bir deliğinden kara sakallı, gaga burunlu, patlak gözlü bir adam fırladı havaya, havada bir iki taklak attı, dervişin yanına düştü.” (Sevdalı Bulut, 24/4-6)
- ✓ “Sarayın avlusunda at silkinmiş, ayın ondördü gibi yakışıklı bir delikanlı olmuş.” (Sevdalı Bulut, 79/1-3)
- ✓ “...bu kapının aralığından, Cemil Bey’in narin endamı gözükür gibi olurdu.” (Hep O Şarkı, 31/18-19)
- ✓ “Tıpkı Cemil Bey gibi uzunca boylu, narin kametli [endamlı] idi.” (Hep O Şarkı, 47/23-24)
- ✓ “Calibe güzel bir kızken yakışıklı ve sevimli görünen bir erkek olan bu Hayri Bey’e varmıştı.” (Kuklacı, 46/21-22)
- ✓ “-Bu bahtiyar nasıl bir erkek olmalı?
-Güzel olmasın zararı yok!” (Seçme Hikâyeler, 45/14-15)

- ✓ “Konstantin isminde bir herifti. Galata’da bir yazıhanesi vardı. Zahire tüccarıydı. Kalın, tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri kapanıp açılan üstü kara kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış da fırlamış gibi saçları,kısa kısa bir yürümesi, kalın kalın bir gülmesi...” (Seçme Hikâyeler, 81/27-32)
- ✓ “...bir şişman, kravatsız bir adam tespah çekiyor; bir üstsüz başsız delikanlı bir kolu kafasının altında, bir kolu kafasının üstünde uyuyor...” (Seçme Hikâyeler, 51/7-10)
- ✓ “1,65-1,68 boyunda, beyaz bıyıklı, sıhhatli, dinç bir adamı gösterdi.” (Seçme Hikâyeler, 39/5-6)
- ✓ “Küçük kız, bu kocaman kollu, sert başlı delikanlıyı unutmamış, verem olmuştu.” (Seçme Hikâyeler, 5/21-22)
- ✓ “Bıyıkları yeni terlemeye başlayan iri yapılı bir gençti.” (Ötleğen Kuşu, 119/12-13)
- ✓ “Ayşe’yle Zeynep, yol boyu, çeşmelerden su dolduran örgülü saçlı kızlara, işe giden yanık yüzlü gençlere durmadan el sallıyorlardı.” (Ötleğen Kuşu, 69/23-25)
- ✓ “Gel zaman, git zaman derken, biri filiz gibi bir delikanlı olmuş; biri de gül gibi bir kız! (Evvel Zaman İçinde, 164/17-18)
- ✓ “Gel zaman, git zaman büyümüş, boy atmış; tığ gibi bir delikanlı olmuş; gayri köşke saraya sığar mı?” (Evvel Zaman İçinde, 112/2-4)
- ✓ “İri kıyım bir adamdı.” (Gururlu Peri, 16/2-3)
- ✓ “Babam kırk yaşında, kısa boylu, sağlam yapılı ve güler yüzlüdür.” (Anılardan Öyküler 2, 60/7-8)
- ✓ “En uçta, bıçkı makinesinin basında kabak kafalı Rifki Usta...” (Ötleğen Kuşu, 22/9-10)
- ✓ “Bu babanın bir gözlüğü, bir sakalı olmalı!” (Havaya Uçan At, 91/2-3)
- ✓ “O sırada uzun boylu, beyaz sakallı ve temiz giyimli ihtiyar bir adam Ali’ye yaklaştı.” (Havaya Uçan At, 106/19-20)
- ✓ “Tüysüz yüzüne, henüz sakalı bitmedik bir delikanlının erkeksi görünümünü vermişti.” (Halime Kaptan, 109/29-30)
- ✓ “Oğlu hemen hemen anasının boyunda idi. Güzel, zeki, bakışları rüyalı idi.” (Gümüş Kanat, 169/18-19)

- ✓ “*Babasının yerini alan yeni ustabaşı orta boylu, tombulca vücutlu genç bir adamdı.*” (Gümüş Kanat, 46/8-9)
- ✓ “*Arkadan vuran ay ışığı, Bakır Efe'nin geniş, dik omuzlu, sert, dolgun baldırlı polat vücudunun daha erkek, daha dinç, daha korkunç gösteriyordu.*” (Bağrıyanık Ömer, 44/7-9)
- ✓ “*Araçtan, Almanya yolcusu bir bildik değil, hiç tanımadıkları bir kişi çıktı. Elli yaşlarında, sakallı, temiz giyimli, kasketli bir adam.*” (Göl Çocukları, 14/4-7)
- ✓ “*Gel zaman git zaman şehzademiz büyümüş, boy atmış, yiğitlerden yiğit olmuş...*” (Evvel Zaman İçinde, 67/1-2)
- ✓ “*Yaşlı adam, al yanaklı genç kadının kulu kölesiydi.*” (Benim Küçük Dostlarım, 44/29)
- ✓ “*O gün, orada kaç göç olmadığı için bir yanda gelinlik kızlar salınıp seyran ediyor; bir yanda ergen delikanlılar dolanıp devran eyliyor.*” (Evvel Zaman İçinde, 119/2-4)
- ✓ “*Gel zaman, git zaman derken, biri filiz gibi bir delikanlı olmuş; biri de gül gibi bir kız!* (Evvel Zaman İçinde, 164/17-18)
- ✓ “*Kasabada “Ömer'in destanı”nı aradım, aksakallı, mazi külçesi hâline gelmiş bir ihtiyar, hem okudu, hem anlattı.*” (Bağrıyanık Ömer, 15/3-4)
- ✓ “*Cemil Bey, ne kadar da kıvrak ve çevikti.*” (Hep O Şarkı, 17/29)
- ✓ “*Merdivene doğru yürürken karşıma siyahlar giymiş, derviş kıyafetli, kamburca, sakallı bir ihtiyar çıktı.*” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 39/8-10)
- ✓ “*Bir aralık kapıda orta yaşlı, şalvarlı, sakallı bir adam göründü.*” (Domaniç Dağlarının Yolcusu, 47/4-5)
- ✓ “*Oğlunun güzel yüzü büyük bir erkek ifadesi ile ciddi ve kararlı bir hal almıştı.*” (Gümüş Kanat, 38/14-15)

4.5.2.2. Eril Cinsiyetin Karakteriyle İlgili Niteleyici Unsurlar

- ✓ “*Ali de biliyordu onun ne kadar mert bir çocuk olduğunu.*” (Yer Altında Bir Şehir, 58/11-12)
- ✓ “*Gel zaman git zaman şehzademiz büyümüş, boy atmış, yiğitlerden yiğit olmuş...*” (Evvel Zaman İçinde, 67/1-2)
- ✓ “*O iri yarı, bıyıklı, yiğit bir adamdır.*” (Yankılı Kayalar, 7/3-4)

- ✓ “Benim yiğit dayım bizi hiç istemez olur muydu?” (Yankılı Kayalar, 69/8-9)
- ✓ “Bu, zaten sinirli, zannedersem isterik, bununla birlikte kuvvetli, girişken, çekilmez bir adamdır.” (Yalnız Efe, 64/22-24)
- ✓ “Oymak beyi yaşlı ve iyi bir adammış.” (Ülkemin Efsaneleri, 22/8)
- ✓ “Gün gelmiş, gün geçmiş, Yusuf’un oğlu büyümüş, gelişmiş, güçlü, gösterişli birdelikanlı olmuş.” (Ülkemin Efsaneleri, 57/10-12)
- ✓ “Bu, kırmızı saçlı, çalışkan, hareketli bir çocuktur.” (Yalnız Efe, 57/3)
- ✓ “Mehmet öyledir! Efendi ve kibar çocuktur, diyerek onu onayladı.” (Yankılı Kayalar, 98/22-23)
- ✓ “Pazar günleri tek başına yedi okka şarap içebilen babaç sarhoşlar burasını dolduruyor...” (Yalnız Efe, 7/19)
- ✓ “O vakit nereden geldiği, nereli olduğu belli olmayan sarhoş bir zaptiye teğmeni varmış.” (Yalnız Efe, 94/3-5)
- ✓ “Henüz on yedi buçuk yaşında, pembe beyaz, saf, masum bir civandı.” (Yalnız Efe, 23/12-13)
- ✓ “Babam fakir bir arabacı... Sert, ama pek sert bir adam, efendim...” (Tanrı Misafiri, 106/6-7)
- ✓ “Böyle gözünü çöpten, budaktan sakınmayan bir adam nasıl aile babası olur?” (Tanrı Misafiri, 102/18-20)
- ✓ “Müdür fazla resmiyetperver, daha doğrusu kibirli bir adamdı...” (Tanrı Misafiri, 97/8-9)
- ✓ “Ramazan Ağa titiz bir adamdır.” (Tanrı Misafiri, 99/14)
- ✓ “Ben sakin, yumuşak başlı bir adamım.” (Tanrı Misafiri, 90/1)
- ✓ “Faik Bey, öyle terbiyeli adam ki, lâkırdı söylerken ağzından bal akıyor...” (Tanrı Misafiri, 109/14-16)
- ✓ “Odun gibi kaba saba, galiz nice herifler bilirim ki, sahte şairaneliklerini sade, saf insanlara karşı yem gibi kullanırlar.” (Tanrı Misafiri, 40/32-34)
- ✓ “Müeyyet, eskiden çok haşarıydı. Fakat şimdi, ağır başlı bir işadamı oldu.” (Tanrı Misafiri, 30/22-23)
- ✓ “İkincisi damarlarını kamçulamış, yenilmez bir efe, yiğit durumu kazanmış.” (Ülkemin Efsaneleri, 58/9-10)
- ✓ “Ben, zaten sessiz, sedasız, budala tavırlı bir adamım.” (Tanrı Misafiri, 153/14-15)

- ✓ “*Kâmi- (Yirmi iki yaşlarında çapkın, sarışın genç)*” (Tanrı Misafiri, 117/2-3)
- ✓ “*Rabian Mümeyyiz; -söz aramızda- gayet çingene bir heriftir.*” (Tanrı Misafiri, 120/29-30)
- ✓ “*Bu erkekler, ne tuhaf insanlar canım... Kilit gibi birbirlerini tutuyorlar.*” (Tanrı Misafiri, 110/25-26)
- ✓ “*Kocam iyi çocuk, hoş çocuk... Fakat biraz fazla hafif...*” (Tanrı Misafiri, 125/13-14)
- ✓ “*Bay Serçe, ışıldayan gözlerle baktı eşinin gözleri içine. Böyle duyarlı bir eşi olduğu için çok muthuydu.*” (Uç Minik Serçem, 19/6-7)
- ✓ “*...yüreğinin iyiliği kafasının bilgisinden geniş bir aksakallı adam varmış.*” (Sevdalı Bulut, 14/2-3)
- ✓ “*Bu evde lakırdı söylemeye hakkınız olmadığı gibi oturmaya da hakkınız yok. Kuzu gibi adam. Besle kargaları, oysun gözünü.*” (Kuklacı, 17/16-18)
- ✓ “*Nuri'nin babasını siz bilmezsiniz; avcıydı, iyi atıcıydı. Üstelik Kurtuluş Savaşı'mızda ilk direnişe katılanlardandı; düşmana göz açtırmayan yiğit kişilerdendi.*” (Ötleğen Kuşu, 24/4-6)
- ✓ “*Merdivende filan karşılaşırsalar, “Kaba adamın kızı,” diye dudak büküyordu.*” (İnci'nin Maceraları, 11/18-20)
- ✓ “*Bütün bunları yaparken onda yemek yiyen bir ev efendisi değil, ince bir iş işleyen hanım hanımcık bir ev kadını hali vardı. Kaynanam, sesinin kalınlığı, vücudunun hantallığı ve oburluğu ile ne kadar kaba bir erkeği andırıyor idiye kaynatam bütün tavır ve edalarında o kadar nazlı bir kadına benziyordu.*” (Hep O Şarkı, 48/17-22)
- ✓ “*Zira o da, herkes gibi, Cemil Bey'in havaî bir genç olduğuna inanıyordu...*” (Hep O Şarkı, 22/11-12)
- ✓ “*Zaten bu kadar sebat, bu kadar vefa hangi erkekte bulunur?” (Hep O Şarkı, 21/2-3)*
- ✓ “*Erkekler ne tuhaftır! Kaç yaşında olsalar, nice tecrübeden geçmiş bulunsalar kadın ve gönül işlerinde daima çocuk kalırlar.*” (Hep O Şarkı, 29/25-27)
- ✓ “*Nihayet, babasının hanümanını da yıktı o çapkın.*” (Hep O Şarkı, 131/21)
- ✓ “*Sen cesur bir adam mısın?” (Havaya Uçan At, 31/1)*

- ✓ “*Babam kırk yaşında, kısa boylu, sağlam yapılı ve güler yüzlüdür.*” (Anılardan Öyküler 2, 60/7-8)
- ✓ “*Tutucu, sert bir adam olan babasının korkunç istidadı altında büyümüş, ilkokulu bitirmişti.*” (Benim Küçük Dostlarım, 72/30-32)
- ✓ “*İhtiyar değildi, ama ‘baba’ idi ve babacandı.*” (Benim Küçük Dostlarım, 71/6-7)
- ✓ “*Babası, çok sertmiş. Her gece içki içiyor, ara sıra da kumar oynuyormuş.*” (Anılardan Öyküler 1, 19/9-10)
- ✓ “*Her şeye kızan ve kızınca gözü kararan, etrafı kasıp kavuran Bakır Efe, yalnızca çocuğuna karşı zayıftı.*” (BağrıyanıkÖmer, 17/17-18)
- ✓ “*Bakır Efe sert, inatçı ve dik başlı bir adamdı.*” (BağrıyanıkÖmer, 67/10-11)
- ✓ “*Emine densiz, Bakır Efe huysuzdu. Gün geçtikçe, birinin hurçinliği, öbürünün de titizliği artıyordu.*” (BağrıyanıkÖmer, 19/12-13)
- ✓ “*Bakır Efe çocukluğunda bile emretmeye, çocukluğunda bile efeliğe alıştı. Ama Emine de nazlı büyümüşü. O da buyruk kendisinde olsun istiyordu.*” (BağrıyanıkÖmer, 19/13-16)
- ✓ “*Bütün dileği, onu mert, kahraman, vatana faydalı bir insan olarak yetiştirmektir.*” (Domanıç Dağlarının Yolcusu, 17/13-14)
- ✓ “*Çekinmeyiniz bayan, bunlar namuslu erkeklerdir.*” (Domanıç Dağlarının Yolcusu, 39/2)
- ✓ “*Talihinden kocası da ağız var, dili yok, kuzu gibi bir adammış...*” (Evvel Zaman İçinde, 148/18-19)
- ✓ “*Oğlunun şu yiğitçe sözü yok mu, dev anasının yüreğine su serper.*” (Evvel Zaman İçinde, 72/19-20)
- ✓ “*“Sorma oğul, sorma derdimi” demiş; “analar ana olacağına, taş doğursaydı! Olmaz olası bir oğlum var, avarenin biri; yazı kuşu, yabantaşı...”* (Evvel Zaman İçinde, 113/18-20)
- ✓ “*“Ya sen yiğit, sen ne arıyorsun...”* (Evvel Zaman İçinde, 44/22)
- ✓ “*Ahmet, uzun boyu, geniş omuzlarıyla, sırasında, beşinci sınıfın “Benim!” diyen en kabadayı çocuklarıyla bile baş edebilirdi.*” (Gururlu Peri, 65/9-11)
- ✓ “*“Yaklaşın hele yiğitler! dedi başçavuş.”* (Gururlu Peri, 168/27)
- ✓ “*“Onun duralaması, dönüşü, bakışı adamı ilgilendirmiş olmalı ki Kemal’e baktı. Babacan bir hâli vardı.”* (Gümüş Kanat, 145/7-8)

- ✓ “*Kemal ciddi bir büyük erkek tavrıyla babasının sol tarafında duruyordu.*” (Gümüş Kanat, 141/5-7)
 - ✓ “*Hani sessiz, zenginliğini belli etmez, mütevazı bir adamdı da...*” (Seçme Hikâyeler, 82/4-5)
 - ✓ “*Kız bizim oğlanın korkusuzluğunu beğendi.*” (Sevdalı Bulut, 49/33)
 - ✓ “*İrfan hep o suratsız, tembel ve dalgın çocuktü.*” (Benim Küçük Dostlarım, 43/2-3)
 - ✓ “*Tahir somurtkan adamdı.*” (Seçme Hikâyeler, 92/5-6)
 - ✓ “*Oğlunun güzel yüzü büyük bir erkek ifadesi ile ciddi ve kararlı bir hal almıştı.*” (Gümüş Kanat, 38/14-15)
 - ✓ “*Bu haylaz oğlan, bu sessiz, mazlum kızcağızı bir hayli hırpalayacak galiba? diyordum, üzüliyordum.*” (Benim Küçük Dostlarım, 96/13-14)
 - ✓ “*Nurettin, kocaman bir erkek gibi ciddi, vakur, muhakemeli... On iki yaşında bir centilmen!*” (Benim Küçük Dostlarım, 20/15-16)
 - ✓ “*Aman yiğit, geçmişlerin başı için bana bir su!*” (Evvel Zaman İçinde, 81/1-2)
 - ✓ “*Hâlbuki haylaz, serkeş; yahut avare bir çocuk değildi.*” (Benim Küçük Dostlarım, 48/12)
 - ✓ “*Yemen Padişah'ının damadı ne cömert, ne yiğit şehzade, diye alkış tutmuş.*” (Sevdalı Bulut, 86/19-20)
 - ✓ “*Ben de senin gibi bir yiğidi bekliyordum.*” (Sevdalı Bulut, 63/11-12)
 - ✓ “*Aklini başıma topla, sen bir koca ol, ev erkeği ol.*” (Kuklacı, 57/14)
- 4.5.2.3. Eril Cinsiyetin Zekâsıyla İlgili Niteleyici Unsurlar**
- ✓ “*Bu, kırmızı saçlı, çalışkan, hareketli bir çocuktü.*” (Yalnız Efe, 57/3)
 - ✓ “*Kimseye zararı olmayan bu insanların besili hayvanları, güzel kızları, çalışkan ve akıllı erkekleri vardı.*” (Yer Altında Bir Şehir, 39/20-21)
 - ✓ “*Evet, Muhittin Beyle evlenmek isteşimin sebebi, onun yalnız mevki sahibi, zengin, zeki bir adam olması değildir...*” (Tanrı Misafiri, 150/12-14)
 - ✓ “*Oğlu hemen hemen anasının boyunda idi. Güzel, zeki, bakışları rüyalı idi.*” (Gümüş Kanat, 169/18-19)
 - ✓ “*İrfan hep o suratsız, tembel ve dalgın çocuktü.*” (Benim Küçük Dostlarım, 43/2-3)

- ✓ “Ben, Rüknettin Molla Bey’in bu cahilliklerini, bu haylaz mektep çocuğu hallerini şimdi tuhaf bulmaktayım.” (Hep O Şarkı, 58/23-24)

4.5.2.4. Eril Cinsiyetin Maddi Gücüyle İlgili Niteleyici Unsurlar

- ✓ “Evet, Muhittin Beyle evlenmek isteşimin sebebi, onun yalnız mevki sahibi, zengin, zeki bir adam olması değildir...” (Tanrı Misafiri, 150/12-14)
- ✓ “Meselâ ince ruhlu bir kadın düşününüz ki, kocası alelade bir işadamı... Aklı fikri parada, o necabetsiz, sefil, kirlî madende...” (Tanrı Misafiri, 36/24-26)
- ✓ “Babam fakir bir arabacı... Sert, ama pek sert bir adam, efendim...” (Tanrı Misafiri, 106/6-7)
- ✓ “O şehirde çok fakir bir adamcağız varmış.” (Sevdaı Bulut, 39/3)
- ✓ “Hani sessiz, zenginliğini belli etmez, mütevazı bir adamdı da...” (Seçme Hikâyeler, 82/4-5)

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

1. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, taranan eserlerde 77 defa dışil cinsiyeti aşağılayıcı söyleme rastlanılmıştır. Tablo 1 incelendiğinde dışil cinsiyetin en çok küfür ve argo ifadelerle malzeme edildiği görülmektedir. Eksik etek, kahpe, oynak, yolsuz, aşüfte gibi sözlük birimler dışil cinsiyete gönderim yapmıştır. Bu ve buna benzer ifadelerin eserlerin hiçbir yerinde eril cinsiyet için kullanılmadığı dikkati çekmiştir. Bu nedenle de bahsi geçen sözlük birimlerin, eserleri okuyan çocuklar tarafından çağrışimsal cinsiyeti dışil olan sözcükler olarak kodlanması muhtemeldir.
2. Taranan eserler eril cinsiyeti yüceltici söylemler bağlamında incelenmiş ve 41 veriye ulaşılmıştır. Bu verilerin içinde; evin reisinin erkek olması, cesur bir kadını nitelemek istenildiğinde 'erkek' sıfatının kullanılması, erkeğin kadın üzerinde her türlü hakka sahip olması gibi farklı birçok konuda erkeği yücelten ifadeler mevcuttur. Bu durum, söz konusu eserleri okuyan ortaokul çağı çocukları üzerinde erkeğin daha değerli bir cins olduğu yanılığını oluşturmasına sebep olacaktır.
3. Taranan eserler cinslerin mensup olduğu meslek gruplarına göre incelenmiş ve toplamda 245 (%100) karakterin mesleği tespit edilmiştir. Bu sayının 53'ü (%21,63'ü) kadın, 192'si (%78,36'sı) erkektir. Sadece bu oranlar bile kadınların iş hayatında daha az yer aldığını göstermektedir. Yaklaşık 5 çalışandan 1'i kadındır. Kadınlar iş olarak nitelendirilmeyen ve yapıldığında hiç değer görmeyen ev işleriyle meşgul olurken erkekler kendine meslek edinmiş ve eve ekmek parası getiren kişi olarak evin reisi addedilmişlerdir.

4. Mesleki gruplardan yöneticilik vasfına sahip mesleklerin cinslere göre dağılımında dikkat çeken bir sonuçla karşılaşmıştır. Yöneticilik vasfına sahip toplam 18 (%100) karakterin sadece 1'inin (%5,55'inin) cinsiyeti dişildir. Türkiye'de yöneticilik mesleği akılda ilk olarak eril cinsiyeti çağrıştırmaktadır. Eril cinsiyetin statüye verdiği önem ve liderlik arzusu bu meslek grubunda daha etkin olmalarının sebeplerinden sayılabilir. Aynı zamanda kültürümüzde dişil cinsiyetin 'Son sözü erkek söyler!' genel kanısı ile yetiştirilmesi onların bilinçaltında yer etmiş olmalı ki kadınlar yönetici olabilmek için erkekler kadar çaba sarf etmemektedirler. Günümüzde artık kadınların hâkim, savcı, polis, pilot, inşaat mühendisi gibi meslek gruplarında boy göstermesi eskisi kadar yadırganmamaktadır. Buna karşın bu mesleklerde yönetici koltuğuna kadınların gelmemesi dikkati çeken en önemli husustur. Çalışmada elde edilen bulgular da Türkiye'deki genel durumu destekler niteliktedir.
5. Mesleki grupların cinslere göre dağılımına bakıldığında resmî kurum harici yöneticilik, polislik, askerlik, kapıcılık, bahçıvanlık, bekçilik, doktorluk, iş insanlığı, çobanlık, esnaflık, mühendislik, muhtarlık, hâkimlik ve tüccarlık mesleklerini sadece eril cinsiyetin; hemşirelik mesleğini ise sadece dişil cinsiyetin icra ettiği görülmüştür. Kadınların dâhil edilmediği pek çok mesleğe karşılık erkeklere sadece hemşirelik mesleğinde rastlanılmamıştır. Erkekler özellikle de statüsü yüksek meslekleri kadınlara bırakmazken sağlık sektörünün yardımcı elemanları olarak görülen hemşirelik mesleğini tercih etmemeleri şaşırtıcı değildir. Fakat sağlık sektörünün en üst tabakasını oluşturan doktorların hepsinin erkek olduğu 17 ayrı örnekle tespit edilmiştir.
6. Çalışmada dişil ve eril cinsiyetin günlük yaşamdaki rollerine ait bulgular, evin her türlü işi ve çocuğun bakımıyla ilgili işlerde dişil cinsiyetin belirgin bir şekilde daha aktif olduğunu göstermektedir. Tablo 23'te günlük yaşamdaki rollerle ilgili toplam 286 (%100) veriye ulaşıldığı ve bunların 218'inin (%76,22'sinin) dişil cinsiyete, 68'sinin (%23,77'sinin) eril cinsiyete ait roller olduğu gösterilmiştir. Günlük yaşamdaki rollerle ilgili oluşturulan alt başlıklardan sadece çocuğun eğitimiyle hangi cinsin ilgilendiğine dair

verilerde eril cinsiyet sayısal üstünlüğü almıştır. Evin temizliği, ocak-soba yakımı, çocuğun bakımı gibi diğer tüm alt başlıklarda eril cinsiyete hemen hemen hiç rastlanılmamıştır. Bu sonuç, herhangi bir mesleki gruba üye kadın sayısının neden erkeklerden daha az olduğunu da ispatlar niteliktedir.

7. Çalışmada dışil cinsiyet için kullanılan niteleyici unsurlarla ilgili bulgular, dışil cinsiyetin en çok yüz güzelliğinin vurgulandığını göstermektedir. Dışil cinsiyeti niteleyici toplam 272 (%100) veriye ulaşılmış ve bunların 126'sının (%46,32'sinin) yüz güzelliğiyle ilgili olduğu dikkati çekmiştir. Dışil cinsiyetin yüz güzelliğiyle bu denli ön plana çıkması bir kadında aranan ilk vasfın 'dış güzellik' olduğu yanlıgısını oluşturabilir.
8. Tablo 24 incelendiğinde dışil cinsiyetin en çok dış görünüş özellikleriyle nitelendirildiği görülmektedir. Zekâsıyla ilgili verilerin tablo genelinde en az yüzdeye sahip olması dikkati çeken bir diğer önemli husustur.
9. Dışil cinsiyetin karakterini niteleyici unsurlarla ilgili bulgular, kadınlar için büyük oranda *hassas, narin, hamarat, nazlı, yufka yürekli, becerikli, utangaç, hanım hanımcık* vb. sıfatların kullanıldığını göstermektedir. Kadınlar için *cesur, yürekli, güçlü, cebbar* gibi sıfatlara *Halime Kaptan* eseri hariç hiç rastlanmamıştır.
10. Eserlerde geçen kadın karakterlerin erkeğe bağımlı, zeki görülmeyen, hassas ve cinsel obje olarak sunulması söz konusu eserleri okuyan çocukların geleneksel cinsiyet kalıp yargılarını erken yaşta benimsemesine sebebiyet verecektir.

5.2. Öneriler

1. *100 Temel Eser*'in yayımlandığı tarihte (04.08.2005) 1 ile 8. sınıf arası ilköğretim seviyesi olarak görülmekteydi. 2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibariyle 4+4+4'lük sisteme geçilmiştir. Bu geçişle ilkokul ve ortaokul ifadeleri kullanılmaya başlanmıştır. Fakat *100 Temel Eser*'de herhangi bir güncelleme yapılmamıştır. Sistem değişikliğinin getirdiği bir zorunluluk

olarak *100 Temel Eser*'de de güncelleme yapıp ilkokul ve ortaokul seviyesi olmak üzere eserler tasnif edilmelidir (*100 Temel Eser* uygulaması MEB tarafından 17.12.2018 tarihinde tamamen yürürlükten kaldırılmıştır).

2. Eserleri ilkokul ve ortaokul seviyesi olarak tasnif ettikten sonra yaş grupları, bilişsel, psikolojik ve akademik başarıları esas alınarak, her öğrencinin biricik olduğunu unutmamak kaydıyla, sınıf düzeyine uygun listeler hazırlanabilir.
3. Öğrenciler için oluşturulacak okuma listelerine seçilecek kitapların adalet temelli cinsiyet algısı oluşturmaya katkı sağlayan kitaplardan seçilmesi gerekir.
4. *100 Temel Eser* tekrar düzenlenirken çağdaş yaşama ayak uyduran, aktif çalışma hayatına doğrudan katılmış, erkeğe bağımlı olmayan, dış güzelliğinden öte zekâsıyla öne çıkan, cinsel obje olarak görülmeyen kadın karakterlerin yer aldığı eserler de listeye dâhil edilmelidir.
5. Dişil cinsiyetin güzel ama akılsız, hamarat ama erkeğe bağımlı, şefkatli bir anne ama ev hanımı şeklinde zihinlerde yer edinmesini önlemek amacıyla bazı eserler listeden çıkarılmalıdır. Çünkü küçük yaşlarda bu söylemlere maruz kalan çocukların kadına karşı oluşturduğu ön yargıları daha sonra değiştirmeye çalışmak, beyhude bir çabadan öteye geçemeyecektir.
6. Usta yazarlarca kaleme alınmış eserlerin edebî değeri kaybolmasın diye olduğu gibi ortaokul öğrencilerine önerilmesi doğru değildir. Bu eserlerin herkes tarafından okunması gerektiği düşünülüyorsa ortaokul seviyesinden lise seviyesine aktarılabilir.
7. Doğru kitabın çocuklara önerilmesi hususunda Türkçe öğretmenine büyük görev düşmektedir. İdeal bir öğretmenin 'Nasılsa MEB tarafından önerilen bir liste var, benim başka bir öneride bulunmama gerek yok!' diye düşünmemesi ve öğrencilerini, her anlamda titizlikle yazılmış, ortaokul seviyesine uygun eserlerle buluşturmak için arayış içinde olması gerekir.

8. *100 Temel Eser* içerisinde yer alan eserlerin görsel metnlerinin de cinsiyet algısını nasıl yansıttığı farklı çalışmalarla incelenebilir. Yazılı metinlerin resmedildiği görsel metinlerin incelendiği çalışmada da hemen hemen aynı sonuçların çıkması beklenir.
9. *100 Temel Eser* içerisinde yer alan yabancı yazarlı eserler de ayrı bir çalışmayla cinsiyet algısı bağlamında incelenip bu çalışmanın bulgularıyla arasındaki farklar değerlendirilebilir.

TARANAN ESERLER

- Abasıyanık, S. F. (2016). *Seçme hikâyeler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Alangu, T. (2017). *Keloğlan masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bilbaşar, K. (2011). *Yonca kız*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Boyunağa, A. Y. (2017). *Yankılı kayalar*. İstanbul : Timaş Yayınları.
- Burdurlu, İ. Z. (2009). *Anılardan öyküler 1*. İzmir: Tudem.
- Burdurlu, İ. Z. (2009). *Anılardan öyküler 2*. İzmir: Tudem.
- Burdurlu, İ. Z. (2016). *Ülkemin efsaneleri*. İzmir: Tudem.
- Canat, H. N. (2016). *Bir küçük osmancık vardı*. İstanbul: Genç Timaş Yayınları.
- Cumalı, N. (2016). *Uç minik serçem*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Çalapala, R. ve Çalapala, N. (2017). *87 oğuz*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Gültekin, R. N. (2016). *Tanrı misafiri*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Güney, E. C. (2016). *Evvel zaman içinde*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Hikmet, N. (2017). *Sevdalı bulut*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ilgaz, R. (2017). *Halime kaptan*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- Karagöz, H. (2016). *Ötleğen kuşu*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (2014). *Hep o şarkı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kemal, O. (2016). *İnci'nin maceraları*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Nihal, Ş. (2013). *Domaniç dağlarının yolcusu*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Örs, İ. (2017). *Göl çocukları*. İstanbul: Nemesis Kitap.
- Rasim, A. (2016). *Falaka*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Safa, P. (2016). *Havaya uçan at*. Ankara: Damla Yayınevi.
- Seyda, M. (2017). *Gururlu peri*. İstanbul : Bilge Kültür Sanat.
- Seyfettin, Ö. (2016). *Yalnız efe*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

- Tansel, O. (2009). *Al'lı ile fufırı masallar (Cilt 1)*. Ankara: Elips Kitap.
- Tansel, O. (2009). *Al'lı ile fufırı masallar (Cilt 2)*. Ankara: Elips Kitap.
- Tuđcu, K. (2016). *Yer altında bir Şehir*. İstanbul: Bilge Kùltür Sanat.
- Tuğcu, K. (t.y.). *Kuklacı*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Uçuk, C. (2017). *Gümüş kanat*. İstanbul: Bilge Kùltür Sanat.
- Yesari, M. (2015). *Bağrıyanık Ömer*. İstanbul: Bige Kùltür Sanat.
- Yıldız, B. (2016). *Arılar ordusu*. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
- Zarifoflu, C. (2016). *Serçekuş*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Zarifoflu, C. (2016). *Yürekdede ile padişah*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Zorlutuna, H. N. (2015). *Benim küçük dostlarım*. İstanbul: Timaş Yayınları.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (1999). *Cinsiyetler arasında işbirliği*. İstanbul: Payel Yayıncılık.
- Aksan, D. (2011). *Türkçeye yansıyan Türk kültürü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Arı, G. ve Okur, A. (2013, Aralık). Öğrencilerin ilköğretim 100 temel eseri okuma durumu. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 307-328.
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aşan, N. ve Demir, T. (2015). Kadına şiddetin arka planı: atasözleri ve deyimlerimiz. *Turkish Studies* 10/6, 179-196.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet bize yüklenen roller*. İstanbul: Kadav Yayınları.
- Brown, H. (2015). *Marx'ta toplumsal cinsiyet ve aile*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Connell, R. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çer, E. ve Şahin, E. (2016). Türkçenin sözcüklerini yansıtan atasözleri ve deyimlerde toplumsal cinsiyet. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11/9, 175-192.
- Çiğci, M. ve Ulutaş, M. (2012). İlköğretim 100 temel eser listesindeki kitapların hedef kitleye düzeyine uygunluğu. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 235-270.
- Çolak, G. (2018). Türk Edebiyatında kelimelerin toplumsal cinsiyeti. *TÜBARXLIII*, 87-125.
- Çolak, G. (2019). *Toplumdilbilimi toplumsal cinsiyet ve dil*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları
- Demirgöz Bal, M. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *KASHED*, 1/1, 15-28.
- Dökmen, Z. Y. (2017). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdoğan, T. (2008). Toplumsal sistemin düzen sağlayıcı unsuru olarak cinsiyet rolü farklılaşması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12/3, 123-145.
- Eren, Z. (2015). *Baba karnım acıktı anne bisikletim bozuldu*. Ankara: Favori Yayınları.
- Ergin, M. (2008). *Dede korkut kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Esen, Y. ve Bağlı, M. T. (2002). İlköğretim ders kitaplarındaki kadın ve erkek resimlerine ilişkin bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35/1-2, 143-154.
- Fine, C. (2017). *Toplumsal cinsiyet yanılması*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Göl, M. (2011). Çocuk edebiyatında cinsiyet rolleri: Mustafa Ruhi Şirin ve Ayla Çınaroğlu'nun eserleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güden, M. P. (2006). Dilde cinsiyet ayrımcılığı: Türkçe'nin içerdiği eril ve dişil ifadeler bakımından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüšoğlu, F. (2016). *Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet 1928'den günümüze*. İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *TSA*, 15/3, 157-171.
- Günay, U. (2000). İslâmî dönemde Türk toplumunda kadının yeri ve önemi. *Millî Folklor*, 12/46, 4-9.
- Günindi Ersöz, A. (2010). Türk atasözleri ve deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1/6, 167-182.
- Hablemitoğlu, Ş. (2004). *Toplumsal cinsiyet yazıları "kadınlara dair bir kaç söz"*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Kadılar, E. (2012). *Üç kuşak kadının cinsiyet rolleri*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kerimoğlu, C. ve Doğan, G. (2015). Türkçede cinsiyet görünimleri ve çağrışımsal cinsiyet. *TÜBAR-XXXVIII*, 143-178.
- Kırbaşoğlu Kılıç, L. ve Eyüp, B. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2/3, 129-148.
- Kocaer, S. (2006). Argo ve toplumsal cinsiyet. *Millî Folklor*, 97-101.
- König, G.Ç. (1992). Dil ve cins: kadın ve erkeklerin dil kullanımı. *Dilbilim Araştırmaları*, 25-36.
- Köşgeroğlu, N. (2010). *Toplumsal cinsiyet ekseninde kadın kalın duvar ince zar*. Ankara: Alter Yayıncılık.
- Moir, A. ve Jessel, D. (2002). *Beyin ve cinsiyet erkeksi kadınlar-kadınsı erkekler*. İstanbul: Pencere Yayınları.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14/33, 93-112.
- Özdemir, M. (2010). Türkiye'deki reklâmlarda toplumsal cinsiyet ve sunumu. *Millî Folklor*, 22/88, 101-111.
- Sarıkoynucu, A. (1999). Türklerde kadın hakları üzerine bir değerlendirme. *Bilig* 8/Kış, 113-124.
- Sezer, M. Ö. (2018). *Masallar ve toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Kor Kitap.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2011). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Toksöz, G. (2012). *Kalkınmada kadın emeği*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Tozoğlu, S. (2009). T.C. Millî Eğitim Bakanlığınca ilköğretim için tavsiye edilen 100 temel eser içerisindeki Türk Edebiyatına ait romanların atasözleri ve

- deyimler bakımından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Türkçe sözlük*. Erişim Adresi: www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 12.01.2019.
- Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018). Erişim adresi: www.mufredat.meb.gov.tr Erişim Tarihi: 14.02.2019
- Türkyılmaz, M. ve Kuş, Z. (2014). İlköğretim 100 temel eserde çocuk hakları. *Uluslararası Avrasya sosyal Bilimler Dergisi*, 39-63.
- Uluocak, Ş. ve Aslan, C. (2011). *Kadın bakış açısından toplumsal cinsiyet rolleri*. Çanakkale: Çanakkale Kitaplığı Akademi.
- Üner, S. (2008). *Toplumsal cinsiyet eşitliği*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Dumat Ofset.
- Yeşil, F. (2014). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında cinsiyet ifadeleri ve toplumsal cinsiyet rolleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, B. (2013). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. Ankara: Berikan Yayınları.
- Yılmaz, O. (2014). 100 temel eser listesi ve bu listenin etkileri. *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, 725-735.
- Yorgancı, F. (2008). İlköğretim ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rollerinin inşası. *Yüksek Lisans Tezi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.